

MF nr 87247

Ukraińska Reprezentacja Parlamentarna (URP).

T.XI A: Sprawy kościoła prawosławnego w Polsce (Chełmszczyzna, Podlasie, Wołyń, Polesie, Grodzieńszczyzna, Wileńszczyzna). 1922-1938.

Ukr., rjęz. XX w. Rps, masz., masz. powiel., druk. 62 x 50
cm i mniej. K.1-418, 418a, 419-427, nlb.38.

K.7, 249, 252-257, 309, 326, 421-427 uszkodz.

K.173, 212 niezapis.

URP-XI A

Sprawy kościoła prawosławnego w Polsce 1929-1930

1
Справи православної церкви на Холмщині,
Підляшші, Волині, Білорусі (1929-1930)

Церква

~~Дз. Уряд.~~

~~Мин. Пошт і Телеграфів~~

Львів, 5.грудня 1922.

До

Високошановного Пана Сенатора
Отця Протоєрея Дам'яна ГЕРШТАНСЬКОГО !

Пересилаємо Вам матеріали до церковних
справ, зібрані інформаційним бюро для Волині і
Холмщини, яке було засноване при Укр.Гор.Комі-
теті у Львові.

Може знадобляться до інтерпеляцій.-

З великою пошаною

НОРМАЛЬНИЙ УСТАВ ПРИХОДСКИХ ЦЕРКОВНИХ БРАТСТВ ПРАВОСЛАВНОЙ МИТРОПОЛІИ В ПОЛЬШЕ,

оподобренный Священным Синодом на засіданні 14 декабря 1922 года.

Общее положение.

§ 1. При церквах городских и сельских приходах Православной Митрополіи в Польше могут учреждаться, с благословенія Епархіальных Архієреев Православной Церкви в Польше, Церковный Братства, состояція из общества православных людей, и действующія на основаніи сего нормального устава.

Цель Братства и его деятельность.

§ 2. Целью своим церковное Братство имеет: 1/укреплєніє, преуслаєніє и оживленіє религіозно-нравственной жизни среди православнаго населєнія; 2/дела христіанскаго просвєщенія и милосердія и 3/заботи о благолепії храма, поддержке причта и благосостояніи церковнаго имущества.

§ 3. Братство проявляет свою деятельность и осуществляет свои задачи различными способами: а/оно заботится о полсеми религіознаго сознанія народа чрез распространєніє среди православнаго населєнія изданій Священнаго Синода, молитвенников, крестиков, медальонов со священными изображеніями, книг и брошюр религіозно-нравственнаго содержанія, а также чрез устроєніє народных церковных библіотек; б/заботится об учрежденіи и поддержке школ православно-церковнаго типа; в/устраивает внебогослужебныя чтєнія и собесєдованія о христіанской вере и жизни; г/украшает храмы Божиими иконами и церковной утварью; д/поддерживает и улучшает в приходском храме церковное пєніє; е/имеет попечєніє о благоустройстве православных кладбищ; ж/оказывает матеріальную помощь бедным людям, вѣдучею единовременных пособій, чрез устройство пріітков для стариков и стариц и детей; з/открывает свои братскія лавки, мастерскія и т.д.

§ 4. Круг деятельности Братства ограничивается пределами прихода.

Права Братства.

§ 5. Братства могут иметь: свои братскія иконы, братскія хоругви, кружки для сбора пожертвованій. С братскими хоругвями и иконами брат-

чики могут участвовать в крестных ходах, а также при погребеніи умерших братчиков.

§ 6. Братства имеют свою печать с изображеніем своего святого и священнаго событія, по имени котораго называются, и соответствующую надпись вокруг.

§ 7. Братство имеет права юридического лица, приобретать и укреплять за собою недвижимое имущество посредством купли, продажи, дара, пожертвованія и завещанія.

Примеченіе: Существованіи нине Братства сохраняют свое прежнее движимое и недвижимое имущество.

§ 8. Братства могут иметь нагрудный знак для своих членов, утвержденный Священным Синодом, согласно особому положенію о знаке.

Средства Братства.

§ 9. Средства Братства состоятся: из членских взносов и пожертвованій непосредственно в кассу Братства или по подписным листам, из кружечных сборов, из походов от предпріятій Братства /лавки, мастерскія и т.д./, их имуществ и капиталов разных непредвиденных поступленій.

§ 10. Распоряженіе средствами Братства принадлежит Общему Собранію членов Братства и Совету в пределах, указанных Общим Собраніем Братства.

§ 11. Прием и выдача денег производится Казначеем Братства, причем почтовые повестки на полученіе денег подписываются Председателем и Секретарем Братства.

§ 12. Казначей Братства велет приходо-расходную и квитанціонную книги прошнурованнія и перенумерованнія и скрепленнія подписями Председателя и Секретаря и печатью Братства. Книги эти свидѣтельствуются Советом Братства не менее раза в месяц.

§ 13. Казначей Братства докладывает Совету Братства о всех поступленіях и расходах по Братству, а также составляет и представляет в Совет ежемѣсячныя ведомости и годичный отчет о движеніи денежных сумм Братства.

§ 14. Для проверки в конце каждаго года братских сумм и правильности расходованія их Советом Братства и Казначеем и для составленія протокола о результатах этой проверки и представленія его Общему Собранію Братства, последнее избирает на три года Ревизионную Ко-

4

місці з трьох членів и двох кандидатів к ним.

Состав Братства.

§ 15. Епархіальний Архієрей является Попечителем всех Братств епархій и имеет высшее наблюденіе за діяельностью Братства.

§ 16. Председателем Братства состоит по должности местный приходской священник.

Почетными Председателями приходских Братств являются по должности местные благочинные, которые о діяельности этих Братств доводят до сведенія Епархіального Архієрея в своих годовичних отчетах, а в особо важных случаях и отдельными рапортами.

§ 17. Членами Братства могут битъ все совершеннолетнія лица обоого пола, всякаго званія и состоянія православнаго исповеденія, кроме отлученних от св. Причастія, или не бивших у св. Причастія последние два года мірян и запрещенних во священно-служеніи, а тем более лишенных сана или сложивших сан, священнослужителей и монахов.

§ 18. Члены Братства разделяются на действительных, соревнователей и почетных. Первые вносят определенную Общим Собраніем жертву и имеют право голоса в общих братских собраніях, а вторые жертвуют на Братство по мере своих средств и усердія.

§ 19. Лица, не возобновившія членскаго взноса в теченіе двух лет, считаются выбившими из числа братчиков.

§ 20. Лица, оказавшія особую пользу в его діяельности своим вліяніем в обществе, или своими трудами, или крупными пожертвованіями, м.б. удостоиваемы званія почетных членов Братства.

§ 21. Лица, совершившія противныя достоинству и задачам Братства поступки, исключаются из числа членов Братства.

§ 22. Имена членов Братства вписываются в особую книгу, причем почетным и действительным членам выдаются особия свидетельства, удостоверяющія их отношеніе к Братству. Имена усопших братчиков вносятся в братскій синодик для поминовеніе в установленные дни.

Управленіе делами Братства.

§ 23. Управленіе делами Братства принадлежит Общему Собранію членов Братства и Совету Братства.

Общія Собранія Братства.

§ 24. Все важнейшія дела Братства решаются в Общих Собраніях Братства

под председательством почетного или действительного председателя Братства.

§ 25. Общія Собранія созываются Советом Братства повестками за две недели до срока их и считаются состоявшимися, если на них будет присутствовать не менее одной пятой части братчиков, не считая членов Совета Братства. Если Общее Собрание не состоится по неприбытію указанного числа братчиков, то оно созывается вторично через неделю и считается состоявшимся при всяком числе собравшихся братчиков.

§ 26. Общія Собранія биваю: а/голичния - в день храмового праздника и б/чрезвычайния - в случае неотложной надобности во всякое время года.

§ 27. Веденіи Общаго Собранія подлежат: а/заслушаніе и утвержденіе отчета Совета Братства о состояніи и деятельности Братства за минувшій год; б/заслушаніе протокола Ревизіонной Комиссіи Братства о проверке денежных сумм Братства и денежной отчетности Совета Братства за минувшій год; в/одобреніе сметных предположеній Совета Братства на новій год; г/избраніе членов Совета Братства и Ревизіонной Комиссіи и канцеляторов к ним закрытою баллотировкою из числа действительных членов Братства сроком на три года; д/удостоеніе званія почетных членов Братства; е/исключеніе из числа членов Братства; ж/обсужденіе и принятіе предлагаемых Советом Братства дополненій в братском уставе; з/распоряженіе основным капиталом и недвижимым имуществом; и/решеніе вопроса о закрытіи Братства.

§ 28. Все постановленія Общаго Собранія Братства вносятся в особые протоколы и имеют законную силу по подписанію их Председателем и членами Общаго Собранія. О сведеніях экстраординарных Собраніе доводит до сведенія Епархіальнаго Начальства на его усмотреніе.

§ 29. Дела в Общих Собраніях Братства решаются простым большинством голосов, причем при равенстве их, голос Председателя Братства дает перевес.

Совет Братства.

§ 30. Постоянное заведываніе и управленіе делами Братства принадлежит Совету Братства, от имени котораго исходят все распоряженія и производятся все сношенія по делам Братства, за подписями

Председателя и Секретаря Братства.

- § 31. Совет Братства состоит не более, как из 12 членов - по выбору Общаго Собранія - на три года, кроме Председателя.
- § 32. Члены Совета избирают из своей среды товарища Председателя, Казначея и Секретаря закрытою баллотировкою - сроком на три года.
- § 33. Совет созывается Председателем или его товарищем по мере надобности, причем дела в Совете решаются простым большинством голосов, а заседания Совета считаются состоявшимися, если в ония явятся не менее половины, кроме Председателя.
- § 34. Все члены Совета несут свои обязанности безвозмездно.
- § 35. На заседания Совета, кроме членов его, могут быть приглашаемы Председателем и другіе братчики и даже постороннія опитныя и знающія лица для обсуждения спеціальных вопросов, с правом совещательнаго голоса.
- § 36. Постановленія Совета Братства записываются в особую книгу журналов Совета Братства и подписываются всеми присутствовавшими на заседаниях.
- § 37. Совету Братства подлежат: а/созив Общих Собраній членов Братства; б/приведеніе в исполненіе постановленій Общих Собраній; в/пріем, храненіе и расходование по смете братских денег; г/производство отчисленій из братских денежных ежегодных поступленій в основной капитал; д/заботы об умноженіи братских средств; е/наблюденіе за всеми сторонами братской деятельности и направленіе ея къ наилучшему осуществленію братских задач; ж/заведываніе братскими зданіями и попеченіе о братских учрежденіях.

Об измененіи устава Братства.

- § 38. Братству предоставляется право изменять и дополнять настоящій нормальный устав по указанію опыта и в видах наиболее успешнаго достиженія целей Братства, причем проекты измененій в Уставе вносятся Советом Братства в Общее Собраніе для обсуждения, рассматриваются и представляются Епархіальным Архіереем на одобреніе Священнаго Синода, который входит, если найдет представленное измененіе желательным, в соглашеніе с Правительством.

Закритіе Братства.

- § 39. Закрывается Братство по постановленію Общаго Собранія членов

Братства, с ведома и согласія Епархіального Архіерея, причем все имущество его получает специальное назначеніе по определе- нію Общаго Собранія Членов Братства и указанія Епархіального Архіерея.

§ 40. Настоящій нормальный устав Братства Православной Митрополіи в Польше действует по благоволенію Священнаго Синода, и с ут- вержденія Министра Исповеданій и Народнаго Просвещенія, согла- сно § 19 "Временных Правил об отношеніи Правительства к Право- славной Церкви в Польше, от 30 января 1921 года".

1940

Переконання чи політика?

Як відомо вже читачам „Нашого Життя“, 8 серпня ц. р. в Митрополичій церкві в Варшаві приєднались до православ'я 2 ксьодзи т. зв. „польського народного костела“ Андрій Гушно і Іван Петрушка, яко представники 1485 чоловік поляків, уповноваживших їх до цього кроку. Явище це не щоденне, а тому слід над ним застановитись.

Ідея польського національного костела повстала в Америці кільканадцять літ тому назад серед поляків—емігрантів, котрі прийшли до переконання, що тільки шляхом відірвання від Римського папи можна внести в релігійне життя вільний демократичний дух, що дотеперішні ксьондзи—паписти пхають Польщу своїм шовінізмом, попіранням поміщицько-буржуазного устрою і релігійним фанатизмом в пропасть. Ідея ця знаходила з кожним роком все більше прихильників як серед мірян, так і польського духовенства. На чолі нового костела в Америці став єпископ Годур.

З повстанням самостійної Польщі ідея польського національного костела разом з реемігрантами почала поширюватись в корінній Польщі, де протягом кількох літ під прапором нової секти опинилось більш 50 тисяч поляків—католиків з десятками ксьондзів і єпископом Боньчаком. Нова секта найбільший успіх мала в зах. Галичині, Люблинському воєвідстві,

Помор'ю і в Варшаві; з 1922 року почав вже виходити в Кракові двотижневик „Польска Одродзона“—орган нової секти.

Само собою розуміється, що успіх „польського національного костела“ дуже налякав „вірних“ ксьондзів—католиків, і вони розпочали боротьбу з ним не на життя, а на смерть. Маючи в своїх руках фактичну владу в Польщі, „правовірні“ паписти не дозволяли легалізувати нову секту, страшенно переслідували її визнаvcів і часто доводили діло до кривавих розправ, як наприклад у Вільні, П'ясках Лютерських під Люблином, Ястковіцах і т. ин. Духовенство нової секти арештовувалось „за вільнодумство“ і саджалось у в'язниці. Заходи сектантів перед польським урядом о легалізацію були даремні.

В 1922 році до польського національного костела вступив ксьондз Андрій Гушно, людина містично настроєна; він був призначений на парафію в Домброві Гурнічей. Своїми палкими промовами кс. Гушно завоював великі симпатії серед робітників і селянства; слухати його сходились люде з далеких околиць. Це запровадило його на лавку підсудних, а потім і до в'язниці. Фанатичного кс. Гушно не задовольняла тактика єпископа Боньчака, а заразом він рахував себе майже непогрішимим і найздільнішим, а тому виступає з під керівництва

єп. Боньчака і розпочинає самостійну діяльність, не змінюючи назви секти. Так повстають два „польські національні костели“: один на чолі з єп. Боньчаком з понад 50 тисячами віруючих і другий на чолі з кс. Гушно з 1/1, тисячами.

Кс. Гушно в боротьбі з католиками—папистами, відколовшись від корінного, так сказати, польського нац. костела, сам дати ради собі не може і шукає союзників серед православної ієрархії.

Треба зазначити, що вже давно польський національний костел, не маючи змоги легалізуватись, пропонував Митрополитові Діонісію унію, себ-то з'єднання церков; але єп. Боньчак, вівший переговори з Митрополитом, не міг цілковито узгіднити де-які пункти, і справа з'єднання відтягувалась.

Державний переворот в Польщі в маю, коли то влада перейшла в руки марш. Пілсудського, дав надію єп. Боньчакові, що тепер його костел буде легалізований, а значить не конче треба спішити зі з'єднанням з православ'ям.

Іншої думки був кс. Гушно; він знайшов, що після перевороту настав найкращий момент для з'єднання його секти з православною церквою.

Що було дійсною причиною такого рішення, з певністю трудно ще сказати. Є різні гадки. Найцікавіша з них така.

З моменту перевороту сторонники „ідеології Пілсудського“ не перестали думати про „месіянське призначення польського народу в ділі об'єднання всіх слав-

янських народів“, а до тих славянських народів належать між иншим українці, білоруси і росіяне, котрі ісповідують православну віру.

Трудно Польщі, ярій послідовниці ненависного для православних папізму, „об'єднати“ під її головенством, тих могутніх славян. Отже ж треба створити у себе в Польщі осередок православ'я, підтримати його, заснувати „польське православ'я“, котре б „об'єднало“ поки що православних поляків, українців, білорусів і росіян в межах нинішньої Польщі під головенством автокефального митрополита польського, постаратися навіть про створення польського православного патріархату а тоді, як колись московський патріархат, стати на чолі всіх „славянських православних народів“. Болгарська і румунська церкви вже признали польську автокефалію і безумовно піддержать створення польського патріархату, бо їх вища церковна влада вже „задобрюється“ митрополитом Діонісієм, що видно з листа його до Міністра Визнань 14 квітня 1926 року, де в пункті 3 читаємо: „Прошу про запевнення відзначень для Болгарського митрополита Стефана і Румунського архимандрита Галактіона Гондру за надзвичайні їх заслуги для православної церкви в Польщі“ (про цей дуже цікавий і характерний лист ми ще напишемо). Не буде задержки і зі сторони Константинопольського Патріарха — про те вже подумав польський уряд. Треба б було „для більшої слави

її Православної Церкви" за офіційним признанням їх ієрархами російської православної церкви—митрополитами Євлогієм і Антонієм, котрі, як відомо, гніваються з Діонісієм.

Ог жеж говорять, що нинішня поїздка Діонісія до Берну на християнський з'їзд має своїм завданням власне примірення з Євлогієм *), бо навіть Діонісій їде звідти до Франції, де живе Євлогій? Ходять навіть чутки, що для задобрення Євлогія має бути амністерованим (випущеним з в'язниці) по просьбі буцім-то Діонісія архимандрит Смарагд, засуджений на 12 літ тюрми за вбивство митр. Георгія.

Для повности картини треба було переробити "православну церкву в Польщі" на "польську православну церкву", що й зробив наш Синод (дивись. "statut zasadniczy ustroju Polskiego Awtokefalicznego sw. kościoła Prawosławnego", надрукований в № 14 "Вестника православний митрополії в Польщі"). Але одної назви було мало, бо прецінь кожний знав, що поляки не є православні; а тому то польська правосл. церква штучно створена, треба було конче, щоб хоч маленька частина правдивих поляків була православними, а тоді вже польська правосл. церква могла б стати на чолі всіх православних славянських церков.

Найкращим знаряддям для

*) вже коли ця стаття була написана, "Новий Кур'єр Польський" подав звістку, що дійсно Митрополит Діонісій поїхав "для навізання контакту" з представниками правосл. емігрантської церкви.

всього того є польський національний костел, сторонники якого майже всі підсудчики, а кс. Гушно в своїй газеті "Ziemowid" (ч. 29) порівнює переслідування свого костела з дотеперішньою долею польських легіоністів "lekseważonych przez obcych, oplowanych przez rodaków, z pod prawa wujętuch". Одну частину визнає польського нац. костела на чолі з еп. Боньчаком можна використати для боротьби з католиками—папистами, ворогами підсудчиків, а другу з кс. Гушно злучити з православними й створити "польський національний православний костел".

Наскільки повища гадка відповідає дійсності, покаже будучина; в кожному разі в ній є багато слушних думок.

Як би там не було, кс. Гушно не використовує перевероту в цілях легалізації свого костела (а прецінь тепер, коли владу забрали в свої руки його політичні однодумці, це зробити легко), а разом з кс. Іваном Петрушкою та послами до Союму Юзефом Берком і Мартином Сохою, сторонниками іделогії марш. Підсудського (нареши́ти митрополит Діонісій буде мати в Союмі "істинних захисників православ'я"), підписує 1 серпня ц. р. умови "з'єднання Польського Національного Православного Костела з Польською Правосл. Церквою". В тих умовах є кілька інтересних для нас пунктів.

§. §. 3, 4, 5 і 6 говорять, що польська нац. церква признає догмати православні; §. 7 і 8 допускають західні обряди при богослуженню, але в польській (не латинській) мові; §. 9 дозволяє ксьондзам (крім єпископів) жени-тись; §. 11 говорить про місянське призначення польського народу в ділі об'єднання славянських народів; в §. 12 застерігається, що пол. нац. костел поширює свою діяльність лише на польське населення; §. 16 передбачає висвячення кс. Гушно на єпископа; §. 15 говорить про те, що єпископи пол. нац. костела будуть засідати в св. Синоді нарівні, зі всіма єпископами православними, а §. 20 благословляє польську нац. церкву видавати церковно-богослужбні книжки в польській мові.

Як бачимо умова не забула про "місянське призначення польського народу", про котре ми вже говорили вище. Що торкається обмеження діяльності кс. Гушно тільки на польське населення, то це залишиться хіба лише на папері, бо нові "польсько—православні" націоналісти можуть розуміти під "польським населенням" також українців та білорусів, як це стверджує допис в ч. 15 "Польські Одродзонеї", органу польського національного костела; допис той, підписаний б. легіоністом І. Вуйціком, нарікає на римо-кат. ксьондза з Тишівце на Холмщині, що він змобілізував вірних поміщиків і поліцію, щоб не допустити до "костела" в с. Переспа ксьондза народowego костела в Замістю Фарона; в кореспонденції п. Вуйцік говорить: "Населення з обуренням кричить:—де Консти-

туція, де справедливість?!" Оборонці Конституції і справедливості забувають, що "костел" в Переспі висвячений з правосл. церкви, що зроблено це наперекір Конституції і справедливості, наперекір волі православної Переспи (католиків в ній дві—три хати, чим пояснюється утечка звідти призначеного р. кат. ксьондза). Оборонці національного "ліберального" костела не протестують проти польонізації і "католизації" православної української церкви в Переспі, а хочуть з неї зробити польський національний костел. Яка ж гарантія, що вони не посягатимуть на всі православні церкви не тільки Холмщини, а і всіх українських та білоруських земель? Приїде якийсь Гушно до нашого українського села, як "брат во Христі" зайде до свого одновизнавця православного священика і разом з ним, "соборне" (як у Варшавській митрополічій церкві) почне відправляти Службу Божу по польськи, скаже палку проповідь на польській мові, роздасть православними молитовники та євангелія на польській мові (арт. 20 умови), а потім попросить начальство призначити його на ту парафію; "одродзони" воєвода "во імя Конституції і справедливості" і "для слави православ'я" узглядне просьбу такого ксьондза. А може бути й так, що за якийсь час митрополитом, а то й патріархом, польської православної церкви буде кс. Гушно; "пользи православ'я" і "єдності" буде він призначати на українські парафії поль-

туція, де справедливість?!" Оборонці Конституції і справедливості забувають, що "костел" в Переспі висвячений з правосл. церкви, що зроблено це наперекір Конституції і справедливості, наперекір волі православної Переспи (католиків в ній дві—три хати, чим пояснюється утечка звідти призначеного р. кат. ксьондза). Оборонці національного "ліберального" костела не протестують проти польонізації і "католизації" православної української церкви в Переспі, а хочуть з неї зробити польський національний костел. Яка ж гарантія, що вони не посягатимуть на всі православні церкви не тільки Холмщини, а і всіх українських та білоруських земель? Приїде якийсь Гушно до нашого українського села, як "брат во Христі" зайде до свого одновизнавця православного священика і разом з ним, "соборне" (як у Варшавській митрополічій церкві) почне відправляти Службу Божу по польськи, скаже палку проповідь на польській мові, роздасть православними молитовники та євангелія на польській мові (арт. 20 умови), а потім попросить начальство призначити його на ту парафію; "одродзони" воєвода "во імя Конституції і справедливості" і "для слави православ'я" узглядне просьбу такого ксьондза. А може бути й так, що за якийсь час митрополитом, а то й патріархом, польської православної церкви буде кс. Гушно; "пользи православ'я" і "єдності" буде він призначати на українські парафії поль-

ських православних ксенодотів (сирічів росіяне так робили, та ще й тепер роблять!). Я не хочу тим сказати, що українці бояться такого призначення, бо це їх спольщити; народ наш тепер в більшості досить національно свідомий і нелегко дасть себе піймати в сіті навіть „б. легіоністів“, але хочу показати, яка то може вийти плутанина з того „польського православ'я“. Як би наш Синод одночасно зі створенням польської правосл. нац. церкви признав українську і білоруську православні національні церкви, себ-то принципово став на ґрунт націоналізації церкви, то таких закидів не могло б бути.

Але Синод назвав всі православні церкви під Польщею „польськими“ і тим зробив такий хаос, як недавно з введенням нового стилю.

Митрополія і Синод тішаться „з'єднанням“, називають його побідою православ'я, історичним актом, говорять, що це перший крок до загального з'єднання всіх християнських церков (чи не під головенством Діонісія?), описують урочистість того з'єднання в Варшаві, захоплюються промовою кс. Гушно в митрополичій церкві в Варшаві.

Вони сами не помічають, що в похвалах, як то кажуть, „зарапортувались“. І дійсно. Говориться про „з'єднання“, а разом називається це з'єднання „побідою православ'я“; де є побіда, там мусять бути перемісти і покорені—значить кс. Гушно покорився, а не приєднався, значить ніякого „істо-

перехід на православ'я „західного обржонду“, як ще в більшій мірі є у нас перехід священників на католицтво „східного обржонду“. Тішитись цьому немає чого, бо перекинчиків з-за особистих і політичних вигід ми знаємо багато. От як би якісь представники двох християнських вір добровільно з'їхались, уступили один одному в де-яких пунктах свого віронавчання і, як рівний з рівним, підписали би акт з'єднання, то тоді можна б було говорити про „історичне значіння для православ'я того акту“. Та й сама вища церковна влада в дусі не дуже то вірить в історичність, бо не вважав же митрополит необхідним особисто висвячувати кс. Гушно і Петрушку, а лише сфотографувався з ними в затишку своїх покоїв (а може боявся „безпорядков?“). Шож торкається „урочистої промови кс. Гушно“, то єю захоплюватись могли хіба ті перевертні—православні священники, котрі приймали уділ в висвячуванні ксьондзів; думали собі напевно тоді ріжні Кулики—Науменки та Сльозки, що вже не раз переміняли віру: „сьогодні ти, а завтра я!“ І не диво, що кс. Гушно в своїй проповіді сказав: „я себе почуваю тут, як у себе вдома“—інакше бути не могло!

Про „велике значіння“ з'єднання для розвитку православ'я говорити не можна, бо це є акт політичний і, як такий він має велику вагу для польських газет „Нови Кур'єр Польські“ (орган прем'єра Бартля) і „Глос Правди“ (орган пілсудчиків).

Затвердження змін статуту Т-ва „Рідна Хата“

Дня 31 серпня 1926 р. рескриптом за № 6833/І Люблинське воевідство затвердило зміни статуту Т-ва „Рідна Хата“, які впровадили останні Загальні Збори Т-ва з дня 22 мая ц. р.

Зміни ці носять чисто формальний характер і дотичать двох справ: впроваджено пункт 7 в параграфі 4 статуту, який виразно каже про право Товариства набувати всіляки маєткові права, в тому числі очевидно й нерухомості, а друга поправка змінює давнішні статки—членських складок і вписових з марок на золоті польські.

Новий пункт і 4-го параграфу теперішнього статуту „Рідної Хати“ звучить так:

„Набуває (Товариство) всіляки права маєткові, в тому числі право власності, заставу, аренди, затягає позички і зобов'язання та забезпечує їх гіпотечно“.

В той спосіб тепер товариство „Рідна Хата“ в Холмі може набувати земельні площі під будову потрібних за-

будовань, купувати готові дома для централі і своїх філій, або будувати їх на своїх або заарендованих пляцах. Перед Товариством в тому відношенні відкривається широке поле до діяльності, коли прийняти під увагу брак помешкань, саль для театральних вистав і зборів так в самому Холмі, як і по селах Холмищини і Підляшя. Діяльність філій і культурний розвиток членів і сел сильно гальмується з браку відповідних помешкань і саль у філій Т-ва.

Гадаємо, що тепер хутчіше піде справа з будовою власної хати для Т-ва в м. Холмі та народних домів по селах, де є філії.

В параграфі 6-му розмір попередніх влат для членів дійсних і вспомагаючих в сумах 1200 і 500 марок, тепер замінено ставками для дійсних членів—річна складка 2 зол., або одноразово найменш 50 золотих, а для вспомагаючих 1 золотий.

По Західних Українських Землях.

с. Боржемець, Дубенського повіту.

В с. Боржемці ще до цього часу є гніздо так зв. „вільного козацтва“, до якого належать кілька місцевих хлопців і яким керує п. Кайовський.

Час від часу на інспекцію „вільного козацтва“ в с. Боржемці приїжджає з Луцька якийсь п. Савицький (чи часом не з книгарні „Нива“). Опам'ятайтесь, хлопці, та покиньте це козацтво, яке є облудою для вас. Чи вже ви не розумієте, що як би це козацтво дійсно було українським і змагало до визволення з ярма Укр. Народу, то його напевно польська влада не дозволила б. Та ви подивіться, хто стоїть на чолі цього ко-

зацтва—Кайовський—поляк, п'ястивець, знаний зі своєї діяльності в гмінній раді й пов. соймикові та якийсь Савицький, що за шматок гнилої ковбаси виконує чийсь роботу. „Вільне козацтво“ це є провокація нашого селянства, а тому женіть його від себе туди, звідки воно прийшло. Свій.

Увага Жабинський район, Кобр. повіту.

В Жабинці вул. Шосейна 20 зістав відкритий районний Комітет У. С. О. „Селянський Союз“. Зі всіма справами як партійними, так і громадянськими звертатися до Комітету.

Въмѣстѣ гдѣ напечатано 19-го числа
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ

и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ

и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ

и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ
и въспоминаніе 19-го числа въ 19-мъ числѣ

of Ambrosius Jacarua to the SS Jacarua.

2) Beim wachen i. e. h. m. a. f. a. e.

3) Beim Staufluss

11) *Sim. Compocetm. Scutell.* "

5) *Heine's Bucher Almanach*

c) Swiss Hebräisch Sprachlehre.

Præsent i sammen, Sukkørte og ædelmændige Sukkørte.

1
 0
 3 may na kopuina nashag nshuuna bir nenti Thammude
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 5

[illegible]

to your Magazine 1928 Review of the year.

He's an Adonis 1928

Dr. Jacobi's Versuch
über die Natur und
Heilung der
Schwindsucht

Theodore Park
Hesperia Mass. 28 June 1892

НѢШНЕЕ ПОДРОЖЕНІЕ
 —
 ВНУТРЕННЕЕ СОС"ОЯ-
 НІЕ ПРАВОСЛАВНОЙ
 ЦЕРКВИ ЕЗ. ПОДЪШЬ.

Всеновство лѣтомъ 1924 гда.
 В. В. Богдановичъ

ВНЕШНЕЕ ПОЛОЖЕНИЕ И ВНУТРЕННЕЕ СОСТОЯНИЕ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ В ПОЛЬШЕ.

Восток Польши, бывшая часть Литовско-Белорусской губернии, в настоящее время находится в составе Польши. Восток Польши, бывшая часть Литовско-Белорусской губернии, в настоящее время находится в составе Польши.

I. Предварительные сведения.

В пределах нынешней Польши, по официальной правительственной статистике, находится 3.060.000 православных. На самом деле число их значительно больше, так как, с одной стороны, правительственная статистика проводилась еще в то время, когда не вернулась значительная часть беженцев, а с другой стороны, — она вообще страдает неточностью и очень заметной тенденцией к преувеличению в одну сторону и уменьшению в другую. Крупная и приметная тенденционная ошибка в польской правительственной статистике очень ясно отметил и доказал г. Сроковский в известной своей брошюре о положении национальных меньшинств в Польше, составленной по официальным данным. Замечено кроме того много фактов, обратившихся уже в постоянное явление — намеренного записывания православных р.-католиками. Проводить же свои переписи населения православному духовенству не разрешается, как наприм. это было в Вильне в приход Преображенского Собора/. Наиболее вероятной цифрой надо считать приблизительно не менее или несколько больше 4-х миллионов, как, напр., исчисляет православных г. W.Y. в польской газете "Kurier Polski" /№ 211, 3/IV, 1924 г./.

По народности большинство православных украинцы, потом следуют белорусы, значительно меньше великороссы, или просто русских, ни из одной из этих групп себя не причисляя; православных других национальностей незначительное количество.

На указанное число православного населения до войны приходилось около 2000 приходских церквей, **какое** ^{количество} ^{наиболее} сокращено приблизительно на половину. Это можно видеть из официальных данных, напр. — из бюджета нынешнего года, исчисляющего количество православного приходского духовенства в 1.100 человек. Но и эта цифра по мере проведения в жизнь нового проекта сокращения приходов подлежит постепенному уменьшению.

Новый же статус православных...

Съ поставленъ на мѣсто, замѣненъ къ православію, замѣненъ къ православію...

ВНЕШНЕЕ ПОЛОЖЕНИЕ И ВНУТРЕННЕЕ СОСТОЯНИЕ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ ВЪ ПОЛЬЩЕ.

I. Предварительныя свѣдѣнія.

Въ предѣлахъ нынѣшней Польши, по официальной правительственной статистикѣ, находится 3.060.000 православныхъ. На самомъ дѣлѣ число ихъ значительно больше, такъ какъ, съ одной стороны, правительственная статистика проводилась еще въ то время, когда не вернулась значительная часть бѣженцевъ, а съ другой стороны, — она вообще страдает неточностью и очень замѣтной тенденціей къ преувеличеніямъ въ одну сторону и уменьшенію въ другую. Крупная и притомъ тенденціозная ошибка въ польской правительственной статистикѣ очень ясно отбѣдилъ и доказалъ г. Сроковскій въ извѣстной своей брошюрѣ о положеніи національныхъ меньшинствъ въ Польшѣ, составленной по официальнымъ даннымъ. Замѣчено кромѣ того много фактовъ, обратившихся уже въ постоянное явленіе — намереннаго записыванія православныхъ р. — католиками. Проводить же свои переписи населенія православному духовенству не разрѣшается/ какъ наприм. это было въ Вильнѣ въ приходѣ Пречистенскаго Собора/. Наиболее вѣроятной цифрой надо считать приблизительно не менѣе или нѣсколько болѣе 4-хъ милліоновъ, какъ, напр., исчисляетъ православныхъ г. W. G. въ польской газетѣ "Kurier Polski" /№ 211, 3/УІІІ, 1924 г./.

По народности большинство православныхъ украинцы, потомъ слѣдуютъ бѣлоруссы, значительно меньше великороссы, или просто русскихъ, ни изъ одной изъ этихъ группъ себя не причисляющіе; православныхъ другихъ національностей незначительное количество.

На указанное число православнаго населенія до войны приходилось около 2000 приходскихъ церквей, ^{количество} ~~какое~~ ^{ныне} сокращено приблизительно на половину. Это можно видѣть изъ официальныхъ данныхъ, напр. — изъ бюджета нынѣшняго года, исчисляющаго количество православнаго приходскаго духовенства въ 1.100 человекъ. Но и эта цифра по мѣрѣ проведенія въ жизнь новаго проекта сокращенія приходовъ подлежитъ постепенному уменьшенію.

2.

Изъ бывшихъ русскихъ православныхъ епархій въ составъ Польши вошли: ВАРШАВСКАЯ, ХОЛМСКАЯ, ГРОДНЕНСКАЯ, большая часть ЛИТОВСКОЙ/Виленско-Ковенская/, значительная часть МИНСКОЙ и половина ВОЛИНСКОЙ. При нашествіи нѣмцевъ и отступленіи русскихъ войскъ все высшее православное духовенство и большая часть низшаго было выселено приказами военныхъ и гражданскихъ властей въ центральную Россію, такъ что на территоріи нѣмцовой Польши не оказалось ни одного православнаго епископа. Но, по мѣрѣ того, какъ выяснялся затяжной характеръ войны, и населеніе и духовенство, не смотря на всякія затрудненія, начало возвращаться на старія мѣста, и къ тому времени, къ которому относится возникновеніе и образованіе Польши, на ея территоріи было три православныхъ епископа: Е л е в е р і и, какъ управляющій ЛИТОВСКОЙ /Виленско-Ковенской/ епархіей, В л а д и м і р ъ - Гродненской, Д і о н и с і и - Волинской. Всѣ они попрежнему были подчинены Московскому Патріарху и признавали его юрисдикцію. Нѣсколько позднѣе къ этому составу епископовъ присоединились: прибывшіи въ Польшу епископъ П а н т е л е й м о н ъ, назначенный Патріархомъ подъ названіемъ епископа Пинскаго управлять вошедшею въ составъ Польши частью б. Минской епархій и епископъ С е р г і и, назначенный потомъ имъ-же управлять Холмской епархіей. Очень малочисленная Варшавская епархія не имѣла своего епископа; съ согласія правительства и остальныхъ епископовъ, епархіей этою управлялъ Гродненскій епископъ Владиміръ.

2. Положеніе православія въ Польшѣ въ первыя годы по ея возникновеніи. Захватъ церквей и другія насилія.

Еще при нѣмецкой оккупациі, лишь только русскія войска покинули предѣлы нѣмцовой Польши, по всему краю начались отдѣльныя выступленія р.-католическаго духовенства (изъ разряда тѣхъ, которые стараются употреблять р.-католичество какъ средство для полонизаціи) и которое при помощи организованныхъ изъ мѣстнаго населенія отрядовъ начало отбирать у православныхъ церкви, дома и земли и всячески притѣснять ихъ. Эти всплески явились выраженіемъ въ извѣстной мѣрѣ естественнаго чувства мести къ русскому правительству и духовенству за старія обиды и притѣсненія и къ православнымъ за ихъ привилегированное положеніе. Нѣмецкія оккупационныя власти, не имѣя желанія поддерживать православія, хотя и не принимали въ этомъ участія, но и не становились на защиту православныхъ.

Съ появленіемъ на мѣстахъ, населенныхъ православными, польскихъ войскъ и

польскихъ властей,положеніе православныхъ значительно ухудшилось. Всякаго рода захваты не только участились,но приняли съ внѣшней стороны въ нѣкоторомъ родѣ характеръ законности,такъ какъ не только производились обычно при помощи военныхъ и гражданскихъ властей,но и были обеспечены соответствующимъ законодательствомъ. 18 декабря 1918 года былъ изданъ Начальникомъ Государства І.Пилсудскимъ по представленію Совѣта Министровъ,подписанному Предсѣдателемъ его г.Ирачевскимъ и министромъ внутреннихъ дѣлъ г.Тугутомъ, законъ о предоставленіи правительству права брать въ казенное управленіе все имущество православной церкви какъ движимое,такъ и недвижимое,а также составляющее обезпеченіе православнаго духовенства.На основаніи этого въ первые-же мѣсяцы существованія Государства на территоріи тогдашней Польши /такъ называемой "конгресувки",т.е.не считая "восточныхъ кресовъ",которыя тогда Польша еще не владѣла/ отобрано было до 400 церквей вмѣстѣ съ движимымъ и недвижимымъ имуществомъ.Отбирались церкви и другія святыни,а также земли и дома,при чемъ все это обычно сопровождалось разнаго рода насиліями,конунствами и надругательствами надъ православными святыми.Вотъ какъ,напримѣръ,описывается въ одной изъ сензовыхъ интерпелляцій уже рассмотрѣнныхъ комиссіей,признавшей незаконность захвата,-захватъ церкви Ново-Дворской Соколяскаго уѣзда Гродненской епархіи.21-го сентября 1921 года въ праздникъ Рождества Богородицы во время обѣдни въ церковь явился полиційскій мѣстнаго участка Александръ Бацьковскій въ напкѣ и съ карабиномъ за плечами и громкимъ голосомъ потребовалъ,чтобы богослуженіе было прервано и чтобы всѣ удалились изъ церкви,такъ какъ онъ долженъ церковь замкнуть.Не смотря на усиленные просьбы вѣрующихъ,всѣ были удалены полиціей изъ церкви,церковь была замкнута,а затѣмъ подверглась разрушенію.Такимъ же способомъ,но еще съ большими насиліями и оскорбленіемъ православныхъ святыхъ,съ выбрасываніемъ иконъ,съ уничтоженіемъ иконостасовъ,церковной утвари и одеждъ отобраны были церкви во многихъ другихъ мѣстахъ Украины и Бѣлорусіи.Даже въ тѣхъ случаяхъ,гдѣ отобраніе церкви было болѣе или менѣе юридически или исторически обосновано /напр.тамъ,гдѣ церкви были передѣланы изъ бывшихъ костеловъ или построены на ихъ мѣстахъ/ и гдѣ,слѣдовательно,можно было передать церковь р.-католическому духовенству болѣе или менѣе мирнымъ порядкомъ,эта "ревиндикація" совершалась въ видѣ самовольныхъ захватовъ и сопровождалась обычно всевозможными конунствами и насиліями,какъ будто отобраніе это имѣло цѣлю не удовлетвореніе религіозныхъ потребностей

4.

р.-католического населенія, а умышленное причиненіе обиды населенію православному. Такъ, на примѣръ, были отняты церкви въ Беницѣ, Вѣлицѣ, соборъ въ Лидѣ и нѣсколько церквей въ самой Вильнѣ. Все внутренне убранство церквей обшновенно подвергалось немедленному разрушенію, иконостасы разламывались, иконы разбрасывались, иногда попирались ногами, одежды и священныя сосуды расхищались и потомъ открыто продавались на улицахъ. Такъ поступлено было послѣ захвата въ Вильнѣ Кафедральнаго Собора, гдѣ расхищена была цѣнная ризница и разрушенъ исключительной художественной цѣнности мраморный иконостасъ. Такъ же поступлено въ Вильнѣ съ иконостасами церкви Маріинскаго Монастыря, Благовѣщенской, Антокольской-Кладбищенской, Тринопольской, Андреевской и церкви при архіерейскомъ домѣ, которая передѣлана о.о. іезуитами въ кинематографъ, существующій и дѣйствующій и до сего времени. О расхищеніи серебряныхъ сосудовъ и крестовъ изъ соборной ризницы поднято даже было въ Виленскомъ судѣ дѣло, впоследствии замятое.

Всего за этотъ первый періодъ / 1919-1920 г.г. / такимъ способомъ отнято было, по статистикѣ на основаніи официальныхъ источниковъ / см. вышеуказанную брошюру Сроковскаго / ^{какъ сказано} около 400 православныхъ церквей. Всѣ просьбы православныхъ, съ которыми они въ подобныхъ случаяхъ обращались къ польскимъ властямъ, обычно оставались вовсе безъ отвѣта. Въ лучшемъ случаѣ представители правительственной власти, признавая на словахъ такое положеніе дѣла ненормальнымъ, старались все объяснить еще недостаточной крѣпостью своей власти, отсутствіемъ соответствующаго законодательства, призвали къ терпѣнію и обѣщали, что съ укрѣпленіемъ польской власти всякаго рода беззаконія прекратятся и православнымъ будетъ возвращено имъ принадлежащее. Оставалось терпѣть и ждать. Терпѣли и ждали.

3. Положеніе православія въ Польшѣ послѣ формальнаго признанія Польши въ Версалѣ.

Формальное признаніе Польской Республики на конгрессѣ въ Версалѣ, Версальскій трактатъ и торжественное объявленіе польской конституціи, - все это обнадеживало православное населеніе, что оно будетъ жить въ извѣстныхъ правовыхъ условіяхъ и получить возможность законнымъ порядкомъ защищать свои права и свои святыни.

Надеждѣ этой однако не суждено было сбыться. Вышеупомянутый декретъ 18

4.

р.-католического населенія, а умышленное причиненіе обиды населенію православному. Такъ, на примѣръ, были отняты церкви въ Беницѣ, Бѣлицѣ, соборъ въ Лидѣ и нѣсколько церквей въ самой Вильнѣ. Все внутренне убранство церквей обыкновенно подвергалось немедленному разрушенію, иконостасы разламывались, иконы разбрасывались, иногда попирались ногами, одежды и священные сосуды расхищались и потомъ открыто продавались на улицахъ. Такъ поступлено было послѣ захвата въ Вильнѣ Кафедральнаго Собора, гдѣ расхищена была цѣнная ризница и разрушенъ исключительной художественной цѣнности мраморный иконостасъ. Такъ же поступлено въ Вильнѣ съ иконостасами церкви Маріинскаго Монастыря, Благовѣщенской, Антокольской-Кладбищенской, Тринопольской, Андреевской и церкви при архіерейскомъ домѣ, которая передѣлана о.о. иезуитами въ кинематографъ, существующій и дѣйствующій и до сего времени. О расхищеніи серебряныхъ сосудовъ и крестовъ изъ соборной ризницы поднято даже было въ Виленскомъ судѣ дѣло, въ послѣдствіе замятое.

Всего за этотъ первый періодъ / 1919-1920 г.г. / такимъ способомъ отнято было, по статистикѣ на основаніи официальныхъ источниковъ / см. вышеуказанную брошюру Сроковскаго / ^{какъ сказано} около 400 православныхъ церквей. Всѣ просьбы православныхъ, съ которыми они въ подобныхъ случаяхъ обращались къ польскимъ властямъ, обычно оставались вовсе безъ отвѣта. Въ лучшемъ случаѣ представители правительственной власти, признавая на словахъ такое положеніе дѣла ненормальнымъ, старались все объяснить еще недостаточной крѣпостью своей власти, отсутствіемъ соотвѣтствующаго законодательства, призвали къ терпѣнію и обѣщали, что съ укрѣпленіемъ польской власти всякаго рода беззаконія прекратятся и православнымъ будетъ возвращено имъ принадлежащее. Оставалось терпѣть и ждать. Терпѣли и ждали.

3. Положеніе православія въ Польшѣ послѣ формальнаго признанія Польши въ Версалѣ.

Формальное признаніе Польской Республики на конгрессѣ въ Версалѣ, Версальскій трактатъ и торжественное объявленіе польской конституціи, - все это обнадеживало православное населеніе, что оно будетъ жить въ извѣстныхъ правовыхъ условіяхъ и получить возможность законнымъ порядкомъ защищать свои права и свои святыни.

Надеждѣ этой однако не суждено было сбыться. Вышеупомянутый декретъ 18

декабря 1918 года, несогласный съ конституціей и потому въ теченіе года подлежавшій отміну, не только не былъ отміненъ, но, наоборотъ, дѣйствіе его, особымъ постановленіемъ совѣта министровъ, уже послѣ объявленія Конституціи было распространено и на такъ называемые "восточные кресна", гдѣ и началось, въ свою очередь, фактическое отобрание православныхъ храмовъ и церковнаго имущества. Вообще по мѣрѣ укрѣпленія польской государственности гоненія на православіе не только не прекратились, но начали принимать видъ строго обдуманной системы, проявляясь и обнаруживаясь въ официальныхъ распоряженіяхъ польскихъ властей и даже въ законодательствѣ, которое въ вопросахъ, касающихся православной церкви, совершенно не согласовалось ни съ Конституціей, ни съ принципами Версальскаго трактата.

Сразу однако обнаружить эту систему въ глазахъ свѣта было опасно. И Версальскій трактатъ, и Конституція были еще свѣжи въ памяти Европы, вопли православныхъ уже стали доходить до нея и обращать на себя вниманіе. Поэтому нужно было изобрѣсти такой способъ угнетенія и обезсиленія православія, который бы не былъ очень замѣтенъ для Европы или даже имѣлъ видъ нѣкоторой заботливости объ устройствѣ православной церкви. Дѣло это было не легкое, если не невозможное при наличіи того, если можно такъ выразиться, церковно-демократическаго, а вѣрнѣе СОВОРОНАГО строя въ управленіи православной церкви, который былъ возстановленъ на Московскомъ Соборѣ 1917-1918 г.г.

Здѣсь для лучшаго выясненія этого строя, а вмѣстѣ для облегченія пониманія сущности и характера польской политики въ отношеніи къ православной церкви необходимо сдѣлать нѣкоторое отступленіе, чтобы охарактеризовать положеніе православной церкви въ дореволюціонной царской Россіи.

4. Историческая справка о положеніи и состояніи православной церкви на территории Бѣлоруссіи и Украины подъ властью царской Россіи. Московскій Соборъ 1917-18 г. и его значеніе для православной церкви.

Отличительной чертой православія, особенно выражающейся ярко въ древней Руси было СОВОРОНОЕ НАЧАЛО. Всѣ важнѣйшія церковныя событія или перемѣны въ церковной жизни всегда рѣшались СОВОРАМИ и проходили при участіи и вліяніи на дѣла всего народа. Вліяніе это, въ зависимости отъ мѣстныхъ условій, выражалось въ разныхъ формахъ: или въ непосредственномъ участіи представителей отъ мірянъ на соборахъ, или чрезъ участіе ихъ въ избраніи своихъ "владыкъ".

6.

-митрополитовъ и архіепископовъ", или чрезъ обсужденіе церковныхъ дѣлъ на вѣчахъ, или въ организаціи при церквахъ особыхъ, свѣтскихъ по составу, но духовныхъ по цѣлямъ, церковныхъ братствъ и ихъ участіи въ дѣлахъ церкви.

Въ Восточной Руси, гдѣ подъ вліяніемъ монгольскаго ига совершалась постепенная централизація и свѣтской и церковной власти, это участіе мірянъ въ жизни церковной постепенно ослабѣло, но на Руси Западной, быстро создавшей въ союзѣ съ Литвой свою особую государственность и культуру, - наоборотъ, эта сторона церковной жизни получила особенное и своеобразное развитіе. Это тѣмъ болѣе, что политическія условія значительно ослабляли въ Западной Руси силу церковнаго вліянія Московскаго религіознаго центра, а впоследствии послѣдовало и полное и продолжительное церковное отдѣленіе.

Со времени уничтоженія Петромъ Великимъ патріаршества въ Москвѣ и учрежденія въ Петербургѣ Святѣйшаго Синода русская церковь утратила свою внутреннюю самостоятельность. Русскіе государи, до этого времени какъ-бы раздѣлявшие свою власть надъ народомъ съ патріархами, съ этого времени стали "крайними судіями" православной церкви въ Россіи. Внѣшне каноничность синодальнаго строя до извѣстной степени была соблюдена признаніемъ Синода восточными патріархами, но во внутреннемъ своемъ строѣ, въ дѣлѣ управленія, церковь оказалась чрезъ оберъ-прокуроровъ въ полной зависимости и подъ постояннымъ контролемъ свѣтской власти.

Присоединеніе Украины и Бѣлороссіи къ Россіи повело къ немедленному и церковному сліянію этихъ областей съ Россіей и поставило ихъ предъ совершившимся фактомъ синодальнаго строя, который на жизни Бѣлой Руси и Украины не только привикшей къ участію народа въ церковныхъ дѣлахъ, но именно благодаря только этому участію и отстаивавшихъ въ значительной мѣрѣ свою вѣру и народность, отразился особенно замѣтно. Особенности Бѣлорусскаго и Украинскаго быта и языка подъ вліяніемъ великорусскаго церковнаго центра и духовенства, намѣренно приносимаго на Украину и Бѣлую Русь изъ Великороссіи, стали сглаживаться и исчезать. Положеніе церкви подъ игомъ государственной власти и парализація соборнаго начала помогали такимъ образомъ государству сдѣлать церковь орудіемъ для проведенія своихъ чисто политическихъ цѣлей.

Лучшіе представители православія всегда понимали и чувствовали необходимость возвращенія церкви къ тому соборному строю, который давалъ ей внутреннюю свободу. Однако Петровскіи авторитетъ какъ бы придавилъ свою мощію рядъ послѣдующихъ русскихъ царей и царицъ, внушивъ имъ развѣ на всегда убѣжденіе въ опасности и для самодержавной власти царской и для внутренняго

единства имперіи проявленіи самостоятельности въ церковной жизни, и они продолжали держать крѣпко церковь въ своихъ рукахъ, стремясь въ то-же время употреблять ее какъ орудіе объединительной политики. Даже императоръ Николай II, ставшій фактически на конституціонный путь и торжественно обѣщавшій созвать соборъ, обѣщанія этого не исполнилъ. Помогла осуществиться этому только революція, послѣ которой временное правительство разрѣшило и посодействовало дѣлу созыва собора.

Московскій Соборъ 1917-18 г.г. несомнѣнно составляетъ эпоху въ жизни Всероссійской Православной церкви. Возстановивъ чистоту канонического соборнаго строя православной церкви, онъ провелъ этотъ принципъ соборности чрезъ все свое церковное законодательство, подробно и тщательно разработавъ формы церковно-административнаго строя для всѣхъ церковно-административныхъ единицъ, начиная отъ низшихъ-прихода- и кончая патриаршимъ управленіемъ. Съ этого времени постановленія Московскаго Собора стали послѣднимъ источникомъ дѣйствующаго церковнаго права для всей, такъ называемой Всероссійской православной церкви, въ томъ числѣ и для той ея части, которая оказалась на территоріи Польши, не только потому, что эта территорія входила предъ тѣмъ въ ея составъ, но и потому, что на самомъ соборѣ участвовали представители отъ тѣхъ епархій, которыя вошли въ составъ нынѣшней Польши. И дѣйствительно, православный народъ /на епархіальныхъ сѣздахъ и собраніяхъ/ всегда признавалъ для себя обязательными въ церковномъ отношеніи постановленія этого Собора, равно какъ и власть избраннаго имъ патриарха. Это, впрочемъ, вовсе не исключало возможности иного, полнѣ самостоятельнаго автокефальнаго устройства православной церкви на Бѣлой Руси или Украинѣ, если-бы церковный народъ пожелалъ этого, при условіи конечно соблюденія церковныхъ каноновъ, ибо церковь, освободившаяся отъ непосредственнаго внутренняго давленія государства, могла свободно и независимо отъ политическихъ давленій опредѣлять свою внутреннюю жизнь.

5. Посягательство Польскаго правительства на внутренній строй православной церкви. Домоганія его подчинить православную церковь государственной власти чрезъ перемѣны въ личномъ составѣ Іерархіи.

Такимъ образомъ правительство возрожденной Польши встрѣтило на сво-

з.

ей территоріи православную церковь не въ прежнемъ синодально-консисторскомъ строѣ, а въ строѣ обновленномъ, соборномъ, каноническомъ.

§ 115 Конституціи Польской республики гласитъ: "Церкви религіозныхъ меньшинствъ и другіе закономъ признанны религіозные союзы управляются на основаніи своихъ собственныхъ законовъ, которые государство признаетъ, поскольку они не содержатъ положеній, противныхъ дѣствующему праву. Отношеніе государства къ этимъ церквямъ и исповѣданіямъ будетъ установлено въ законодательномъ порядкѣ по соглашенію съ ихъ законными представителями".

Ясно, что новыи соборныи строи православной церкви не только не противорѣчили основаннымъ на конституціи законамъ Польской Республики, но, наоборотъ, болѣе всего соответствовали демократической конституціи и гуманно-демократическому строю государства. Можно было поэтому думать, что обновленный строй церкви найдетъ поддержку и встрѣтитъ полное сочувствіе въ Польскомъ правительствѣ. Въ началѣ въ нѣкоторыхъ частныхъ случаяхъ это такъ и было. Правительство, напримѣръ, не препятствовало созванію епархіальныхъ и другихъ церковныхъ собраній, свободному изъявленію воли народа въ дѣлѣ избранія себѣ епископовъ и т.д. Но обмѣниваясь, царячимъ въ правительственныхъ кругахъ Польши, обусловливаемымъ вліяніемъ на правительство клерикальных партій, стремящихся съ одной стороны подчинить политическіе и государственные интересы интересамъ религіознымъ, а съ другой использовать р.-католичество какъ колонизаторскую силу, — этотъ обмѣнъ духъ, управляющій таинными пружинами и колесами, заставляетъ даже болѣе гуманныхъ и либеральныхъ представителей польскаго правительства ради сохраненія своего положенія, иной разъ дѣйствуя вопреки убѣжденіямъ, подчиняться этому вліянію и идти напроломъ въ дѣлѣ скорѣйшей колонизаціи и латинизаціи "инородцевъ". Церковно-народное, соборное устройство церкви, могущее способствовать въ церковной средѣ развитію и укрѣпленію національнаго чувства, является съ точки зрѣнія нашихъ политическихъ круговъ сильнымъ препятствіемъ на побѣдномъ пути колонизаціи, а потому эти клерикальные круги и находящееся подъ ихъ вліяніемъ правительство не допускаетъ и мысли о томъ, что оно должно на дѣлѣ выполнить ту демократическую и либеральную программу въ отношеніи къ меньшинствамъ, которую Польша приняла и обязалась выполнить въ Версалѣ. Для нихъ весь вопросъ лишь въ томъ, какъ, какимъ образомъ, НЕ выполнить ее такъ, чтобы это не было очень замѣтно. Для Западной Европы. Для этого нужно было всѣ ограниченія, насилія и притѣсненія представить въ формѣ взаимнаго согласія. Но при вышеупомянутомъ народно-церковномъ строѣ это и было невозможно, ибо весь народъ

не обманешь и не подкупишь. Поэтому ВСЕ УСИЛІЯ ПОЛЬСКАГО ПРАВИТЕЛЬСТВА НАПРАВИЛИСЬ КЪ ТОМУ, ЧТОБЫ, СЪ ОДНОЙ СТОРОНЫ, ОСЛАБИТЬ ЭТОТЪ СОВОРНЫЙ ЦЕРКОВНО-НАРОДНЫЙ СТРОИ, УВЕЛИЧИВЪ ВЪ ЦЕРКВИ ЗНАЧЕНІЕ И ВЛАСТЬ ІЕРАРХІИ, А СЪ ДРУГОЙ СТОРОНЫ, ПУТЕМЪ ВНЕШНЯГО ДАВЛЕНІЯ НА ЭТУ ІЕРАРХІЮ И, ЕСЛИ ЭТО ПОНАДОБИТСЯ, ПУТЕМЪ ПОДБОРА ЭТОЙ ІЕРАРХІИ ЗАСТАВИТЬ ЕЕ САМОЕ БЫТЬ ПОСОБНИКЪ И ПОМОЩНИКЪ ПРАВИТЕЛЬСТВА ВЪ ЕГО ПОЛИТИЧЕСКИХЪ ЦѢЛЯХЪ. "СЪ ПОПАМИ НАМЪ ЛЕГЧЕ" — классически коротко и ясно выразилъ эту мысль одинъ изъ видныхъ представителей Польскаго Правительства въ отвѣтъ на указаніе одного изъ видныхъ-же польскихъ общественныхъ дѣятелей относительно необходимости созыва ЦЕРКОВНО-НАРОДНАГО СОБОРА /См. брошюру Воронича: *"Zagadnienie autokefali Praw. Kościoła w Polsce. Wilno. 1924"*/. По этому направленію и пошла дѣятельность Польскаго правительства. Нужно было только найти такого "попа", съ которымъ легче всего было бы дѣлать задуманное дѣло. Такъ какъ среди наличныхъ іерарховъ такого не нашлось, то поискали за границей и среди измученнаго тяжелыми условіями жизни странствующаго по Европѣ эмигрантскаго духовенства нашли его въ лицѣ Г е о р г і я /Ярошевскаго/, который по просьбѣ Польскаго Правительства и былъ назначенъ Московскимъ патриархомъ временнымъ экзархомъ православной церкви въ Польшѣ.

Опираясь на него, Польское Правительство хотѣло немедленно провести между собою и православною церковью крайне стѣснительный для послѣдней КОНКОРДАТЪ, а когда онъ /конкордатъ/ не прошелъ вслѣдствіе несогласія всѣхъ епископовъ, кромѣ самого архіепископа Георгія и епископа Діонисія Правительство выпустило этотъ конкордатъ въ качествѣ обязательныхъ "временныхъ правилъ", опредѣляющихъ юридическое положеніе церкви въ государствѣ, и начало давить на тѣхъ іерарховъ, которые протестовали противъ этихъ правилъ. Заточеніе большевиками патриарха Тихона помогло этому. Оно дало возможность правительству и архіепископу Георгію провозгласить безъ церковно-народнаго собора фактическую самостоятельность-автокефальность Православной церкви въ Польшѣ, а Георгія объявить главою этой церкви, предвари-тельно тайно передѣлавъ и измѣнивъ то "Положеніе" /статутъ/ о высшемъ церковномъ управленіи въ Польшѣ, которое должно было стать каноническою основою образа ея существованія въ Польской Республикѣ. Измѣненія, сдѣланныя Митрополитомъ Георгіемъ по соглашенію съ чиновниками Министерства Исповѣданій, направлены именно въ ту сторону, чтобы уничтожить соборное начало въ церкви и поставить всѣхъ епископовъ въ зависимость отъ власти Митрополита,

а Митрополита въ полную зависимость отъ Министра Исповѣданій. Это давало возможность Правительству при помощи Митрополита Георгія создать видимую законность тѣмъ репрессіямъ, которыя оно употребило противъ "четырехъ епископовъ" и даже придать имъ видъ благожелательнаго отношенія къ церкви.

6. Н а с и л і я н а д ъ п р а в о с л а в н ы м и е п и с к о -
п а м и, о с т а в ш и м и с я в ѣ р н ы м и к а н о н а м ъ.

Первымъ пострадалъ епископъ Пинскій Пантелеимонъ, не задолго предъ тѣмъ назначенный на эту кафедру. Онъ былъ лишенъ кафедры и заточенъ въ Мелицкомъ /близъ г. Ковеля/ монастырѣ, гдѣ въ крайне тяжелыхъ условіяхъ, часто въ голодѣ и холодѣ, находится и до сего дня, не имѣя права выѣхать даже въ ближайшій городъ къ доктору или въ библіотеку и получая на свое содержаніе ничтожную сумму, приблизительно около 10 франковъ въ мѣсяцъ.

За нимъ послѣдовалъ епископъ С е р г і и Бѣльскій, назначенный патриархомъ управлять Холмской епархіей. Указъ о его назначеніи Митрополитъ Георгій скрѣлъ, а Сергія правительство Польское, заманивъ обманомъ въ Воеводство, якобы по церковнымъ дѣламъ, арестовало и выслало за границу /въ Чехію/, не позволивъ даже забрать изъ дому самыхъ необходимыхъ вещей и деньги.

Третьимъ былъ архіепископъ Литовскій и Виленскій Е л е в е е р і и. Въ ночь на 14 октября 1922 г. онъ былъ арестованъ и въ закрытомъ вагонѣ вывезенъ въ Краковъ, гдѣ заточенъ въ р.-католическомъ монастырѣ ордена Камедулловъ. Содержался онъ тамъ въ полномъ уединеніи. Правительство, не смотря на многократныя просьбы, не разрѣшило ему даже свиданіе съ родными сыномъ, не позволило взять православнаго іеромонаха для совершенія богослуженія, наконецъ не дало позволенія даже на пріѣздъ православнаго монаха для исповѣди и св. Причастія, — милости, которыя допускаются даже въ отношеніи къ самымъ тяжкимъ преступникамъ. Тогда одинъ молодой священникъ, остригши волосы и бороду и одѣвшись въ свѣтское платье, какъ простой пилигримъ, проникъ въ монастырь со Святymi Дарами, скрытыми подъ одеждой, и во всемъ признался о.о. камедуламъ, а тѣ, какъ истинные христіане, не могли отказать Епископу въ причащеніи Св. Таинъ. Такая чисто средне-вѣковая обстановка создается вокругъ вопроса о положеніи Православной церкви въ Польшѣ.

Вслѣдъ за архіепископомъ Елевѣеріемъ послѣдовалъ епископъ В л а д и -
м і р ъ Гродненскій. Долго Правительство не рѣшалось арестовать его, боясь народа, у котораго онъ пользовался особою любовью. Однажды отданное прави-

тельствомъ распоряженіе /въ декабрѣ 1922 г./ такъ и осталось не выполненнымъ изъ-за волненій въ народѣ. Во второй разъ, только благодаря самому епископу, который просилъ народъ не препятствовать властямъ дѣлать свое дѣло, удалось увести его. Народъ предъ этимъ цѣлый вечеръ охранялъ его въ церкви громадною толпою, а когда властямъ удалось увести его оттуда чрезъ проломанную въ алтарѣ дверь и чрезъ пустыри и переулки, — народъ цѣлую ночь сидѣлъ у архіерейскаго дома и, когда его увозили, хватался за лошадей и колеса. Епископъ Владиміръ и до сего времени больной сидитъ въ заточеніи въ Дерманьскомъ монастырѣ, на Волыни.

Такимъ образомъ изъ бывшихъ вначалѣ въ Польшѣ ПЯТИ епископовъ удалены ЧЕТЫРЕ, остался только одинъ, Діонисій, который нѣмѣ, по смерти Георгія, занялъ митрополичью кафедру.

Правительство не можетъ здѣсь въ свое оправданіе считать ни на то, что эти епископы не имѣли польскаго гражданства, такъ какъ это гражданство принадлежало имъ по праву и такъ какъ оно, правительство, само снимало съ нихъ, какъ съ гражданъ, присягу на вѣрность государству; не можетъ считать ни на какія либо политическія претсупленія, ибо за преступленія караютъ виновныхъ по суду, а всѣ эти епископы просили суда надъ собою, чтобы вывести истину наружу, но на ихъ просьбы не обратили вниманія. Отсюда ясно, что всему виною были только ихъ церковныя убѣжденія, которыми они не хотѣли поступить ся, и личная добродѣтельность, не позволявшая имъ стать "правительственными агентами", чего домогалось отъ нихъ правительство /См. рѣчь Сенатора Богдановича въ Польскомъ Сенатѣ 23 іюня 1924 г./.

Всѣ протесты православныхъ по поводу этихъ насилій остались безрезультатными въ томъ числѣ и протесты, поданные бѣлорусскими послами въ Сеимъ. Они остались вовсе безъ разсмотрѣнія и такъ и заглохли въ коммиссіяхъ, ибо большинство Сеима состоитъ изъ такихъ группъ, которыя поддерживаютъ указанную политику Правительства. Это сознаніе безнадежности и бесполезности всякихъ законныхъ протестовъ и обращеній къ правительству, суду и къ законодательнымъ палатамъ и создало то настроеніе, выраженіемъ котораго явилось убійство митрополита Георгія архимандритомъ Смарагдомъ, — преступленіе небывалое въ средѣ православной церкви.

12.

7. Н и с п р о в е р ж е н і е п р а в и т е л ь с т в о м ь
к а н о н и ч е с к а г о с о б о р н а г о с т р о я п р а в о -
с л а в н о й ц е р к в и в ь П о л ь ш ь.

На мѣсто сосланныхъ и заточенныхъ епископовъ Митрополитомъ Георгіемъ въ согласіи съ Польскимъ Правительствомъ поставлены были два новыхъ, которые не соответствовали по своей жизни, личнымъ качествамъ и положенію каноническимъ условіямъ, необходимымъ для полученія епископскаго сана, но за то которые дали польскому правительству тѣ-же обязательства, что и Митрополитъ Георгій.

При помощи такого подобраннаго состава епископата и вмѣстѣ освободившись отъ церковнаго контроля со стороны патріарха, Правительство и новые епископы, дѣйствующіе уже какъ "правительственные агенты", постарались прежде всего уничтожить возможность народнаго вліянія на церковную жизнь. Съ этою цѣлью подъ давленіемъ Правительства новоустроенный Синодъ Польской Православной церкви уничтожилъ по епархіямъ Епархіальныя Совѣты, являвшіеся высшими органами епархіальнаго управленія и состоявшими изъ **ВЫБОРНЫХЪ** членовъ, избираемыхъ на **ЕПАРХІАЛЬНЫХЪ СОБРАНІЯХЪ**. Созданы Епархіальныя Собранія также были отменены, а Епархіальныя Совѣты замѣнены Консисторіями изъ **НАЗНАЧЕННЫХЪ** членовъ. Затѣмъ Указомъ 11 декабря 1922 г. Синодъ запретилъ Консисторіямъ и отдѣльнымъ духовнымъ лицамъ входить въ сношенія и давать какія-либо свѣдѣнія о церквахъ православнымъ членамъ Сейма и Сената, и, наконецъ, были уничтожены приходскіе Совѣты, управлявшіе приходами, состоявшіе изъ **выборныхъ** членовъ/постановленіе Синода 12 сентября 1923 г./.

Такимъ образомъ обезпечена была невозможность протеста со стороны церковнаго народа, послѣ чего постановленія самого Синода стали представляться на утвержденіе Департамента Исповѣданій при министерствѣ. Такъ закончена была система полного подчиненія православной церкви Государству.

8. О с у щ е с т в л е н і е п р а в и т е л ь с т в о м ь
п р и н я т о й и м ь п р о г р а м м ы п о с т е п е н н а г о о с л а -
б л е н і я п р а в о с л а в і я п р и п о м о щ и н о в о о р г а -
н и з о в а н н о й с и с т е м ы у п р а в л е н і я п р а в о с л а в -
н о ю ц е р к о в ь ю и п о д о б р а н н о й І е р а р х і ѣ . -

Обезпечивъ, такимъ образомъ, полное подчиненіе церкви государству, Правительство принялось уже болѣе свободно за работу, за систематическое ослабленіе православной церкви. Прежде всего возобновились гонимія было на вре-

мы такъ называемыя "ревиндикаціи" церквей. Прежде они носили нѣсколько случайный характеръ. Инициатива и даже исполненіе "ревиндикаціи" исходили обычно отъ р.-католическаго духовенства и населенія и являлись въ нѣкоторомъ родѣ выраженіемъ мести за репрессіи б. русскаго правительства, — теперь они совершаются систематически по распоряженіямъ и при помощи правительства. Систематичность эта выражается въ томъ, что тамъ, гдѣ вначалѣ отобрано слишкомъ большое количество церквей, какъ, наприм., въ Холмской епархіи /изъ 302 оставлено только 28 /, нѣсколько, около 15 церквей, было даже возвращено /хотя все-таки въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ разстояніе до ближайшей церкви доходить до 60 верстъ/, но за то въ другихъ епархіяхъ начались планомѣрные сокращенія. Во всѣхъ этихъ сокращеніяхъ видна обдуманная тенденція уничтожать православные приходы наиболѣе крѣпкіе, наиболѣе обезпеченные матеріально домами и землями съ наиболѣе плотнымъ православнымъ населеніемъ и открывать въ такихъ мѣстахъ приходы р.-католическіе, отдавая имъ отобранныя церкви, дома и земли. Такъ въ ЛИТОВСКОЙ, нѣмъ переименованной въ Виленскую, епархіи подлежатъ уничтоженію, по правительственному плану, всего около 60 приходовъ, при чемъ въ числѣ закрываемыхъ есть, напримѣръ, такіе: К о б ѣ л ь н и к и, 3000 душъ, дареная земля, недавно отремонтированныя постройки; Г а н у т а, 4000 душъ, церковь, земля и постройки, — все въ порядкѣ, С т а р ы й М е д з е л ь 3500 душъ, земля дарованная, церковь уже отобрана, П о р ы л ы ц е, 3000 душъ земля дарованная, Л о т ы л ь, 4500 душъ, земля дарованная и частью покупная, Г р и г о р о в и ч и, 3000 душъ, земля, постройки — все въ порядкѣ, С т а р ы й М а р ь к о в ы й З н а, 3000 душъ, К н ы г и н и н о, 3000 душъ и т.д.

Такіе-же приходы закрываются и въ ГРОДНЕНСКОЙ епархіи: М е ж и р ь ч ь е П о д р о с к и, С в е н т ы ц и, Л е в ы н о в о, Б ѣ л а в и ч и, П е с к и и др.

Въ ПОЛѢССКОЙ епархіи въ числѣ закрываемыхъ числятся: Р у т а, 3600 душъ, М о р и н ь, — 3200, Д е л ы т ы ч и — 3000, Л а в р и н о в о — 3300, В а л е в ы й — 3700 и др., а въ разрядъ отдѣлеи /филіи/ перечисляются, напримѣръ, такіе, какъ: П о л ь б е р ь е — 3800 душъ, Р а н ы — 6800, К о р с ы — 4500 и даже самъ НОВОГРУДСКІЙ СОВОРЪ, имѣющій 6200 прихожанъ.

Во всѣхъ этихъ случаяхъ, какъ можно видѣть изъ приложенныхъ примѣровъ, вовсе не предусматрѣны нужды православнаго населенія, а имѣются въ виду лишь тѣ цѣли, которыя преслѣдуется правительствомъ.

Когда дѣло касается населенія р.-католическаго, тогда отбирается церковь и открывається приходъ хотя-бы для 10-15 человѣкъ /наприм. въ Жировицахъ, Слонимскаго уѣзда/, а для православныхъ не открываютъ прихода и не возвра-

14.

дають церкви даже для 2-3 и болѣе тысячъ человекъ. Сельские клубы Украинскіи и Бѣлорусскіи полны просьбами населенія о возвращеніи церквей и открытіи закрытыхъ приходовъ. Но просьбы эти не удовлетворяются правительствомъ или потому, что они не поддерживаются спеціально подобранной іерархіей/правительственными агентами", - выраженіе, офіціально употребленное однимъ изъ представителей Министерства исповѣданій/ или, въ очень рѣдкихъ случаяхъ, если эта іерархія подъ давленіемъ народа и общественнаго мнѣнія рѣшается протестовать, - на протестъ не обращается никакого вниманія. Только въ одномъ случаѣ подъ давленіемъ обострившихся событій правительство рѣшилось удовлетворить справедливый жалобъ православныхъ прихожанъ и недавно возвратило имъ самовольно отнятую р.-католическимъ ксендзомъ церковь въ Стволовичахъ, Барановичскаго уѣзда. Это конечно произвело на мѣстное православное населеніе умиротворяющее впечатлѣніе и вопль среди польскихъ клерикаловъ-новинистовъ. Но это былъ первый и пока единственный случай.

2. Ограниченіе православной церкви въ правахъ имущественныхъ.

Не менѣе тяжело положеніе православной церкви въ отношеніи правъ имущественныхъ и прежде всего земельныхъ.

Относительно правъ церкви владѣнія землей, не смотря на то, что польская конституція § 113 гарантируетъ это право за всѣми религіозными союзами, правительство польское издало два декрета вышеупомянутыя 18 декабря 1918 года и 17 декабря 1920 г., которые фактически лишаютъ православную церковь права собственности. Въ силу этихъ обоехъ декретовъ правительство для нуждъ землеустройства и для цѣлей колонизаціи имѣетъ право всегда забирать земли костельныя, церковныя и монастырскія по соглашенію съ высшими представителями соответствующихъ исповѣданій. Однако, тогда какъ по отношенію къ р.-католической церкви этотъ законъ вовсе не примѣняется вслѣдствіе отсутствія такового соглашенія, - въ отношеніи къ церкви православной эти декреты примѣняются въ полной мѣрѣ, при чемъ о согласіи даже и не спрашивается. Земли отъ церквей отнимаются совершенно произвольно, причемъ вовсе не принимается во вниманіе, какая это земля, надѣленная-ли правительствомъ, купленная-ли или пожертвованная. Оставляется для церкви по произволу: гдѣ 30, гдѣ 20, гдѣ 15 десятинъ, а гдѣ и вовсе не оставляется. Такъ въ Виленской епархіи при 150 приходахъ земля отнята вся или частично въ 69 случаяхъ. Въ другихъ еще болѣе. Не смотря на то, что на территоріи Бѣлорусіи и болѣе

части Украины считаются действующими старые русские законы, по которым юридическим лицом, имѣющимъ право владѣнія, считается церковь или монастырь, правительство трактуетъ всю церковную недвижимостъ какъ правительственную, чѣмъ фактически, вопреки § 113 конституціи, лишаетъ ее права собственности.

То же что съ землями происходитъ и съ домами церковными, а въ частности съ зданіями б. такъ называемыхъ церковно-приходскихъ школъ, изъ которыхъ многія построены на церковныя или приходскія средства и часто — руками самихъ прихожанъ. Въ этихъ зданіяхъ нашли пріютъ польскія школы, въ которыя насильно загоняютъ украинскихъ и бѣлорусскихъ дѣтей, а въ открытіи школъ на родномъ языкѣ отказываютъ за отсутствіемъ соответствующихъ помѣщеній.

Тамъ, гдѣ отобраны церкви, духовенство православное изъ приходскихъ церковныхъ домовъ выбрасывается на улицу.

Такими мѣрами правительство поставило православное духовенство въ крайне тяжелое матеріальное и моральное положеніе. Живя постоянно подъ Дамокловымъ мечемъ угрозъ отобранія земли, оно чувствуетъ себя въ полной зависимости отъ администраціи и конечно должно изъ страха репрессій воздерживаться отъ всякаго рода протестовъ.

10.0 граничені православногo духовенства и мірянъ въ гражданскихъ правахъ. Репрессіи надъ лицами, защищающими права православной церкви.

Этотъ моральный гнетъ усиливается еще стараніемъ правительства ограничить всѣхъ православныхъ, а особенно православное духовенство, въ правахъ гражданскихъ и прежде всего въ правѣ на полученіе польскаго гражданства. По Версальскому трактату право польскаго гражданства принадлежитъ всѣмъ, жившимъ въ Польшѣ въ моментъ ратификаціи этого трактата и получается "безъ всякихъ формальностей". Это "безъ всякихъ формальностей" на практикѣ превращается въ безконечное хожденіе по разнымъ учрежденіямъ, при чемъ православнымъ право на обывательство выдается въ оч. рѣдкихъ случаяхъ. Дѣла о признаніи польскаго гражданства, даже для людей отъ дѣдовъ и прадѣдовъ происходящихъ изъ мѣстнаго населенія, годами лежатъ безъ движенія и большею частію оканчиваются отказомъ, а иногда отнимается уже выданное ранѣе свидѣтельство о правѣ гражданства. Вотъ на примѣръ одинъ изъ множества очень показательныхъ фактовъ. Старому заслуженному протоіерею въ г. Волковскѣ, Гродненской губерніи, Владиміру Занкевичу, мѣстному уроженцу и уже 30 лѣтъ тамъ-же

служащему священникомъ, выдано было сначала свидѣтельство о правѣ на польское гражданство, а потомъ вдругъ безъ объясненія причинъ отобрано. Только усилія четырехъ сенаторовъ и нѣсколькихъ пословъ сеима, 5 мѣсяцевъ обивавшихъ пороги министерствъ, заставили Правительство приостановиться съ высылкой бѣднаго старика въ Совѣтскую Россію и направить его дѣло къ пересмотру. И все же, когда министерство внутреннихъ дѣлъ еще въ апрѣлѣ послало распоряженіе мѣстной власти объ оставленіи престарѣлаго пастыря въ покоѣ, министерство исповѣданій черезъ свою агентуру продолжало еще попытки его выселенія. Польскихъ гражданъ православнаго исповѣданія стараются всѣми мѣрами ограничить въ правахъ по службѣ. Всюду, гдѣ происходятъ сокращенія штатовъ, въ первую голову увольняютъ православныхъ. Зимой 1924 года уволили почти всѣхъ православныхъ съ должностей желѣзно-дорожныхъ и судебныхъ. Существуютъ тайные циркуляры о приѣмѣ на службу православныхъ, какъ на примѣръ циркуляръ Дирекціи жел. дор. въ Вильнѣ отъ 22/IV 1924 г. № 23, 239, гдѣ прямо говорится, что на востокъ отъ линіи Лунинецъ-Вильна православныхъ на желѣзно-дорожную службу принимать категорически запрещается.

Тѣ православные, которые принимаютъ какое либо участіе въ дѣлахъ православной церкви и особенно тѣ, которые выступаютъ на защиту ея правъ, пользуются особенною нелюбовію польскаго правительства. Создалось положеніе, что въ Польшѣ "неблагонадежность религіозная", для лицъ въ ней заподозрѣнныхъ, стала во много разъ опаснѣе неблагонадежности политической. На примѣръ, стараго заслуженнаго преподавателя Семинаріи В. Н е д ѣ л ь с к а г о, мѣстнаго уроженца и жителя, послѣ того, какъ онъ выступилъ на Епархіальномъ Собраніи, какъ членъ его, съ критикой дѣятельности Митрополита Георгія, правительство въ административномъ порядкѣ подвергло карѣ высылки въ Совѣтскую Россію. Послѣ того, какъ и слѣдователь, и прокуроръ не могли въ доносахъ на него тайнои полиціи найти состава преступленія и предать суду, на домъ къ нему неожиданно явилось три полицейскихъ и объявили ему о высылкѣ въ Совѣтскую Россію, давъ ему на сборы ПОЛЧАСА. Не позволили ему даже ни извѣстить родныхъ и знакомыхъ ни сдать квартиру. Такъ и исчезъ бы неизвѣстно куда человекъ, если-бы не счастливый случай. Восемь дней послѣ этого провалялся онъ на загаженномъ экскурментами полу Молодечненскаго арестнаго дома виѣстѣ съ ворами и проститутками, а затѣмъ болѣе двухъ мѣсяцевъ-подъ домашнимъ арестомъ, пока друзья выхлопотали ему свободный выѣздъ въ Чехію. Чешское правительство не только дало ему пріютъ, но и какъ старому заслуженному преподавателю назначило пенсію.

II. Вмѣшательство Правительства во внутреннія дѣла церкви.

Стремясь побольше православныхъ подвести подъ какое либо законное, правительственное всякое церковное дѣло старается превратить въ политическое. Нѣтъ такой области церковной жизни, въ которую-бы оно не вмѣшивалось. Напримеръ Лидскій Староста /Начальникъ уѣзда/ распоряженіемъ отъ 6/III, 1924 г. приказываетъ, "чтобы въ члены благочинническихъ совѣтовъ избирались только тѣ крестьяне, которые имѣютъ не менѣе 2 гектаровъ земли", чтобы благочинническія собранія происходили подъ предсѣдательствомъ воиновъ гмины, чтобы протоколы избранія писались на польскомъ языкѣ, а избираемые послѣдуютъ на утвержденіе старости...

На что ужъ чисто внутренняго, церковнаго дѣломъ является богослуженіе употребленіе стараго или новаго календаря, но министерство исповѣданій сумѣло и изъ этого дѣла сдѣлать политическое. По всѣмъ староствамъ, воидамъ гминъ и полицейскимъ комендатурамъ разосланъ циркуляръ такого рода: "Согласно съ рескриптомъ министерства исповѣданій и просвѣщенія отъ 30 мая текущего года № 37/7... приказываю наблюдать, чтобы новый счетъ времени былъ православнымъ населеніемъ и духовенствомъ принятъ и исполняемъ. О всѣхъ случаяхъ непримѣненія слѣдуетъ немедленно доносить въ соответствующее полицейское учрежденіе." И полиція ревностно исполняетъ приказъ. Разгоняетъ народъ отъ храмовъ, является въ церкви для составленія протоколовъ, арестовываетъ священниковъ, совершающихъ богослуженіе по старому календарю.

Министерство исповѣданій, которое проводитъ эту политику, является какимъ то государствомъ въ государствѣ. Оно сносится съ низшими агентами административной власти не чрезъ министерство внутреннихъ дѣлъ, а чрезъ свою агентуру изъ тѣхъ-же чиновниковъ, находящихся въ каждомъ староствѣ, въ каждомъ воеводствѣ, которые исполняютъ или не исполняютъ постановленія министерства внутреннихъ дѣлъ въ зависимости отъ того, согласуются-ли они съ взглядами министерства исповѣданій. Напримеръ, экстренная телеграмма Министерства внутреннихъ дѣлъ о задержкѣ въ Лидѣ Недѣльскаго /см. выше/ "не была получена" Виленскимъ старостой на одиннадцатый день; то же видно изъ дѣла протоіерея Занкевича /см. выше/ и другихъ.

12.0 г р а н и ч е н і е п р а в о с л а в н а г о д у х о - в е н с т в а в ѣ п р а в а х ѣ д у х о в н а г о у ч и т е л ь с т в а . П о л о ж е н і е д у х . - у ч е б н . з а в е д е н і и .

Преподаваніє релігії въ польскихъ школахъ вездѣ обязательно, но... только р.-католической. На преподаваніє Закона Божія другихъ исповѣданій правительство смотритъ равнодушно. Преподаваніє же Закона Божія православнаго стара-
ется всѣми мѣрами ограничить.

Православный Законъ Божій въ низшихъ школахъ преподается только кое-гдѣ въ городахъ и большихъ мѣстечкахъ, такъ сказать напоказъ. Въ деревнѣ же не преподается нигдѣ, хотя есть много школъ по 60-80 дѣтей исключительно православныхъ. Мотивомъ для отказа православнымъ священникамъ въ разрѣшеніи на преподаваніє релігії въ школахъ обычно служитъ незнаніє ими польскаго языка, а на другихъ языкахъ Законъ Божій преподавать не разрѣшается. Въ смѣшанныхъ /въ отношеніи исповѣданій/ школахъ православныхъ дѣтей заставляютъ ходить на уроки Закона Божія р.-католическаго, а въ пріютахъ уже безъ стѣсненія принудительно обращаютъ дѣтей въ р.-католичество. Это дѣлается не только тамъ, гдѣ дѣти православныхъ составляютъ меньшинство, но и тамъ, гдѣ пріюты складываются исключительно изъ дѣтей православныхъ. Такъ напримѣръ, въ Жировицахъ, Слонимскаго уѣзда, есть пріютъ для православныхъ дѣтей, помѣщенный въ принадлежащемъ духовенству зданіи бывшаго духовнаго училища. Еще въ прошломъ году ихъ водили въ церковь на богослуженія, а также къ исповѣди и Св. Причастію. Нынче уже не водятъ. Всѣхъ ихъ обратили въ католичество, кромѣ 4-хъ или 5-ти, которые пока что еще сопротивляются.

Никакой не заботится Правительство о томъ, чтобы обезпечить православную церковь спеціально пастырскими школами. Тогда какъ Семинаріи р.-католическихъ въ Польшѣ 22, кромѣ другихъ спеціально-богословскихъ школъ, и при томъ они достаточно обезпечены казенными средствами, - православныхъ семинаріи только двѣ и на нихъ по бюджету не ассигновано ни одного гроша /официально числится р.-католическаго населенія 17.800.000, православнаго - 3.060.000, на самомъ дѣлѣ отношеніе меньше/ и кромѣ того и эти двѣ семинаріи предположено правительствомъ слить въ одну. Однако это не мѣшаетъ Польскому правительству стремиться сдѣлать семинаріи очагами своей политики въ ущербъ конечно учебному дѣлу. Годъ тому назадъ былъ Министерствомъ исповѣданій предложенъ проектъ преобразования семинаріи съ переходомъ на

польскій языкъ преподаванія. Судя по рѣчи Министра въ Сенатѣ 28 іюля осуществленіе этого проекта начинается съ нынѣшняго учебнаго года.

Высшей православно-богословской школы въ Польшѣ вовсе не имѣется. Существуетъ пока только проектъ православнаго богословскаго факультета при Варшавскомъ Университетѣ съ преподаваніемъ опять-же на ПОЛЬСКОМЪ языкѣ.

13. З а к л ю ч е н і е.

Подводя итоги всему сказанному, нужно отмѣтить слѣдующее.

Исторически дѣло сложилось такъ, что въ предѣлахъ Польши религіозный вопросъ оказался слишкомъ тѣсно связаннымъ съ политическимъ. Польша искони считала и считаетъ себя носительницей р.-католической идеи среди славянства и эту религіозную миссію она ставитъ выше политической. Вся ея исторія постепеннаго объединенія съ Литвой /XV-XVIII в.в./ ярко свидѣтельствуетъ о томъ, что главнымъ орудіемъ въ этомъ объединеніи она считала распространеніе р.-католичества. Идея эта остается господствующей и теперь среди правящихъ круговъ и наиболее сильныхъ политическихъ партій. Объ этомъ свидѣтельствуетъ заявленіе одного изъ представителей правительства на засѣданіи просвѣтительной комиссіи Сената о томъ, что правительство стремится достигнуть внутренняго единства */jednolitości/* государства путемъ приведенія къ единому религіозному / см. рѣчь сенатора Богдановича 28 іюля 1924 г. /.

Такое направленіе въ политикѣ стоитъ въ полномъ противорѣчій съ духомъ и буквою тѣхъ международныхъ актовъ, которые легли въ основу государственнаго возрожденія Польши: Версальскаго трактата и конституціи. "Польша не хочетъ платить по векселю, вѣданному въ Версалѣ", потому что держаніе этого трактата совершенно не сходно съ духомъ шовинизма и нетерпимости религіозной, которые царятъ въ наиболее крупныхъ политическихъ партіяхъ и въ правительствахъ, — вотъ внутренній смыслъ польской политики. Этого не скрываютъ даже виднѣшіе политическіе дѣятели. О необходимости уничтоженія Версальскаго трактата о меньшинствахъ, напримѣръ открыто говорилъ съ трибуны самъ маршалъ Сената Тромчинскій. Явочнымъ-же порядкомъ эта отмѣна принята давно, т.е. фактически уже давно Версальскій трактатъ не является нормою для дѣйствующаго права въ Польшѣ.

Если такое отношеніе къ вопросу о меньшинствахъ больше или меньше посподствуетъ во всѣхъ областяхъ государственно-политической жизни Польши, то въ отношеніи къ меньшинствамъ религіознымъ, а въ особенности въ отношеніи

къ православію оно господствуетъ прежде всего и больше всего. Напримѣръ, отнятіе храмовъ, фактическое лишеніе православной церкви права собственности и нѣкоторыя другія мѣры практикуются исключительно только въ отношеніи къ православію.

Но самымъ главнымъ, самымъ тяжелымъ для православія являются не внѣшнія притѣсненія, а вторженіе во внутреннюю жизнь церкви, подчиненіе ея государству, нарушеніе при помощи свѣтской власти каноническихъ основъ церковнаго устройства и подмѣна канонической іерархіи неканонической, ибо все это, давая возможность нѣкоторымъ насиліемъ придавать внѣшній видъ добровольнаго соглашенія или законности и лишая православныхъ возможности правовой защиты, создаетъ уже цѣлую трагедію для церкви, а исканіе выхода изъ этого трагическаго положенія приводитъ къ эксцессамъ, въ родѣ, напримѣръ, убійства Митрополита Георгія. Вообще на почвѣ религіозныхъ преслѣдованій все больше и больше назрѣваетъ недовольство польскимъ правительствомъ среди религіозныхъ меньшинствъ. Такого рода недовольство уже однажды /XVIII в./ сыграло роковую роль въ исторіи Польши, и не будетъ ничего удивительнаго, если сыграетъ и теперь: ИСТОРИЯ ПОВТОРЯЕТСЯ.

В. Савицкий

ВАШЕ СВЯТЕЙШЕСТВО, СВЯТЕЙШИЙ ВЛАДИКА.

В ответ на письмо Ваше, от 23 мая сего года, за № 244, на имя Высокопреосвященного Митрополита Діонисія Собор Епископов Православной Митрополіи в Польше долг имеет сообщить Вашему Святейшеству с снзвней любовью и преданностью о нижеследующем.

ЕГО СВЯТЕЙШЕСТВУ
СВЯТЕЙШЕМУ ТИХОНУ
ПАТРІАРХУ МОСКОВ-
СКОМУ И ВСЕЯ РОС-
СИИ.

Со времени возстановленія в 1918 году Польскаго Государства до сентября 1921 года жизнь Православной Церкви в Польше находилась в хаотическом состояніи. Юридически - правовое положеніе этой Церкви не было определено правительством, Архипастыри не имели центра и были предоставлены, за невозможностію сноситься с Вашим Святейшеством, самим себе, пастыри также нередко не могли вступить в общеніе с епископами и допускали действія, не совместимыя с их званіем и правами. Везде царил безпорядок и произвол, предел коим был положен образованіем в Польше Екзархата.

Учредив в Польше Екзархат, Ваше Святейшество установили в Польском Государстве Высшее Церковное Управленіе и созвалили письмом от 14/27 сентября 1921 года дать Православной Церкви в Польше права широкой автономіи, а ея главе права областного митрополита /Указ Св.Синода от 15/28 сентября 1921 года № 1424/. С этого времени началось правильное устроеніе Православной Церкви в Польше.

В январе 1922 года был созван Екзархом первый Собор Православных Епископов в Польше, на коем был предложен Правительством для обсужденія и принятія "Проект конкордата" об отношеніи Правительства к Православной Церкви в Польше - первый акт, определяющій юридически-правовое положеніе Православной Церкви в Польше. Проект этот во многом был несовершенным, но его нужно было оценивать, как первый акт Правительства, выводящій Православную Церковь в Польше из безправнаго положенія. И это тем более, что Правительство не препятствовало Собору Епископов обсуждать этот проект и соглашалось на

измененія в нем. И сожаленію, не все Епископы так посмотрели на дело, и в результате получилось разделение мжду ними. Екзарх и Епископ Кременецкій Діонисій не усматривали препятствій к разсмотренію, исправленію і принятію "конкордата", а Епископы Пантелеймон и Владимір сразу же стали в отрицательное отношеніе к проекту конкордата и тем создали невозможность единогласнаго принятія на Соборе Епископов правительственнаго конкордата.

Архієпископ Елевферій не бил допущен Правительством к участію в деяніях Собора, несмотря на ходатайство о сем Собора, так как г. Вильно не входил еще в состав Польскаго Государства.

В виду невозможности принятія на Соборе Епископов "конкордата", Правительство издало 30. января 1922 года "Временныя Правила" об отношеніи Правительства к Православной Церкви в Польше и предложило их Епископам уже не для обсуждения, а для принятія к руководству в качестве Правительственнаго распоряженія. Нужно било или согласиться на принатіе и тем легализовать положеніе Православной Церкви в Польше, или несогласіем опять ввергнуть эту Церковь в состояніе безправнаго положенія и прежняго хаоса. Екзарх и Епископ Діонисій приняли "Временныя Правила", а Епископы Пантелеймон Владимір колебались.

Епископ Пантелеймон имел декрет Правительства на управление Пинско-Новогрудской епархіей, а потому отказ его от "Временных Правил" бил принят, как противленіе законным распоряженіям власти, и Правительство лишило его права на управление епархією, назначило ему место жительства в Мелецком монастыре, Волинской епархіи, а декрет на управление Пинско-Новогрудской епархіей вручило самому Екзарху, который управлял ею раньше, в качестве епископа Минскаго.

Епископ Владимір, как не имевшій на управление Гродненской епархією ни Правительственнаго декрета, ни порученій Висшей Церковной Власти, как это видно из даннаго им самим объясненія, от 4 іюля 1922 года за № II4I, а управлявшій Гродненской епархією только явочним порядком, бил оставлен в Гродно, немного спустя он подчинился требованіям "Временных Правил" и опубликовал их в "Гродненских Епархіальных Ведомостях".

Кроме проекта "конкордата", предметом суждений и решений первого Собора Епископов были вопросы текущего момента. Из них важнейшими были следующие: из части Волини, вошедшей в состав Польши, была образована, согласно письму Вашего Святейшества, от 7/20 октября 1921 года, с возможности и необходимости образования в пределах Польской Волини особой епархии, Волинско-Кременецкая епархия, и Препосвященный Діонісій, до сего фактически управлявший этой епархией, был соборно признан управляющим Волинско-Кременецкой епархией; на Волини было учреждено, согласно пожеланию Волинского епархиального собрания, викариатство, с наименованием будущего викария Епископом Луцким; Почаевская Св.Успенская Лавра была выделена из ведения Волинского Епархиального Начальства, став ставропигией Собора Православных Епископов в Польше, причем Екзарх был наименован Настоятелем Лавры; были утверждены члены Варшавско-Холмской и Волинской Духовных Консисторий. Кроме того, на заседании 13/26 января было принято "Положение" о Соборе Православных Епископов Польши, прилагаемое при сем.

Вскоре после январского Собора Екзарх Польши получил извещение /Указ Св.Синода от 17/30 января 1922 года за № 58/ о возведении его Вашим Святейшеством в сан Митрополита, а также "Положение об управлении Православною Церковью в Польском Государстве, одобренное 14/27 января 1922 г. Вашим Святейшеством, Св.Синодом и Высшим Церковным Советом Православной Российской Церкви. Вместе с "Положением" Митрополит Варшавский и всея Польши получил препроводительное отношение от 17/30 января 1922 года за № 84, в коем ясно указывалось, что это "Положение" подлежит введению в жизнь только по получении согласия на это со стороны Правительства Польши, через которое Правительство и препровождено было из Москвы Митрополиту Георгию "Положение".

Пересылая "Положение" Митрополиту Георгию, Правительство Польши определенно заявило, что никаким образом не может согласиться на принятие этого "Положения" /отношение от 1.марта 1922 года за № 1401/. И только позднее, по стараниям Митрополита Георгия, некоторые пункты "Положения", согласные с принятым 13/26 января 1922 года на Соборе Епископов "Положением" о Соборе Православных Епископов Польши, были одобрены Прави-

тельством и вошли в жизнь Православной Митрополіи в Польше.

Таким образом, со времени полученія из Москвы "Положенія" об управленіи Православною Церковью в Польше Высшая Церковная Власть в Польше сосредоточилась в руках Митрополита Варшавскаго и всея Польши, который стал управлять Православною Церковью в Польше, как областной Митрополит, на основаніи писма Вашего Святейшества, от 14/27 сентября 1921 года, о предоставленіи Православной Церкви в Польше прав "широкой автономіи, мало чем разнящейся от автокефаліи при условіи нынешних сообщеній", указа Московскаго Священнаго Синода от 15/28 сентября 1921 года за № 1424, "Положенія" о Соборе Православнаго Бизархата в Польше, а также одобренних Правительством §§ "Положенія" об управленіи Православною Церковью в Польском Государстве.

В феврале того же 1922 года в состав Православной Митрополіи в Польше вошла и Виленская епархія, по включеніи Виленской области в состав Польши.

Согласно § 7. "Положенія" требуется образованіе Высшаго Церковнаго Управленія в Польше, и Митрополит Георгій был озабочен этим образованіем, после чего предполагалось подробно ознакомить Ваше Святейшество с жизнью и положеніем Православной Церкви в Польше.

Между тем событія сложились так, что Ваше Святейшество должны были устраниваться от управленія Россійскою Церковью. Такое событие предусмотрено было постановленіем Вашего Святейшества, Священнаго Синода и Высшаго Церковнаго Совета еще в ноябре 1920 года за № 362, коим предоставляется /пп. 2, 3, 6/ даже для обичных /не в автономной области/ епархій образованіе на местах Высшаго Церковнаго Управленія Собором Епископов по инициативе старшаго из них, причем права этого управленія простирались вплоть до образованія епархій и замешенія их. Кроме того, посланіе заместителя Вашего Святейшества Высокопреосвященнаго Митрополита Агафангела, от 5/18. іюня 1922 года, предоставляло даже отдельным епархіальным Преосвященным самостоятельное управленіе.

Не могла не считаться с создавшимся в Москве церковным положеніем и Православная Митрополія в Польше. В конце мая был созван в Пochaеве второй Собор Православных Епископов Польши, на который прибили: Митрополит Георгій, Архієпископ Елевѣерій,

Епископ Владимир и Епископ Діонисій. Собраннымся предстояло решить, в числе других, вопросы: об отношеніи к создавшемуся в Москве положенію, об образованіи в Польше Высшего Церковнаго Управленія и о хиротоніи архимандрита Александра /Иноземцева/ во Епископа Люблинскаго, Викарія Митрополита. Единогласно было решено - не принимать никаких распоряженій Московскаго Церковнаго Комитета и решать все церковныя дела на месте Собору Епископов, причем в деталях о решеніи этих дел обнаружилось разногласіе, ибо Пресвященныя Елевѣрій и Владимир требовали единогласія Епископов в решеніи всех дел. С этим требованіем согласиться было невозможно, так как уже следующее дело - о хиротоніи во Епископа архимандрита Александра показало, что единогласія невозможно достигнуть во всех вопросах, кои не угодны Виленскому и Белостокскому Пресвященным. Они оба отказались от обсужденія вопроса об этой хиротоніи, хотя ничего не сказали и против нея. Согласно 19 правилу Антиохійскаго Собора и параллельным, архимандрит Александр был хиротонисан во Епископа Люблинскаго, и ему было поручено временное управленіе Писко-Новогрудской епархіей. Пресвященныя Елевѣрій и Владимир отбыли из Почаева, и Собор прекратился.

В серединѣ іюня 1922 года Собор Епископов Православной Церкви в Польше собрался в третій раз в Варшаве, в составе уже пяти Епископов - Митрополита Георгія, Архіепископа Елевѣрія и Епископов - Владимира, Діонисія и Александра. Собор этот был открыт речью Министра-Президента Польши, который выразил пожеланіе Правительства о необходимости іерархическаго устройства Православной Церкви в Польше и безотлагательнаго принятія, в виду устраненія в Москве каноническѣй власти, Православной Церкви, решенія самостоятельности Православной Церкви в Польше на началах автокефаліи.

При обсужденіи этих поставленных Правительством вопросов Архіепископ Елевѣрій и Епископ Владимир были за отложеніе обсужденія этих вопросов немедленно, но большинство архіерейскихъ голосовъ высказалось за обсужденіе. Архіепископ Елевѣрій сослался на болѣзнь и удалился из зала заседаній, а Епископ Владимир воздержался от голосованія. Остальные Епископы высказались за принятіе следующихъ постановленій:

I/ "Вследствіе прекращенія деятельности в Москве закон-

наго Висшаго Церковнаго Управленія, все дела, касающіяся Православной Церкви в Польше, имеет решать на месте Собор Православных Архіереев, причем обичныя текущія дела решает малий Собор Архіереев, или Синод Православной Церкви в Польше.

2/ Собор Архіереев постановляет - не принимать никаких распоряженій от образовавшагося в Москве неканоническаго церковнаго управленія.

3/ Собор Православных Архіереев, вследствие церковной смуты и разрухи в Россіи, ничего не имеет против автокефаліи Православной Церкви в Польше и готов работать в Польше на началах автокефаліи, уверенный в добром сотрудничестве с Польским Правительством на основах Конституціи, однако с тем, что Польское Правительство получит на автокефалію благословеніе Константинопольскаго и других Патріархов, а равно глав Автокефальных Церквей - Греческой, Болгарской и Руминской, а также Патріарха Московскаго, если последній возвратится к власти, и если Патріархат в Россіи не будет упразднен".

Такое постановленіе было принято 14.іюня 1922 года Собором Епископов Православной Церкви в Польше, в соответствии с постановленіем Вашего Святейшества, Священнаго Синода и Висшаго Церковнаго Совета, от 30 ноября 1920 года за № 362, согласно данному Вашим Святейшеством праву автономіи для Православной Церкви в Польше и по соображеніи необходимости немедленно дать Православной Церкви в Польше основы каноническаго устройства, без чего она не могла, в виду опасности разрухи и анархіи, оставаться ни одной минуты.

Ваше Святейшество также считали Екзархат в Польше временным учрежденіем в качестве переходной ступени к послующей автокефаліи /отношеніе Министерства Иностранних Дел Польши в Министерство Исповеданій от 28 октября 1921 года за № 2668/ и еще в 1921 году высказывали, что можете ничем не иметь против автокефаліи и что единственно в виду трудностей созыва Собора не можете в данный момент разрешить этого вопроса /из копій сообщенія Польскаго Посольства в Москве, препровожденной из Министерства Иностранних Дел Польши в Министерство Исповеданій 12 декабря 1921 года за № 2895/.

В засѣданіи 15 іюня 1922 года постоянный высшій орган православной церковной власти получил наименованіе "Священнаго

наго Висшаго Церковнаго Управленія, все дела, касающіяся Православной Церкви в Польше, имеет решать на месте Собор Православных Архіереев, причем обичныя текущія дела решает малий Собор Архіереев, или Синод Православной Церкви в Польше.

2/ Собор Архіереев постановляет - не принимать никаких распоряженій от образовавшагося в Москве неканоническаго церковнаго управленія.

3/ Собор Православных Архіереев, вследствие церковной смуты и разрухи в Россіи, ничего не имеет против автокефаліи Православной Церкви в Польше и готов работать в Польше на началах автокефаліи, уверенный в добром сотрудничестве с Польским Правительством на основах Конституціи, однако с тем, что Польское Правительство получит на автокефалію благословеніе Константинопольскаго и других Патріархов, а равно глав Автокефальных Церквей - Греческой, Болгарской и Румынской, а также Патріарха Московскаго, если последній возвратится к власти, и если Патріархат в Россіи не будет упразднен".

Такое постановленіе было принято 14.іюня 1922 года Собором Епископов Православной Церкви в Польше, в соответствии с постановленіем Вашего Святейшества, Священнаго Синода и Висшаго Церковнаго Совета, от 20 ноября 1920 года за № 362, согласно данному Вашим Святейшеством праву автономіи для Православной Церкви в Польше и по соображеніи необходимости немедленно дать Православной Церкви в Польше основы каноническаго устройства, без чего она не могла, в виду опасности разрухи и анархіи, оставаться ни одной минуты.

Ваше Святейшество также считали Екзархат в Польше временным учрежденіем в качестве переходной ступени к послудующей автокефаліи /отношеніе Министерства Иностранних Дел Польши в Министерство Исповеданій от 28 октября 1921 года за № 2668/ и еще в 1921 году высказывали, что можете ничем не иметь против автокефаліи и что единственно в виду трудностей созыва Собора не можете в данный момент разрешить этого вопроса /из копіи сообщенія Польскаго Посольства в Москве, препровожденной из Министерства Иностранних Дел Польши в Министерство Исповеданій 12 декабря 1921 года за № 2895/.

В засіданіи 15 іюня 1922 года постоянный высшій орган православной церковной власти получил наименование "Священнаго

Синода Православной Митрополіи в Польше", одобрено, утверждено и введено в жизнь "Положеніе о Священном Синоде, копія коего при сем прилагается, и образован первый состав Священнаго Синода в лице Митрополита Георгія, Епископа Діонисія и Епископа Александра. Пресвященніе Елевѣрій и Владимір на этом засіданіи не били, прислав заявленія, что первый болен болезнью общаго характера, а второй сломал руку.

16.іюня 1922 года началось действованіе Священнаго Синода Православной Митрополіи в Польше, и с этого времени началась правильная, организованная жизнь Православной Митрополіи в Польше.

Священный Синод с начала своего битія прилагает все усилія, чтобы сохранить в Польше красоту и благоленіе церковное, истинную и неповрежденную веру, твердые устои благочестія, добрый порядок церковнаго управленія и високій авторитет духовенства.

Первою заботою Высшаго Церковнаго Управленія в Польше било устроеніе епархій в смысле приведенія их границ в согласіе с гражданским деленіем и своевременнаго замещенія епископских каѣдр.

По полученіи от Правительства согласія на учрежденіе в Волинской епархіи викаріатства, Священный Синод избрал в викаріи Волинской епархіи Ректора Волинско-Кременецкой Духовной Семинаріи архимандрита Алексія /Громадскаго/, который 21 августа 3/сентября" и бил хиротонисан в Почаевской Лавре во Епископа Луцкаго.

4 сентября 1922 г. на образованную Собором Епископов в январе того же года Волинско-Кременецкую каѣдру бил назначен Священным Синодом Пресвященний Діонисій, Епископ Кременецкій, о коем Митрополитом Георгіем ранее било возбуждено пред Вашим Святейшеством ходатайство о назначеніи его на эту каѣдру, но в виду событий в церковной жизни в Россіи не било получено на него ответа. В этом же засіданіи Священнаго Синода Пресвященний Діонисій, в виду его продолжительнаго, усерднаго и просвещеннаго служенія Церкви Божіей, особенно труднаго в последніе годы, когда епархія оставалась без епархіальнаго архіерея и переживала смени различных властей, - бил возведен в сан Архієпископа Волинскаго и Кременецкаго.

В засіданні Священного Синода 25 сентября 1922 года уезды Гродненской епархії, входящие в состав Полесского Воєводства, были перечислены в Пинско-Новогрудскую епархію, с переименованіем этой епархії в Полесскую и с присвоеніем епархіальному архіерею Полесской епархії титула "Епископ Полесскій и Пинскій". На Полесскую кафедру был назначен в засіданні Священного Синода 11 декабря 1922 года управлявший епархіей Препосвященный Александр, Епископ Люблинскій.

В засіданні 8 декабря 1922 года Священный Синод заслушал письмо Екзарха Украины Митрополита Михаила, от 6/19 сентября 1922 года, на имя Митрополита Георгія с сообщеніем, что он не может вернуться в свою Гродненскую епархію, и пожеланіем найти для своей епархії иного администратора, - и об"явил Гродненскую епархію вакантною.

И великому прискорбію, работы Священного Синода по устроению Православной Церкви в Польше тормозились настроеніем и противленіем Препосвященных Елевзерія и Владиміра. Эти Епископы не могли примириться с создавшимся положеніем в жизни Православной Церкви в Польше и всячески нарушали правильно-организованный строй этой жизни. Из представленных при сем копій постановленій Священного Синода Православной Митрополіи в Польше Ваше Святейшество изволите усмотреть, что Препосвященные Елевзерій, Владимір и Пантелеймон лишены своих кафедр по причине многих канонических право-нарушеній, и о незаконности лишенія их кафедр не может быть и речи. Они вели церковную жизнь к анархії и Церкви к безправію, и Священный Синод не мог потерпеть дальнѣйшаго пребыванія их на кафедрах. Кафедра Епископа Пинско-Новогрудскаго, а потом Полесскаго и Пинскаго была замещена, как указано выше, Препосвященным Александром, Епископом Люблинским; управление Виленской епархіей принял на себя сам Митрополит, а временное управление Гродненской епархіей было поручено Священным Синодом Препосвященному Викарію Волинскому, Епископу Луцкому Алексію, который с 7 февраля 1923 года стал, по постановленію Священного Синода, и кандидатом в члены Священного Синода, замещающим в Синоде не могущаго в нем по тем или иным причинам участвовать того или другого члена Синода.

Что до Препосвященнаго Сергія, Епископа Бельскаго, то он поставлен бил во Епископа без согласія Правительства, которое не признавало его епископскаго достоинства и само, без какого би то ни било участія церковной власти, позаботилось о виселеніи его, как не имеющаго прав польскаго гражданства, из пределов Польши. На запрос Митрополита Георгія по поводу этого виселенія от 19 мая 1922 года за № 626, Министерство Исповеданій ответило письмом, от 24 мая 1922 года за № 4115, в коем Епископ Сергій называется архимандритом, и говорится, что "он вислан в Чехо-Словакію по распоряженію административных властей, как иностранец и за свою политическую деятельность, не имеющую никакой связи с деятельностью духовной."

О каких-либо насиліях, коим якобы подверглись возражавшіе против об"явленія независимости Православной Церкви в Польше и о коих сообщали Вашему Святейшеству частные корреспонденты, как равно и о горячих протестах против этого об"явленія не могло битъ и речи, так как и самаго об"явленія независимости Православной Церкви в Польше не било, и имя Вашего Святейшества, как "Великаго Господина нашего", возносится доселе за богослуженіями во всех храмах Митрополіи.

По вопросу о независимости Православной Церкви в Польше существует только постановленіе Собора Епископов от 14. іюня 1922 года, кое било приведено выше, и частные сведенія, получаема Вашим Святейшеством, иначе нельзя разсматривать, как плод досужих предположеній и недовольства отдельных лиц, коих самолюбіе чем-либо уязвлено, или кои по своим же винам должны были оставить свои места.

Один из таких самолюбцев пошел дальше писем. Это бившій архимандрит Смарагд /Латишенков/, не желавшій подчиниться Митрополиту Георгію по делам Холмской семинаріи, не взирая даже на то, что управленіе Холмской епархіей, помимо Митрополіи, било возложено на Митрополита Георгія Вашим Святейшеством, и запрященный в священнослуженіи, а также не допущенный Митрополитом Георгіем до архіерейской хиротоніи. Свою личную месть сей архимандрит виразил самым жестоким образом, прекратив 8 февраля 1923 года жизнь Митрополита

Георгія револьверним вистрелом и тем нарушив нормальний ход жизни Православной Церкви в Польше. И, к великому прискорбію, даже взле этого жестокого и неслыханного в исторіи нашей Церкви акта совершается непонятная несправедливость: убійство из личной мести истолковывается многими /и прежде всего гнусным убійцей/, как идейний протест, и ни Ваше Святейшество, ни один из заграничних православных архіереев Россійской Церкви не выразили даже скорби по поводу позорнаго акта убіенія великаго іерарха.

Ко дню мученической кончины блаженной памяти Митрополита Георгія, в Польше находилось три архипастира - Архієпископ Волинскій Діонисій, Епископ Полесскій Александр и Епископ Луцкій Алексій, ставшій в силу определения Священного Синода от 7 февраля 1923 года членом Синода. Согласно § 8 "Положенія" о Соборе Православнаго Экзархата в Польше, принятаго Собором Православных Архіереев Польши на засіданні 13/26 января 1922 года, Пресвященний Діонисій вступил 10 февраля 1923 года в отправление обязанностей Митрополита Православной Церкви в Польше и Председателя Священного Синода, а также принял на себя управление Варшавско-Холмской епархіей. Управление Виленской епархіей было возложено Священным Синодом на временно управляющаго Гродненской епархіей Епископа Луцкаго Алексія.

Етим Епископам, чтобы сохранить мир и неповрежденный строй жизни в Православной Церкви в Польше и "предотвратить возможные волненія и беспорядки вокруг вопроса о главе Православной Церкви в Польше, предстояло в возможно непродолжительном времени избрать преемника покойному Митрополиту Георгію. Согласно Апост: пр.1 и 34; I Всел.Соб.пр.28; Ант.Соб. пр.9; Сард.Соб.пр.6, а также Ладик.Соб.пр.13, избравшіе имели в виду - а/соблюдение соборнаго начала при избраніи, б/согласіе светской власти на избраннаго кандидата и в/утверждение его Патріаршею Властію.

Имея в виду соблюдение соборнаго начала при избраніи Митрополита, Священный Синод, с согласія Правительства, увеличил состав православнаго епископата, избрав и хиротонисав во Епископа Люблинскаго, Викарія Варшавско-Холмской епархіи, перваго члена Варшавско-Холмской Консисторіи архимандрита Антонія /Марценко/.

Собором четырех православных Епископов Польши 27 февраля 1923 года на место убиеннаго Митрополита Георгія был избран Архієпископ Волинскій Діонисій, на кандидатуру коего согласилось Правительство, и который, за пребываніем Вашего Святейшества не у дел, был, на основаніи 28 пр. IV Всел. Соб., утвержден 13 марта 1923 года в своей должности, с присвоеніем всех прав и преимуществ, данных Вашим Святейшеством покойному Митрополиту Георгію, Святейшим Вселенским Патріархом Мелетіем IV.

Представляя избраннаго в Митрополити кандидата на утверждение Святейшему Патріарху, Святейшій Синод Православной Митрополіи в Польше, приняв ю вниманіе нежелательность замещенія Волинской епархіи по церковным соображеніям другим лицом и полезность для церковнаго дела соединенія со столичной кафедрой Волинской епархіи, насчитывающей свыше половины всех православных приходов в Польше, и категорическое пожеланіе о сем соединеніи избраннаго в Митрополити, а также имея в виду, что многолетней практикой для Преосвященных Настоятелей Почаевской Лаври был освящен титул Священно-Архимандрита Лаври, - постановил соединить Волинскую епархію с кафедрой стольнаго града Варшави и усвоить первому Епископу Польши титул Митрополита Варшавскаго и Волинскаго и всей Православной Церкви в Польше и священно-архимандрита Почаевскія Успенскія Лаври, каковой титул и был утвержден Святейшим Вселенским Патріархом.

Обращеніе Православных Іерархов Польши к Вселенскому Патріарху, при полной разрухе в недрах Россійской Церкви, было вполне законно и визивалось жизненною необходимостью. Константинопольская Церковь, в лице ея предстоятелей, уже во времена св. Іоанна Златоуста простирала свою юрисдикцію на страны, которым угрожала опасность от безпорядков в Церквях, и паденіе ѣтих Церквей предупреждалось мудрыми и решительными распоряженіями Цареградских Святителей. IV Вселенскій Собор 28 правилом только узаконил ету юрисдикцію, и исторія красноречиво говорит нам, как велико и важно было значеніе Вселенских Патріархов в жизни многих Поместных Церквей, между прочим Русской и Западно-Русской, в трудныя времена их существованія. И если би іерархія Православной

Собором четырех православных Епископов Польши 27 февраля 1923 года на место убиеннаго Митрополита Георгія был избран Архієпископ Волинскій Діонисій, на кандидатуру коего согласилось Правительство, и который, за пребываніем Вашего Святейшества не у дел, был, на основаніи 28 пр. IV Всел. Соб., утвержден 13 марта 1923 года в своей должности, с присвоеніем всех прав и преимуществ, данных Вашим Святейшеством покойному Митрополиту Георгію, Святейшим Вселенским Патріархом Мелетіем IV.

Представляя избраннаго в Митрополити кандидата на утверждение Святейшему Патріарху, Святейшій Синод Православной Митрополіи в Польше, приняв ю вниманіе нежелательность замещенія Волинской епархіи по церковным соображеніям другим лицом и полезность для церковнаго дела соединенія со столичной катедрой Волинской епархіи, насчитывающей свыше половины всех православных приходов в Польше, и категорическое пожеланіе о сем соединеніи избраннаго в Митрополити, а также имея в виду, что многолетней практикой для Препосвященных Настоятелей Почаевской Лаври был освящен титул Священно-Архимандрита Лаври, - постановил соединить Волинскую епархію с катедрой стольнаго града Варшави и усвоить первому Епископу Польши титул Митрополита Варшавскаго и Волинскаго и всей Православной Церкви в Польше и священно-архимандрита Почаевскія Успенскія Лаври, каковой титул и был утвержден Святейшим Вселенским Патріархом.

Обращеніе Православных Іерархов Польши к Вселенскому Патріарху, при полной разрухе в недрах Россійской Церкви, было вполне законно и вызивалось жизненною необходимостью. Константинопольская Церковь, в лице ея предстоятелей, уже во времена св. Іоанна Златоуста простирала свою юрисдикцію на страны, которым угрожала опасность от безпорядков в Церквях, и паденіе этих Церквей предупреждалось мудрыми и решительными распоряженіями Цареградских Святителей. IV Вселенскій Собор 28 правилом только узаконил ету юрисдикцію, и исторія красноречиво говорит нам, как велико и важно было значеніе Вселенских Патріархов в жизни многих Поместных Церквей, между прочим Русской и Западно-Русской, в трудныя времена их существованія. И если бы іерархія Православной

Церкви в Польше не имела во Вселенском Патриархе канонического главы, обязанного по 28 правилу Халкидонского Собора иметь попечение о Церквах, находящихся в стесненных обстоятельствах, и стала ждать на все благословения Патриарха Московскаго, лишеннаго свободы и, может быть, даже надежды на избавление от уз, - жизнь Православной Церкви в Польше замерла бы, а самой Церкви грозило бы, при нынешней вражде и ненависти к Церкви, неминуемое разстройство, а может быть и гибель.

Со дня утверждения новаго Митрополита нарушенное спокойное течение жизни православной митрополіи в Польше было восстановлено, стали собираться Соборы Епископов, участились заседания Св.Синода, и церковная жизнь в Польше пошла опять нормальным ходом.

В апреле месяцу 1923 года прибыл в Польшу из Советской Россіи не пожелавший перейти в "живую церковь" Архиепископ Геодосьев/ и в заседании Священного Синода 21.апреля 1923 года был назначен на вакантную Виленскую кафедру, с наименованием его Архиепископом Виленским и Лидским.

В том же заседании Священного Синода - 21 апреля 1923 года - была замещена и вакантная Гродненская кафедра временно управлявшим ею Епископом Лудским Алексіем /Громадским/. Тогда же к Гродненской епархії был перечислен из Полесской епархії Новогрудскій уезд, и епархіальный архіерей Гродненской епархії получил наименование "Епископа Гродненскаго и Новогрудскаго".

Того же 21 апреля 1923 года состоялось постановление Св.Синода о том, что в состав Синода входят все епархіальные правящие архіереи, и на одного из них - Преосвященнаго Алексія, Епископа Гродненскаго и Новогрудскаго, возложены обязанности Правителя Дел Священного Синода.

Священный Синод, в состав коего вошли с 21.апреля 1923. года все епархіальные архіереи Православной Митрополіи в Польше, прилагает неослабно до сего времени все усилия к сохранению святой веры и достоинства Православной Церкви, заботится о благоустроении храмов и приходов, о сохранении этих храмов и приходов, всячески поддерживает свои учебные заведения и монастыри, увеличивает издательское дело и рас-

ширяет миссіонерскую деятельность.

В Митрополіи имеется пять духовных Консисторій /в Варшаве, Вильно, Гродно, Кременце и Пинске/, 125 благочиній и 1457 приходов.

В Митрополіи сохранилась в прежнем величїи и благолепїи Почаевская Лавра. Кроме нея, сохранились в Польше еще слудующіе монастыри - Дерманскій, Дубенскій, Загаецкій, Кременецкій и Мелецкій /мужскіе/, Зимненскій, Корецкій и Обичскій /женскіе/ - в Волинской епархіи; Яблочинскій мужской - в Варшавско-Холмской епархіи; Свято-Духовскій и Свято-Троицкій - в Вильно; в св.Троицком монастыре проживают, за отсутствіем иноков, монахини двух закрытых женских монастырей;/ в Гродненской епархіи сохранились два мужских монастыря - Гродненскій и Жировицкій и один женскій в Гродно.

В Митрополіи имеются две духовных семинаріи - Виленская и Кременецкая, мужское духовное училище в дермани на Волини и там же духовное женское училище. В скором времени имеет открыться и православный богословскій факультет при Варшавском Университете.

При Священном Синоде имеется Учебный Комитет и Миссіонерскій Комитет, в коих сосредоточени все учебныя законоучительскія и миссіонерскія дела Митрополіи.

Задачею Православной миссіи в Польше является, главным образом, борьба со штундо-баптизмом, который за время войны свил себе в некоторых местах прочныя гнезда.

Большое значеніе в деле миссіонерском и для жизни Митрополіи вообще имеет Синодальная Типографія, в которой печатаются еженедальныя журналы - "Вестник Православной Митрополіи в Польше" и "Воскресное Чтеніе" а также противосектантскіе листки и брошюры, молитвенники, учебники по Закону Божию і т.п. Скоро будут печататься в Синодальной Типографіи и богослужебныя книги.

В каждой епархіи Митрополіи образованы Миссіонерскіе Комитеты, а в некоторых епархіях имеются и епархіальныя миссіонеры.

Во всех епархіях имеются церковныя Братства, но пока деятельность их тормозится тем, что Правительством еще не утвержден выработанный Священным Синодом нормальный устав православных Братств.

Православные воины Польской армии также имеют свое духовное окормление. Во главе православного военного духовенства стоит Протопресвитер /ныне - о.Василій Мартиш/, а ему помогают 10 штатных и 10 нештатных военных священников.

В последнее время Правительством Польши признана каноническая юрисдикція Митрополита всея Польши и на те земли, которая раньше не входили в состав Россійской имперіи, а принадлежали Германіи и Австріи. Это Галиція, Познань, Поморье и Силезія. В этих местностях проживает много православных людей, и Митрополиту приходится проявлять заботу об удовлетвореніи их религіозных потребностей путем обслуживания их пока что военными священниками.

В Священном Синоде выработаны и утверждены также: "Положение о смешанном Церковном Соборе из Епископов клириков и мірян", "Устав" его деятельности и "Программа" вопросов, подлежащих рассмотренію на Соборе.

Для помощи Митрополиту по управленію им Волинской епархіей 25.марта 1924 года поставлен во Епископа Кременецкого, Викарія Волинской епархіи, архимандрит Симон /Ивановскій/, ректор Волинской духовной Семинаріи в Кременце.

Вот в кратком обозреніи то, что имеется в Польше и представляет плод деятельности православной іерархіи в Польше. Уже один беглый обзор православных учреждений в Польше свидетельствует о жизненно-продуктивном характере битія Православной Церкви в Польше, а также о том, как несправедливо освещается пред Вашим Святейшеством положеніе дел церковных в Польше.

Мы не можем утверждать, что дела нашей Церкви в Польше во всем соответствуют нашим пожеланіям и в совершенно блестящем положеніи.

Так, тяжело нам, Епископам, видеть, что в б.Холмской епархіи закрыто свыше 200 приходов, а в Гродненской свыше 60, но нужно сказать также правду, что это сделано еще до учрежденія Экзархата, в період безправнаго положенія Православной Церкви в Польше. Об открытіи многих из этих приходов Священный Синод возбудил пред Правительством ходатайства и не теряет надежды на удовлетвореніе этих ходатайств.

Делаются Правительством и в настоящее время мероприятия

к сокращенію приходов, к ревиндикаціи православных храмов, парцеллируется церковная земля, православное духовенство доселе не имеет в огромном большинстве прав польскаго гражданства, но все эти явленія вполне об"ясняются исторіей Польши, тяжелыми воспоминаніями недавняго прошлаго под владичеством Россіи, а также современным и повсюдным взглядом на земельный вопрос. Правду сказать, эти явленія мало оказывают вліянія на общее состояніе Православной Церкви в Польше, да и со стороны іерархіи принимаются все меры к смягченію острых вопросов и сохраненію за Православною Церковью всего, что сохранить можно.

Вышеуказанныя учрежденія Православной Церкви в Польше свидетельствуют несомненно о полноте православной церковной жизни в этом Государстве, и указывают на то, что Православная Церковь в Польше имеет все даннія к самостоятельному существованію. Высшая іерархія Православной Церкви в Польше делает все возможное, клонящееся к пользам Церкви, но все же положеніе ея в Польше весьма трудно. И эта трудность зависит, главным образом, от затруднительности, а по временам полной невозможности ея канонических отношеній к Святейшему Патріарху Московскому. Етим положеніем пользуются элементы, враждебные Церкви, и при всяком удобном случае, напр. при введеніи новаго стиля, указывают на зависимость Православной Церкви в Польше от Москвы. Они прекрасно знают о трудности сношеній с Вашим Святейшеством /ведь ноябрьское письмо Варшавскаго Митрополита шло целых полгода к Вашему Святейшеству, а Ваше ответное письмо - два месяца/, которая еще в начале организаціи битія Православной Церкви в Польше побудила Ваше Святейшество в письме к покойному Митрополиту Георгію назвать нашу автономію мало чем, при нинешних наших сношеніях, разнящейся от автокефаліи, но в целях разрушенія правильно организованнаго строя Православной Церкви в Польше, как оплота законности и порядка среди православнаго народа, готовы даже воспользоваться священным для нас именем Вашего Святейшества, чтобы подорвать авторитет здешней іерархіи и вызвать волненія и смуту среди православной паствы в Польше.

Последним крупным в церковной жизни актом Собора Епископов Православной Митрополіи в Польше было введеніе новаго стиля с Недели Всіх Святых 9-22.іюня с.р. Акт этот был произведен в согласіи с Великою Константинопольскою Церковію и по благословенію Святейшаго Вселенскаго Патріарха. Вопрос о введеніи в жизнь Православной Церкви в Польше новаго стиля был предметом сужденій в Священном Синоде еще при покойном Митрополите, но решеніе его ставилось в зависимость от решенія Восточных Патріархов и, главным образом, от Патріарха Вселенскаго. Еще в февралі сего 1924 года Митрополит Діонисій ставил в письме к Министру Исповеданій Польской Республики решеніе вопроса о введеніи новаго стиля в зависимость от решенія Московской и Вселенской Патріархій. Но уже в марте было получено здесь посланіе о введеніи в церковную жизнь новаго стиля Святейшаго Вселенскаго Патріарха и его Синода, а о введеніи новаго стиля Вашим Святейшеством в Россіи ми были офіціально осведомлены в февралі с.г. Министерством Исповеданій Польской Республики /отношеніе за № 10090/1696/,- и Собор Епископов Православной Церкви в Польше своим постановленіем от 12 апреля 1924 года принял новій стиль в обиход Православной Церкви в Польше.

По этому вопросу возникла прилагаемая при сем переписка между Вселенским Патріархом и Митрополитом всея Польщи, из которой видно, что Вселенскій Патріарх, согласно 28 правилу IV Вселенскаго Собора, живо интересуется судьбами Православной Церкви в Польше, пожелал иметь у себя сведенія о состояніи нашей Церкви в Польше и выразил готовность оказывать ей всяческую помощь в трудных обстоятельствах и горячую отеческую любовь.

Акт утвержденія Вселенским Патріархом Митрополита всея Польщи, переписка по вопросу о введеніи новаго стиля и трудность сношеній с Вашим Святейшеством поставили нашу Православную Церковь в двоякую каноническую зависимость - от Вашего Святейшества и Святейшаго Патріарха Вселенскаго, и вопрос о самостоятельном существованіи Православной Церкви в Польше может быть решен благословеніем Вашего Святейшества и Вселенскаго Патріарха.

Из изложеннаго в сем Вашему Святейшеству видно положеніе Православной Церкви в Польше, представлена в общих чертах картина жизни и событій в этой Церкви. При добром отеческом желаніи Ваше Святейшество усмотрите всю несостоятельность имеющихся у Вас частных сведеній о всем происходящем в Польской Православной Митрополіи и оцените труды и воздыханія наши на пользу православной веры и Церкви в Польше, преподав нам свое Первосвятительское благословеніе. Не мы, а жизнь настойчиво требует самостоятельнаго существованія Православной Церкви в Польше, дабы все наши мероприятия на пользу Церкви не подвергались вредному действию пространства, границ и озлобленных личных самолюбій, а прямо вели народ Божій к премірним целям битія рода христіанскаго.

Усердно желаем Вашему Святейшеству здоровья, благоденствія и спасенія и просим Ваших святых молитв.

Вашего Святейшества усердные богомольцы и покрные послушники

47

Закони о положеніи Правосл. Церкви въ Польшѣ

Правовое положеніе Православной
Церкви въ Польшѣ въ своихъ основахъ опредѣ-
ляется:

- 1) Версальскій трактатъ (трактатъ о меншинствахъ)
- 2) Римскій мірный договоръ (см. VII)
- 3) Конституціей Польской республики (§§ 111 — 116)

Если бы кто либо судилъ о положеніи правосл.
въ Польшѣ только по этимъ актамъ, то несомнен-
но пришелъ бы къ заключенію, что равноправіе рели-
гиозныхъ меньшинствъ въ Польшѣ обрѣтено
очень мало лучше. Между тѣмъ фактически на-
мнѣ говоритъ о совершенно противоположномъ
положеніи крѣпко опираясь, что фактическое положеніе
въ Польшѣ является результатомъ не ~~не~~ общей
~~политической~~ антирелигиозной политической правитель-
ства, а — гонимства одной религіи (р.-католической)
~~религіозной~~ неперинимавшейся к
тѣмъ вероисповѣданіямъ, которые оно ~~считаетъ~~
считаетъ конкурирующими съ нимъ, т. е. къ пра-
вославію, и къ тѣмъ народностямъ, на осеми-
леніи которыхъ съ поляками при помощи р.-ка-
толичества оно могло бы быть легко разбито.

Поэтому фактически ограниченіямъ и преслѣ-
дованіямъ подвергаются въ Польшѣ не все въ
вероисповѣданіи, а преимущественно, если не
исключительно, православіе и принадлежа-
щіе къ православному народностямъ: русская, бело-
русская и украинская.

Отсюда понятное и неукротимое стремле-
ніе Польскаго правительства, стремящагося

подъ влиянием вышеуказанных обстоятельств, к ослаблению правосудия и правосудий, болашимство которых выражается в основательном правосудии. Это стремление выражается как в ближайшем, ближайшем законодательстве, так и, в особенности в административных учреждениях. И так другое касается как внешней так и внутренней стороны широкого правосудия.

свадательств, много число самоубийств -
ных предложений ("внесков") и интервенций
православных послов и секаторов, ~~а также~~
пронесенные в сенатской и сеймовой пере-
быве рти (пома Кручина, сен. Богдановича
и др.) и наконец Саявления иоаннских
~~показ~~ представляемых (попр. русская) и
помощи в лице власти.

а) действовавший в 1920 г. по которому право
владения почтой брали ^{земельное} церковное имуще-
ство для нужд земельной реформы. При-
чем в отношении к р. коммунальному ко-
стому это право правительства обусловле-
но согласием Римского Преемства, а в отно-
шении к православному обществу и оговорено согла-
сением Высшей церковной власти (ссылка на то, что
пока не было в 1920 г.), но на деле право
дано в жизнь без всяких ограничений и даже
без всякого представления прав церкви. р.к.

Постанову ~~погони повесоду~~ ^{р.к.} ~~и~~ ^и ~~тогда~~ ^и ~~наш~~ ^{наш} ~~Рос-~~
тійке в Паломі мадридотія димено, наобароті
от православиет, цравей димі пати повесоду
отидити или совершено или в ~~смертнелю~~
пой сменени. Там в рудой Виленской епаркіі при 150 ~~приказе~~
Велии ошнети в боротеш или меншени ко-
мисітвѣ в '69 случаях и юма в 80
случаях. Но еще видни в епаркіях
Гродненской и Полтвской, приесть % ошнети еще боротеш.

2/. Второе Среднею Стороною соображе-
ние православию приходов. Если бы еще
ища сокращения религиозных общин была
проводима в отношении всех религий, то это бы-
ло бы еще с другой стороны правдою. Но дело
в том, что практикуется это исключительно
в отношении одного православия. Хотя церковная
корпус религиозной общины никакими специальны-
ми законами в России не установлена, а со-

нашего государственному в Полтаву на, воен-
ных операциях "Кресак всеобщий" применим
императорскому закону (1700. 1906) тако-
вои Нормы-минимумах являлись цифра
50, правительство в отношении к право
Славян воеводина совершенно неимущим
и, противостоит и не на тем не основан-
ную цифру 5000, и руководясь ею ~~запра-~~
~~влять~~ проводили ^{исполнитель} ~~существенные~~ ~~такие~~ ~~на~~
важную редукцию ^{прихода} ~~не~~ ~~подвергавшихся~~
впрочем даже и самой самим правитель-
ством усматривалось Нормы. Как видно
из ^{хотел и не подал} ~~список~~ ^{прихода} ~~приведенного~~
в ^{список} ~~речах~~ ^{23 июля} ~~сен. Ботановина~~ ^{1924 г.} и
23 июля 1925 г. закрывающиеся ~~какие~~ ~~приходы~~
миллионы и ~~Нормы~~ ~~больше~~ ~~которых~~ ~~еще~~
приходится, ~~приход~~ ~~наиболее~~ ~~благоустро-~~
~~енные~~, ~~обладающие~~ ~~хорошими~~ ~~нервовыми~~ ~~и~~
~~притворными~~ ~~данными~~ ~~и~~ ~~записи~~. ~~Закры-~~
~~тые~~ ~~приходы~~ ~~сказка~~ ~~и~~ ~~на~~ ~~недавняя~~ ~~не~~ ~~состо-~~
~~ит~~ ~~дальше~~ ~~(отвечая~~ ~~на~~ ~~интервью~~ ~~Дубинина)~~
~~через~~ ~~правильно~~. ~~указывает~~ ~~на~~ ~~то~~ ~~что~~ ~~такой~~ ~~было~~
~~всего~~ ~~2700~~ ~~приходов~~, ~~объединен~~ ~~на~~ ~~имено~~ ~~закры-~~
~~тых~~ ~~православных~~ ~~приходов~~ ~~объединен~~
~~но~~ ~~открывающиеся~~ ~~р.-католический~~ ~~или~~ ~~униат-~~
~~ский~~ ~~приход~~ ~~уже~~ ~~комиссией~~ ~~приход~~
~~не~~ ~~играет~~ ~~роли~~. ~~Нам~~ ~~напр.~~ ~~в~~ ~~Минске~~
~~от~~ ~~от~~ ~~православных~~ ~~монахов~~ ~~и~~ ~~иных~~
~~церков~~ ~~и~~ ~~была~~ ~~монитор~~ ~~открыть~~ ~~и~~ ~~другую~~
~~для~~ ~~оставшихся~~ ~~от~~ ~~монахов~~. Там ~~напр.~~
в ~~Дальних~~ ~~Полес.~~ ~~есть~~ ~~приход~~ ~~был~~ ~~закрыт~~,
и ^{куда} ~~закрыто~~ ~~было~~ ~~всего~~ ~~на~~ ~~на~~
такие ~~православных~~ ~~священников~~, ~~едва~~ ~~поя-~~
~~вился~~ ~~наш~~ ~~армянский~~, ~~тогда~~ ~~еще~~ ~~не~~ ~~мало~~
~~ко~~ ~~со~~ ~~старыми~~ ~~нашими~~ ^{не только} ~~полюбовно~~ ~~раз-~~
~~решение~~ ~~на~~ ~~совершение~~ ~~божественной~~, ~~но~~ ~~в~~

[illegible]

тилось поддерживать одно воспроизведение в
другой дружке и что это ^{наши одно} воспроизведение ~~и не~~
и.е. р. пайтаничев, оно тесно связано со
своей ~~своей~~ полемикой. Вообще примечательно
то, что в ^{регионах} (век) рассуждений приводит совер-
шенно иные почти р. - пошлотов, немалая доля
иных (вот, мими, подлиз и пр.), или есть ар-
хиваришное кино.

Б. Лица исполняющие правосудие вору и вообще
каждое правосудное государство ступило к слабей-
шему беднейшему и авторитетная систематическая защита
идеи, в пробах и исках, в невозможности
высшее положение для многих владений. С
Самым главным средством в жизни человека
является административная система высшего
высшего ~~и~~ требующая для содержания удовлетворения
о признании правосудия, а также в высшей
гражданства. Под этой системой правосудия, адми-
нистративных введений и пров. для высшего
представления, неметодическое представление высшего
удовлетворения. Это правосудие, а между тем
в министерстве ~~и~~ пров. и для ~~и~~
~~и~~ о признании гражданских прав можно
было бы сказать без сомнения (это не
высшее на требование высшего правосудия:
"без какой-либо формальности")

Русская Политика. партии Квашенцева, (пока-
ны даже еще не имеют штампа, как высту-
пов и гонимый по великим ^{в. В. В. В. В.} поссорившихся из
чисел) подтверждает безразлично правам дитро-
ева митингов и собраний, православному
сенатору ^{такая же} Запрещается даже научная деятельность
о положении православной церкви, но она
может не совпасть с замечаниями правяще-
ства о том же предмете, а православию ^{где}
епископа высвещают из Польши ^{за нарушение}
ное распространение православия (архиеп. Влади-
мир или державит епископ в унженских унжен-
ях в популяризации моташевых (архиеп.
попечительская), то же самое и с православ-
ными архиепископами не сообщаемым в реги-
стрированных из официальных публикаций
или правительственному высшему ч.
Власть ^(архиепископ. митрополит. епископ.) православно-святительская не признает
свою автономия с админ. в тюрьму (уф-
А. Говода), под роковыми предлогами не
решились правос. общины, не признают
цели автономии (община в Вильно). Как видно
из речи сен. Говодина (23 июля 1924) суще-
ствуют и действуют и специализируются по
новым предиссией об ограничении в применении
на свободу православия. [О]

4. Не довольствуясь тем, что вынуждают давле-
нием на православие правительство
старается захватить в свои руки
внутреннюю жизнь его и еднать его ор-
ганы своим патерналистским влиянием.
Тогда как другой ^(не говоря уже о рима - католи.) религиозный
полной внутренней свободой самоуправ-
ления и самоуправления, одно лишь
православие никак этого не имеет.
Недавно в Вильно состоялся съезд пра-
вославной самоуправляющей общины в

"Черновы, говорившие в мемориалах, практически
лишена права собственности", "все недвижим-
ное имущество франшизы подвержено кон-
фискации", "черновцы вносят и в сферу до ку-
пиль степеней включительно поставлена ~~она~~

[illegible]

За то у меня есть и даже совершенной непереноси-
мости Писания. Я спокон веку цитироваю оно ^{как доверчиво} ~~недоверчиво~~
решное побуждению бжеватем собирает преданно на
~~васавну~~ Церковь на расклатии ^{уже вост} и ^{уш}мовий проеит, но
«Правовой ~~известия~~ православной церкви в Памяти, ко.
(по существу безправного)

торговли свои обе стороны по своей „непродуманности“ почти
полностью игнорируют, если же Польша не
будет в своем отношении точнее в своем роде „сирочина
неграмотных восточников“, безразлично волею
царя в мире. Этот проект, ~~представля~~^{представившийся} готовившийся
в широкой тайне, но все же опубликованный украинскими „ди-
пломатическими“ (№ 42—44) представляется собой попытку юридически
зафиксировать („применить“) то неравное и порабощенное
положение православия в Польше, которое давно существует
^{налицо} ^{основано} на калесии ^{основано} лежало в проекте православно: 1/ „от-
ношение православно духовенства к автономному своему
системе от правительства путем ~~во~~ осуществления Закона
17 дек. 1920 года (см. выше) о переходе имущества Церкви госу-
дарству“, 2/ „выработка такой правовой формы, которая бы
поставила Церковь в зависимость от государства“, что тем
более неизбежно „фактическое проведение автокефалии
без собора“. Далее автор проекта говорит о том, что
он далеко не удовлетворенным в своем отношении по-
настоящему „временной формой“, принятой импер. Того-
есть и то что в своем проекте проводилась духом тех
правил которые существовали в отечестве и православно
в Австрии. Далее ^{по выработке в австрийской правде} в своем проекте говорится, что
„всеобщая власть в православно и в Польше православно
институт (кроме впрочем) принадлежит президенту (§ 3),
высшим органом управления является Синод (или со-
бор) (§ 5), „канонами Викария могут иметь силу импе-
риальное по утверждению императорского“ (§ 6), „при каждой церкви
устраивается для управления приходами Комитет из 3х
членов и шести „представителей приходов“ (?), на-
значенный имперским властным советом“, „комитет
выбирает представлений, которого утверждает
власть“ (§ 11), что обещается дать касающиеся втрое
(и больше!) допускаются (с предварит. разрешением и
утверждением программы) съезде благочестивости,
епархиальные и генеральные (в снобках: Соборы);
в их компетенции право представления прихода-
м и по необходимости другим лицам уже подписанным императорской и свя-
той православной высшей властью, ² с согласия в подлинном, неуправляемым административ-
ным путем власти при управлении — казачество.

Комитетов
12 снт ~~Савин~~, во 2х - председатели наместников
благотворительных церквей, в 3х - по шести по два
председателя от епархий, из коих 3х назначает
сп. архиепископ, а 3х воевода (sic!) - (§12),
кандидатами на наместника могут быть только из
за прошедшие государственную (состоявшуюся)
сессию (§13), митрополита выбирает собор
под председательством президента (sic!), кроме
на высшую выборную не избираемо архиепископ или
• еп. право наложить вето, ~~на~~ которое митрополит, его
права на дальнейшее устроение (митрополит, ^{председатель} ~~митрополит~~
среди членов собора одного своего утверждая, чтобы во
борт были ~~обязаны~~) (§14), "еще одна выбирается сина-
го по предварительному соглашению с митрополитом
(sic!), "члены комитетов, ревизоров и преподавателей
Семинарии назначает митрополит (§16), "Канди-
датов на ~~наместника~~ архиепископ ~~уверждает~~ ^{уверждает} ~~сина~~
~~наместника~~ "наместника" ^{федерация} утверждает воевода
а впрочем в ему митрополит и все церковное имущество
свое (равно как и сдает уволенный) (Синодальная
(§17), в Синод прошениями епархиальных архи-
рей обдают уволенного священника по требованию
воевод, но уволенный архиепископ имеет право
амнироваться в митрополитство, которое да-
ет, оного же свое жилище и т.д.

Трудно ~~обдумывать~~ ^{предлагать} более обдумывать план
полная полная перестройка церкви! Малое обр-
ение народа. Из этого ~~Савин~~ ясно одно, что
до этого времени во всей политике правительств
в отношении к прав. церкви была одна и та же
малая система и малопрогрессивная рабо-
та.

Сент мтм 1926.

Доклад проф. И. И. Огієнкі

(23 января 1929 г.)

(Окончание. См. "За Свободу" № 25)

II.

Вторая часть лекции проф. Огієнко была посвящена современному положению украинской православной церкви.

Сразу же после февральской русской революции 1917 года начались разговоры о позстановленіи украинской церкви. На первых епархіальных собраниях шла речь об украинизации церкви, въдріве, о ея дерусифікаціи. Но трудно было что-либо сдѣлать, так как выяснилось, что среди 25 епископов, занимавших украинские епархии, уже не было украинцев. Работа началась с Киева в 1917—18—19 гг. прошли в борьбѣ православнаго украинскаго населенія с чуждым ему епископатом.

Далѣе, профессор вскользь сетаивается на извѣстной "хиротоніи" главы украинской автокефальной церкви Липковскаго, называя акт 1 октября 1921 г. ("дегъ хиротоніи"), "актом отчуженія" ("акт розриву зв'язку") в жизни украинской церкви.

Однако, каково-бы ни было личное отношеніе профессора к этому "акту", нельзя, — говорит он, — с украинской автокефальной церковью не считаться. Можно по разному относиться к ней, но относиться надлежит очень серьезно.

Жизнь украинской церкви за короткое время начала налаживаться с 1925 года и в настоящее время там имѣется 95 епископов, из коих около 30 каноническаго посвященія, и 10.675 священников.

Парадально с церковью Липковскаго была искусственно создана на Украинѣ и "Живая" церковь в только для того, чтобы разбить украинскую автокефальную церковь.

Характерно, что во главу "Живой" церкви стоит епископ Пимен, врид врид всякой украинизации. Не так давно состояла встреча главъ обѣихъ церквей, при чем было сдѣлано предложение объединиться.

По мнѣнію профессора Огієнко, такое объединеніе должно наступить и наступит скоро, как равно и объединеніе церкви Тихоновской с другими православными церквями.

Киселев современнаго положенія православной церкви в Польшѣ, проф. Огієнко констатирует, что здѣсь осталась все то, что было и до революціи.

По прежнему здѣсь сильно влияние русской церкви синодальнаго періода.

Профессор отбрасывает термин "украинизация" церкви, замѣняя его термином "дерусификація".

Отстаиваясь на событіях в жизни православной церкви Польши

и за послѣдніе 10 лѣтъ, проф. Огієнко предполагает, что еще в 1921 году в Почаевской Лаврѣ состоялся въездъ каноническаго Свѣта Волинскаго епархіи "вынесшіи постановленіе об украинской "вымовѣ" и о переводѣ богослужебныхъ книг на украинскій языкъ.

Однако, это постановленіе не привело в исполненіе, как равно не привелено в исполненіе и соглашеніе год спустя (1922 г.) опредѣленіе Св. Синода о той-же украинской "вымовѣ".

Не осуществлено также синодальное постановленіе 1924 года относительно украинскаго языка, как языка богослужебнаго.

Все это вынуждает не могло не отразиться на настроеніи украинскаго православно-върющаго народа, вущаго борьбу за свою національную церковь.

Борьба эта была особенно сильна в 1927 г., когда был создан в г. Луцкѣ, на Волинѣ, Свѣдъ по церковнымъ дѣлам.

К этому Свѣду можно также относиться по разному, но надо смотрѣть на него серьезно. И, конечно, нельзя было противупоставлять ему Свѣдъ, созваннаго в том-же году в Монахевской Лаврѣ.

В результатѣ, — говорит профессор, — мы не имѣем ничего: ни соборности, ни въборнаго начала, ни украинскаго богослужебнаго языка, ни украинскаго проповѣданія, ни украинской проповѣди, ни украинскаго церковнаго традиціи.

Польша воспринимает изъ мертвых, но для украинской православной церкви оставила все то, что бы-

ло еще во времена Петра и Елизаветы.

В заключеніе профессор Огієнко предложилъ рядъ нижеслѣдующихъ тезисовъ, належащихъ на его лекціи, а именно:

1. Значительная часть главнѣйшихъ правовыхъ и національных особенностей украинской православной церкви в Польшѣ вырабаталась в тѣ времена, когда украинскій народъ находился в грабѣннѣхъ великаго княжества Литовскаго и Корони Польской.

2. Во время нахожденія Польшы под русскимъ владычествомъ были уничтожены все старыя правовыя и національныя особенности украинской церкви в Польшѣ.

3. Украинское общество с политической ождетъ дерусифікаціи украинской православной церкви в Польшѣ, какъ логическаго слѣдствія возрожденія независимой Польшы.

4. Украинскій народъ в Рущы Посполитой Польской с нетерпѣніемъ ождаетъ дерусифікаціи правового положенія украинскаго православной церкви в Польшѣ, а именно: возстановленія освещеннаго въковой традиціей соборнаго начала в жизни церкви и въбравности въхъ духовныхъ лицъ, поставленія, чтобы на въхъ духовныя должности были избираемы исключительно лица въбравнаго происхождения.

5. Украинскій народъ в Рущы Посполитой Польской домогается дерусифікаціи православной церкви в Польшѣ, а именно: возстановленія украинскаго проповѣданія въхъ литургическихъ текстовъ в церкви и в школахъ, проповѣди

на украинскомъ языкѣ, современнаго (тобто сучаснаго) (mody dodatkowe) на украинскомъ языкѣ, и, наконецъ, возстановленія въхъ давнихъ украинскихъ церковныхъ обрядовъ, — словомъ, возстановленія того положенія, которое существовало в украинской православной церкви до раздѣла Польшы.

6. До раздѣла Польшы почти при каждой православной церкви в Польшѣ существовала, такъ называемая, церковная братства, которыя и в прежней формѣ представляли русское уничиженіе. Поэтому украинскій народъ стремится къ возрожденію институту братствъ в ихъ прежней формѣ.

7. Нерегулированіе отношеній в украинской православной церкви в Польшѣ за послѣдніе десяти лѣтъ внесло в жизнь украинскаго народа острое и чувствительное раздраженіе, испытываемое каждымъ членомъ украинской православной церкви.

Это раздраженіе вредно для интересовъ государственности, ибо оно создаетъ среди меньше освѣдомленныя элементы сопротивляющуюся почву для агитационной агитации.

и 8. Было-бы весьма плѣтособразнымъ, если-бы министерство исповѣданій и народнаго просвѣщенія призвало-бы къ жизни комисию, составленную изъ специалистовъ и имѣющую своимъ вѣдомствомъ начертаніе плана дерусифікаціи украинской православной церкви в Польшѣ.

А. К. С—ч.

Redaktor odpowiedzialny — Antoni Dąbrowski.

Drukarnia "KADRA" Długa 50.

Wydawca — Spółka z ogr. odr. "Za Swobodu"

55

1

дів, після з'яву Б. Б. Богуславського. Треба було вітати запрошення представників білоруського громадянства, бо білорусинів у Раді не було. Але як зрозуміти те, що Ви на 7 українців і з білорусинів дібрали в Митрополитальну Раду шп. Короля, Делявського, Серебряникова, Комареви-ча, — всі з РНО і від москвофілів в Галичини і зром. Пантелеймона і Бендасюка, разом 6 осіб, коли у складі Ради і без того було понад 10 ро-сїян, або представників тієїж ідеології, що ді-брані тепер 6 осіб. Чи ці особи теж були введені, як Річницький, чи ми, „в порядку крайнього схи-схожденія“ і „ради збереження церковного ми-ра“? На мій протест (17. VIII.), умотивований статистичними даними що-до національного скла-ду православного населення в Польщі, Ваше Бла-женство відповіли, що від Волині Ви не запроси-ли жадного представника РНО. На жаль, я не знав, що вже тоді був запрошений о. Роголь-ський з Рівного, і не міг передбачити, що насто-їть на своєму Комаревич з Володимира, себ-то о-бидва саме з Волині. І все-ж такі на сесію Ми-трополитальної Ради 22. серпня 1928 р. ми яви-лись. Більше того! Тактика українців в Митро-политальній Раді була оскільки миролюбивою, що зискати вони собі симпатію посеред значної частини російської групи, тоді як активісти з РНО заострювали відносини, припадаю особливо їхні настирливі доматання мати чисельну пере-вагу в організаційній, по скликанні церковного собору, комісії.

Та чи те митрофанів знайшло відповідь і оправдання та зрозуміння в даштих наших відносинах? Ні! І те виявилось зараз-же після закінчення сесії, коли відбулась з моєї ініціативи (бо я ясно бачив фальш положення!) вечором 24. VIII. 28 р. бесіда з Вами, на котрій були д-р Річинський, о. Пашевський, Артемюк, Соловій, Черкавський, Мейсєвський, Хруцький і я. І Ви, Ваше Блаженство, мабуть пам'ятаєте ту бесіду, погоні і змісту цілком протилежну нараді з 1. тижня, пам'ятаєте мабуть і Вашу заяву, від котрої

Чому так сталося? Ваше Блаженство в своєму сумлінні те краще знаєте. Від себе-ж я, закінчуючи передачу ряду фактів, подам, що Митрополитальна Рада після серпня більше не була скликана, хоч мала бути скликана в осені 1928 р., що кравчий церковний собор, намічений на Різдво 1928—29 р., також не був скликаний. Виж, Ваше Блаженство, в осені 1928 року оповідали мені, що до всієї цієї акції громадянства („общественности“) в церковному житті неприхильно поставився новий міністр ісповідань Світальський, а особливо був незадоволений він із вкочення Вами до складу Митрополитальної Ради громадських діячів — представників національностей. Звідсиля — нескликання Митрополитальної Ради і поховання кравчого церковного собору, котрий, правду кажучи, при тім адміністративно-виборчій церковнім апараті, якого Ви змінювати не бажали, не відгукував для українців добра. Зрештою, в „Воскресном чтеніи“ (ч. 17. ц. р.) надруковано, що на початку квітня ц. р. міністерство ісповідань повідомило Ваше Блажен-

Іван Власовський,
посол до сойму і член Митро-
политальної Ради.

"Грэй Польки" Сгидна.

"Русское Благово. общ. в Кавказе"
Здольн. Отдана

13 дек. 1929
Кредит. общ. Серг. Андреев
Кредит. общ. Серг. Андреев
Кредит. общ. Серг. Андреев по сч. сч.
Отлично

(Зис. Кр. розданы 2 фазы...

Кре

22 XI

7018

29

Do Jego Ekscelencji
Pana Ministra Wyznań Religijnych i
Oświecenia Publicznego

w miejscu.

W ciągu ostatnich lat w stosunkach wyznaniowych w Polsce uwidoczniły się okoliczności, które w znacznym stopniu skomplikowały warunki istnienia i działalności Kościoła Prawosławnego. Mam tu nadewszystko na myśli wzmożenie działalności misyjnej Kościoła Rzymsko-Katolickiego, która z biegiem lat przybiera coraz bardziej energiczny charakter. Nie mogę tu wchodzić w szczegóły tej akcji, jednakże takie ogólnie znane fakty, jak ogłoszenie przez papieża całej Polski terenem misyjnym, jak założenie szeregu uczelni i kursów, specjalnie kształcących misjonarzy katolickich wśród ludności prawosławnej, jak spotęgowanie działalności tych misjonarzy, zwłaszcza na terenach wyznaniowo-mieszanych i tam gdzie ludność prawosławna nie posiada w bliższej okolicy swych świątyń, a wreszcie - zgłoszenie ostatnio przeszło 500 powództw w 6-ciu sądach okręgowych, - wszystko to świadczy o tem, że stanowiąc i stan posiadania Kościoła Prawosławnego są zagrożone.

Z drugiej strony ~~dotkliwy~~ brak ustawy, określającej sytuację ~~prawa Kościoła Prawosławnego~~, gdyż Przepisy Tymczasowe mają jedynie względne znaczenie i obejmują tylko ścisłą dziedzinę stosunku władz administracyjnych do władz kościelnych.

Odpis.

22 XI

29

7018

Do Jego Ekscelencji
 Pana Ministra Wyznań Religijnych i
 Oświecenia Publicznego

w miejscu.

W ciągu ostatnich lat w stosunkach wyznaniowych w Polsce uwidoczniły się okoliczności, które w znacznym stopniu skomplikowały warunki istnienia i działalności Kościoła Prawosławnego. Mam tu nadewszystko na myśli wzmożenie działalności misyjnej Kościoła Rzymsko-Katolickiego, która z biegiem lat przybiera coraz bardziej energiczny charakter. Nie mogę tu wchodzić w szczegóły tej akcji, jednakże takie ogólnie znane fakty, jak ogłoszenie przez papieża całej Polski terenem misyjnym, jak założenie szeregu uczelni i kursów, specjalnie kształcących misjonarzy katolickich wśród ludności prawosławnej, jak spotęgowanie działalności tych misjonarzy, zwłaszcza na terenach wyznaniowo-mieszanych i tam gdzie ludność prawosławna nie posiada w bliższej okolicy swych świątyń, a wreszcie - zgłoszenie ostatnio przeszło 500 powództw w 6-ciu sądach okręgowych, - wszystko to świadczy o tem, że stanowisko i stan posiadania Kościoła Prawosławnego są zagrożone.

Z drugiej strony ~~dotkliwy~~ brak ustawy, określającej sytuację ~~prawa Kościoła Prawosławnego~~, gdyż Przepisy Tymczasowe mają jedynie względne znaczenie i obejmują tylko ścisłą dziedzinę stosunku władz administracyjnych do władz kościelnych, sprawia, że układ stosunków pomiędzy Kościołem Prawosławnym a innymi wyznaniem, głównie Rzymsko-Katolickim reguluje się za pomocą precedensów i obraca w sferze faktów dokonanych. Przy obustronnej dobrej woli możliwe jest każdorazowe polubowne porozumienie, przy nieustannej agresywności i napastliwości z jednej strony, jak ma to aktualnie miejsce, niezbędną jest ciągła baczność i nieuniknioną staje się nieprzerwalna walka podjazdowa pomiędzy dwoma wyznaniem, w której z natury rzeczy stosowane są najróżnorodniejsze środki i biorą udział szerokie sfery ludności.

W tych warunkach i wobec powstałej obecnie sytuacji, gdy zgłoszone powództwa tak poważnie zagroziły najżywotniejszym interesom Kościoła Prawosławnego, widzę się zmuszonym odwołać do opinii i poparcia szerokich sfer społeczeństwa kościelnego. Św. Synod już niejednokrotnie stwierdzał potrzebę wypowiedzenia się tego społeczeństwa w najbardziej naturalnej i legalnej formie Soboru Prowincjonalnego. W danej chwili potrzebę tę uważam za nieodzowną i mniemam, że Zwierzchnia Władza Kościoła Prawosławnego w Polsce powinna zasięgnąć opinii przedstawicieli kleru i wiernych przed powzięciem decyzji w sprawach tak wysokiej wagi, jakie ma rozstrzygać w najbliższym czasie. Mniemam również, że głos całego Kościoła Prawosławnego, ujawniony na jego Soborze Prowincjonalnym, nie pozostanie bez znaczenia dla wszystkich czynników decydujących w Państwie.

Wobec powyższego zarządzeniem wznowienie przedwstępnych prac przygotowawczych do zwołania Soboru Prowincjonalnego Kościoła Prawosławnego w Polsce i w myśl art. 14 Tymczasowych Przepisów o stosunku Rządu do Kościoła Prawosławnego w Polsce upraszam uprzejmie Waszą Ekszelencję o wyrażenie zgody na zwołanie takowego na początku 1930 roku.

/-/ Dionizy Metropolita.

~~_____~~
~~_____~~

П р о т о к о л

Засідання українських і білоруських церковників
дня 27.XI.1929 р. о год.16.

ПРИСУТНІ: п.п.посли В.Целевич, С.Хруцький, сен.Рогуля, сен.В.Богданович, судья О.Рочняк і секретар Укр.Клубу В.Косоноцький.

Головує - п.сен.В.Богданович, секрет. - В.Косоноцький.

На порядку дня:тяжке положення справи православної Церкви в Польщі.

Після вичерпуючої дискусії, в якій забирали голос всі присутні одноголосьно постановлено:

1. Створити Парляментарну Комісію по справам оборони православної церкви; уконститування цієї Комісії відбудеться 5.грудня 1929 р.

2. Виготовити і внести на найбл.засіданні Союму проект конкордату православної Церкви в Польщі, взявши за підставу проект п.Рочняка. Для мериторичного обговорення цієї справи визначиться в перших числах спеціальне засідання Парляментарної Комісії по справам оборони прав.церкви.

3. На 5.грудня п.посол Целевич виготовить меморіал до Ліги Націй в справі Православної Церкви.

4. До того ж часу п.Косоноцький виготовить наглядний внесок про розбірки церков на Холмщині.

5. П.посол Хруцький буде готовий з рефератом в Конституційній Комісії про знесення декрету з дн.18.XII.1918 р.

6. Парляментарна Комісія 5-го грудня визначить речинець слідуєчого ширшого засідання з участю п.Рочняка.

Засідання закрито о год.19.

/-/ Голова Зборів
В. Богданович, сенатор

/-/ Секретар
В.Косоноцький

60

РУССКОЕ
БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОЕ ОБЩЕСТВО
В ПОЛЬШЕ.

13. декабря 1929 г.

Его Блаженству,
Митрополиту Діонісію.

Ваше Блаженство!

Если-би религія Христіанская была только культом Божества и не касалась нашей мірскоі обиходной жизни, я не посмел би беспокоить Ваше Блаженство докладами касающимися Церковного устройства.

Но религія Христіанская охватывает все стороны нашей земной жизни, руководит воспитаніем подрастающаго поколенія, являющагося будущим нашего народа, а поэтому всякая нецелесообразность в сей области должна быть немедленно устранена.

Отсутствіе целесообразности я усматриваю в примененіи Православной Церкви в Польше стараго стиля. Получается весьма соблазнительное явленіе: оказывается, что у католиков Іисус Христос родился 24. декабря, а у нас, православных, - на тринадцать дней позже. Несомненно Іисус Христос дважды не рождался, на землю сходил один Син Божій, а не два, но как !то объяснить детям? Вот мне по обязанности Председателя Р.Б.О. надлежит теперь позаботиться об устройстве елки для бедных детей. Католики устраивают ее в декабре с.г. Во всех !лементарных по сему предмету руководствах указано, что канун Р.Хр. надлежит праздновать 24. декабря, а нам до !того дела нет и праздновать св. Сочельник наши дети будут в январе месяце слѣдующаго года. Волей-неволей приходится объяснять детворе сію странность, уверяя ее, что католики заблуждаются, что их елка - не рождественское древко и что /вопреки кажущейся очевидности/ прави ми, праздную Р.Хр. в январе.

В юния сердца поневоле закрадываются сомненія в правильности того, что гласит Церковь, а это уже большое несчастье. О стойкости наших будущих Христіан при таких условіях думать не приходится.

Далее, несогласованность в этой области между нами и католиками является причиной весьма понятных тяжких нравственных ударов, переживаемых нашей детворой, постоянно вращающейся среди католиков, а это калечит ее духовно, вырабатывая характеры скритные, трусливые, желчные и мстительные, но не Христіанскіе.

и мстительные, но не христианско-добродетельные и таким образом закриваются пред ней Врата Царства Небеснаго. Наконец, необходимо подумать и о том тяжком жизненном пути, который готовится православной молодежи в Польше. Ведь между этой молодежью и поляками роется пропасть, куда многим придется скатиться. Нашу детвору ждут не только закрытия Врата Небесныя, но и наглухо запертые двери к земному благополучію. Не упрекайте меня, Ваше Блаженство, в проявленіи интереса к земным благам: - это тоже необходимо. По крайней мере, когда мы думаем не о себе, а о других, мы не имеем права благ етих игнорировать. Наоборот, здесь, на земле, мы обязаны заботиться о том, чтобы ближній наш не терпел ни в чем нужды. Себе лично отказывать мы можем и обязаны, но лишать других земных благ Господь нас не уполномочил.

Конечно, тяжело ломать веками сложившіеся правила, но, если того требует духовное и матеріальное благо нашего народа, мы обязаны сломать не только правила и выбросить из Тела Вселенской Церкви Христовой этот тринадцатидневный клин, но обязаны даже сломать свою душу, ибо это и есть высшая любовь, "кто душу положит за друга своя".

Если Ваше Блаженство не найдет возможным разрешить этот вопрос Своею властью, покорнейше прошу передать его на обсужденіе ближайшаго Поместнаго Собора.

Председатель Правленія

/-/ Сергей Андреев.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia 20. грудня 1929 r.

До

Вископоважаного Пана

Посла.....

В імені ініціативної групи православних послів і сенаторів маю честь запросити Вас на нараду, яка відбудеться дня 31. грудня бр. о год. 3. п. п. в кімнаті Сенатського Українського Клубу, в справі створення постійної Парламентарної Церковної Комісії для оборони православної церкви.

З повагою Вам

Посол до Сейму

Minister
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

Warszawa
Dn. 21 grudnia 1929 r.
N-VI.N.K. 6801/29.

Do Jego Ekscelencji

Księdza Metropolity

Kościół Prawosławny w Polsce

Zwołanie Soboru Prowincjonalnego
Autokefalicznego Kościoła Prawo-
sławnego w Polsce-oficjalny komu-
nikat prawosławnej kancelarii
metropolitalnej w Warszawie.

Warszawa

Praga, Zygmuntowska 13.

Ze zdumieniem dowiaduję się z oficjalnego komunikatu prawosławnej kancelarii metropolitalnej w Warszawie, podanego do prasy, a przeto do publicznej wiadomości, iż Sw. Synod Kościoła Prawosławnego w Polsce podczas ostatniej swej sesji w dn. 11-16 grudnia r.b., rozpatrując sprawę zwołania Soboru Prowincjonalnego, poruszył i uchwalił nie tylko projekty statutu, regulaminu i programu obrad Soboru, lecz przesądził i wyznaczył termin wyborów i jego zwołania.

Nasza Ekscelencja niewątpliwie dobrze sobie przypomina, iż na udzielonej mi w dn. 11/XII r.b. audjencji, zostało ustalone, że termin, skład i program obrad Soboru miał mi być przez Naszą Ekscelencję uprzednio przedstawiony, poczem dopiero miałem wyrazić moją ostateczną zgodę na zwołanie Soboru.

Dlatego też w podaniu do prasy oficjalnego komunikatu o zwołaniu Soboru, jego składzie, programie i porządku obrad oraz terminu wyborów, jako rzeczach przesądzonych już przez Sw. Synod, a to przed uprzednim porozumieniem w tych sprawach ze mną i przed wyrażeniem na zwołanie Soboru mojej ostatecznej zgody - upatruję wyraźną chęć i zamiar postawienia Rządu wobec faktu dokonanego, i próby wprowadzenia przewidzianej przez obowiązujące przepisy decyzji Rządu do nic nie znaczącej formalnej tylko akceptacji.

Nie chciałbym bowiem traktować rzeczonych posunięć, jako dowodu nielejalności w stosunku do władz państwowych i przy-sługujących im na mocy obowiązujących przepisów uprawnień, a tembardziej jako kroku zmierzającego do wywołania w swej konsekw-

Zatem, przed uzyskaniem po myśli art. 14 "Tymczasowych Przepisów" mojej uprzedniej ostatecznej zgody na zwołanie Soboru, zakazuje czynienia jakichkolwiek przygotowań do jego zwołania, a w szczególności odbywania wyborów na zgromadzeniach parafjalnych, które to wybory Wasza Ekscelencja samowolnie wyznaczył.-

~~[REDACTED]~~

Варшава, 24/XII. 1929 г.

Ваше Высокопреподобіе, о. Настоятель.

По просьбѣ Его Блаженства Митрополита Діонисія я приступил к составленію карты мѣстностей, населенных православными, с обозначеніем тѣх приходов, к которым предъявлены римско-католиками иски.

К сожалѣнію в Митрополіи нѣтъ точных списков сел, гдѣ есть православныя церкви. Путь со-
сиранія этих свѣдѣній через Консисторію очень дли-
нен, а время не терпит: карты должны быть готовы
возможно скорѣе.

Ввиду вышеизложеннаго покорно прошу не отказать
в любезности придти на помощь в этом дѣлѣ, каса-
ющемся и Вашей мѣстности, и сейчас же написать по
адресу: " Warszawa, Sejm. Włodzimierz Kosonowski, "
имѣется ли церковь в

Смѣю вѣрить, что Вы, Ваше Высокопреподобіе, не
откажете в своей цѣнной помощи и уже заранѣе при-
ношу искреннюю благодарность.

С совершеннѣйшим почтеніем

Скликання Собору Прав. Церкви в Польщі.

64

Про тяжке положення Православної Церкви в Польщі говорилось і говориться багато: його признавали не лише православні, але й инівірці. Вже убивство митрополита Крія, доконане одним з найвищих єрархів православних архимандритом Смарагдом, вказувало на ненормальний стан у вищих сферах церкви, а проголошення автокефалії вважалось майже більшістю вірних за акт неканоничний і викликало навіть маленький, але грізний для цілоти церкви, розкол: повстала на Виленщині "древле православна церква", душею котрої був знавець догматів бувший ректор семінарії сенатор Богданович. Всі пам'ятають, яке обурення серед православних викликало розпорядження Синоду про впровадження нового стилю, який то акт показав, що верхи не знають душі низів, їх психології. Справа українізації та білорусизації богослужбової мови в церкві виказала хвійність поглядів на цю важну справу вищої церковної влади і закінчилась несподіваною анатомою проводиря українізації д-ра Річинського, незадовго перед анатомою бувшого членом митрополітальної Ради. В системі правління немає зовсім характерної для православія соборності: єпархіальні діла вирішує Консисторія яка складається з чиновників, поставлених церк. владою, і при тому в більшості ярих русифікаторів; тої консисторії рядове духовенство дуже не задовольнено, вважає її за чужу, ворожу; благочинні також не виборні, в більшості думають лише про те, як би прислужитись владі.

Ненормальний стан церкви тяжко мститься на православі. Сильно поширюється сктанство, а в останні часи навіть т. зв. "унія східного обряду", хочь всі добре знають, що ця "унія" ніщо инше, як новий спосіб польонізації нашого народу. Нині вже є 26 парафій "сх. обряду" /на Виленщині-6, Полісся--7, Підляшю-8 і Волині-5/

Про правне положення церкви нема що й говорити: про це писалось вже багато, говорилось нашими послами попереднього й нинішнього Сейму в промовах з трибуни, в інтерпеляціях і внесках. Пригадаємо лише, що доси немає конкордату, не є сено декрету з дня 16 грудня 1921 р. в справі примусового державного заряду, який то декрет перечить арт. 113 конституції /той декрет скасував приватну власність у віднесенню до майна прав. церкви/. Уряд передав багато церков і церк. майна римо-католикам /в одній тільки Холмщині висвячено на костели 14 церков/, запечатав силу їх /на Холмщині-133/, а в останні часи приступлено до масових розбірок церков /Дуб, Ухань, Павловичі, Бортатичі, Кийовець і т. ин.- все го від часу війни зруйновано 51 церкву/.

Апотеозом всього є внесення до судів позовів зі сторони р.-кат. консисторій

про "ревіндикацію" понад 600 прав.церков і церковних об'єктів на тій підста-
ві що сто літ тому назад були вони уніяцькі/про те,що до 1596 р.були вони п
вославні,мовчитьсЯ!//

Такий розпачливий стан православної церкви сильно трівожив православних, які добивались скликання Собору; навіть вища церк. влада кілька разів зверталась до уряду з проханням дозволити скликати Собор, але уряд дозвілу не давав. Нарешті 16 грудня с.р. оголошено постанову Синода про скликання Собору на 12 лютого 1930 р. Ця постанова має величезне значіння для православних.

Мимо того, що програм праць Собору не обіймає всього того, про що треба б уло обговорити, що ординація виборча не задовольняє нас, - мимо того всього участь в Соборі ми взяти повинні. Висловилась за це на своїх нарадах 20-го і 21-го грудня "Парляментарна Комісія Оборони Церкви-", яка приступила до підготовчої праці. Про бойкот Собору говорити не можна: положення православної церкви таке, що треба знайти спосіб її оздоровлення й розвитку. Тому то ми, православні українці на Собор підемо!

Собор скликано на 12 лютого; продовжитися він за дві неділі. Складатиметься він з клиру та мирян на паритетних підставах /рівне число духовенства й світських осіб/. 12-го січня відбудуться вибори в парафіях під головуванням настоятелів; вибирати мають право мушени й жінки, починаючи від 21-го року; такі закритими голосуваннями обираються члени виборчих комісій, які виконують обов'язки сповідни і Причастя, не були карані за крадіж, мошенство, присвоєння чужого майна, утаємнення кradеного, купівлю kpadеного іт. ін., не живуть громадянським браком, не позбавлені св. Причастя і священничого сана. Вибираться вони з поміж себе стільки осіб /виключно мужин, понад 25 літ, що були в останньому перед виборами великому пості у сповідні/, зі скількох осіб в даній парафії складається клир /если, скажім, в парафії є священник і дяк, посвячений у екxарчтеци, - то выбираться 2-x мирян /. Способ выборов /тайный чи явний /залежить від парафийн. Выбрані миряне, як рівном всі члены клиру, 21-го сичня візджаються на Благочинницьке зібрання, на якому закрытым голосуванням вибирають :клирики окремо 2-x , а миряне окремо 2-x . Всі выбрані 28-го сичня їдуть на повітовий віезд, де вибирають закрытым голосуванням по три wyborщиків /окремо вибирають клирики, а окремо миряне /. В Варшавсько-Холмській епархії, де в повіті є одне благочиния, повітових зібрань не буде, а выбрані на благочинницьких віздах їдуть росто на епархиальні візди. Выбрані на повітових, згладно блгочинниц. віздах wyborщики збіраются 4-го лютото на епархиальні візди, де закрытым голосуванням вибирають вже членів Собору /зноу клирики і миряне окремо /. Варшавсько-Холмска епархія вибирає 4-x клириків і 4-x мирян ; Волинська - 12-клириків і 12 мирян ; Виленська - 4-x клириків і 4-x мирян ; Гродненська - 4-x

клириків і 4-х мирян; Поліська-6 клириків і 6 мирян.

Крім вибраних на єпархіальних з'їздах членами Собору є: всі єпархіальні і вірні єпископи/їх 5/; благочинні мужеських та жіночих монастирів в кожній єпархії; намісник Почаївської Лаври і один вибраний Лаврою монах; всі єпархіальні місіонери; протопресвітер військового духовенства; ректори Кременецької та Виленської духовних семінарій; два вибрані православним відділом Варшавського Університету професори; секретар Синода і завідувачий правним відділом Синода. Відкриває Собор і головує на ньому Митрополит. Постанови Собора без згоди на них Митрополита з Собором єпископів не мають сили; если Собор єпископів признає, що постанова Собору перечить "слову Божому, канонам чи преданію Церкви", то така постанова ставиться ще раз на перегляд Собору, а если Собор підтвердить своє рішення, то воно не буде обов'язувати і може бути внесене на розгляд слідущого Собору. Собор вибирає таємним голосуванням двох з'яв віце-предсідників/одного з клириків, а одного з мирян/, секретаря і трох помічників секретаря. Собор вибирає Комісії, предсідниками яких є єпископ або вибраний Комісією протосрей. Діла на Собор вносяться Собором єпископів, Комісіями і членами Собору/треба на внесенню не менш 10 підписів/. Представники преси допускаються Президією. Ніяких прохань та зажалень вірних Собор не приймає. Програм Собора.

1. Вірність православних християн Польщі Святій Православній Х Східній Кафолічній Церкві:

- а/єдність поміж єпархією та віруючими,
- б/скріплення внутрішньої церковної дисципліни,
- в/протиставлення ся уніятській пропаганді та сектантам,
- г/справа судових позовів та міроприємств, зв'язаних з ними,
- д/збереження існуючих парафій, встановлення закритих та відкриття нових згідно з потребами церковного життя,

2/. Правне положення Православної Церкви в Польщі:

- а/юридичні підстави сучасного положення Прав. Церкви в Польщі,
- б/фактичний стан, що витворився на підставі практики,
- в/стан майна Прав. Церкви в Польщі.

3. Церковна освіта та навчання релігії:

- а/духовна освіта,
- б/навчання релігії,
- в/просвітова діяльність духовенства,
- г/православна місія.

4/. Церковне благочестя та длагодійність:

- а/церковні Брацтва,
- б/церковні Попечительства,
- в/монастири та монашество,
- г/парафіяльне життя.

5/. Православне духовенство в Польщі, його матеріальне та правне положення.

Odpis.

METROPOLITA
ŚW. AUTOKEFALICZNEGO
KOŚCIOŁA PRAWOSŁAWNEGO
W POLSCE.

31 „ XII 29
„ 7835. 19 R.

Do Jego Ekscelencji
Pana Ministra Wyznań Religijnych i
Oświecenia Publicznego

w miejscu.

Warszawa (4), Zygmuntowska 13.

Na N-VI.N.K.6801/29.

W uprzejmej odpowiedzi na pismo Waszej Ekscelencji z dn. 21 grudnia r.b. wyjaśniam co następuje:

Stan prawny Kościoła Prawosławnego w Polsce i stosunek jego do Państwa nie jest dotychczas uregulowany osobną ustawą, co spowodowane jest okolicznościami znanymi również dobrze Wszech Ekscelencji, a niezależnymi od woli i Władzy Zwierzchniej tego Kościoła. W tych warunkach sytuacja prawna Kościoła Prawosławnego pod względem jego stosunku do Państwa i jego organów jest regulowana odnośnymi przepisami obowiązujących ustaw ogólnych i specjalnych, a więc przede wszystkim art. 113 i 115 Ustawy Konstytucyjnej 1921 r., których brzmienia przytaczać tu uważam za zbyteczne, a których przepisy, na równi z przepisami pozostałych artykułów tej ustawy, jak wyjaśniły już obowiązujące orzeczenia najwyższych instancji sądowych, mają być stosowane w razie niewydania dotychczas ustaw specjalnych, regulujących sprawy w nich poruszone.

Zważywszy, że Kościół Prawosławny w Polsce bezspornie jest związkiem religijnym uznanym przez Państwo, należy stosować względem tego Kościoła przepis zawarty w art. 113 Ustawy Konstytucyjnej a stwierdzający, iż Kościół ten "może samodzielnie prowadzić swe sprawy wewnętrzne". Do spraw tego rodzaju niewątpliwie należy ustalenie opinii Kościoła i wypowiedania się jego w sprawach go obchodzących, a to w szczególności w trybie przewidzianym przez jego prawo kanoniczne - za pośrednictwem soborów kościelnych z udziałem biskupów, kleru i

wiernych. Z powyższego wynika, że zarówno Polska Ustawa Konstytucyjna, jak i prawo kanoniczne Kościoła Prawosławnego w Polsce przewidują, że kwestje dotyczące organizacji i prac Soboru Prowincjonalnego tego Kościoła mają być rozstrzygane sposobem ustalonym przez wewnętrzne przepisy kościelne, a więc w danym razie - uchwałami Sw. Synodu jego biskupów.

Na tem samem stanowisku stoją oczywiście i Przepisy Tymczasowe o stosunku Państwa do Kościoła Prawosławnego w Polsce z dn. 30 stycznia 1922 r., gdy w art. 14 zastrzegają dla zwoływania Soborów Generalnych Kościoła Prawosławnego w Polsce uprzednią zgodę Ministra W.R. i O.P., mówiąc jednocześnie wyraźnie, że skład Soboru określa Sw. Synod, co należy niechybnie rozumieć jako stwierdzenie, że Sw. Synod ustala również system wyborczy, terminy wyborów i zarządza czynności wyborcze. Tem bardziej do Władzy Duchownej zdecydowanie samej kwestji potrzeby zwołania Soboru z punktu widzenia interesów i potrzeb Kościoła.

Tak więc w sprawie Soboru Prowincjonalnego Władze Duchowne postępowały zgodnie z przepisami obowiązującego prawa i w granicach przysługujących im uprawnień. A więc przedewszystkiem ustaliły z punktu widzenia interesów Kościoła Prawosławnego potrzebę zwołania Soboru, co jest niezaprzeczalnie sprawą wewnętrzną Kościoła. Następnie określiły skład Soboru i tryb jego działalności, a także przedmiot jego obrad co również należy do kompetencji Władzy Duchownej i ustaliły terminy czynności wyborczych oraz przypuszczalny termin zwołania samego Soboru, co wszystko razem wzięte stanowi tylko przygotowanie do zwołania Soboru i nie przesądza bynajmniej faktu jego zwołania, o ile nie nastąpi na takowe zgoda Waszej Ekscelencji.

We wszystkich tych niezbędnych uchwałach, bez których sam projekt zwołania Soboru nie miałby kształtów realnych, niema jeszcze żadnych faktów dokonanych, a poinformowanie o nich społeczeństwa prawosławnego, wśród którego niejednokrotnie i wyraźnie odzywały się głosy na rzecz zwołania Soboru, było koniecznością, nie przesądzającą dalszych kroków, uzależnionych od decyzji Waszej Ekscelencji. Mniemam, że te uchwały Sw. Synodu regulujące sprawy wewnętrzne Kościoła Prawosławnego w niczem nie przeszkadzają Władzy Państwowej w osobie Waszej Ekscelencji ustosunkować się do samego faktu

zwołania Soboru, z punktu widzenia potrzeb państwowych, z drugiej zaś strony pozbawienie Władzy Duchownej możliwości decydowania spraw życia wewnętrznego Kościoła, jakie wynikają w tym wypadku, opinia publiczna mogłaby uważać za potwierdzenie zdania niejednokrotnie już wygłaszane go w izbach prawodawczych i w prasie, że Kościołem Prawosławnym w Polsce zarządza nie tyle jego Zwierzchnia Władza Duchowna, ile Departament Wyznań.

Ze swej strony, już pismem z dn. 22 listopada r.b. zakomunikowałem Waszej Ekscelencji o zamiarze Władzy Zwierzchniej Kościoła Prawosławnego w Polsce zwołania Soboru tego Kościoła, wyłuszczając szczególnie motywy czyniące sprawę tę pilną i posiadającą wielkie znaczenie dla życia Kościoła Prawosławnego. Dn. 11 grudnia 1929 r. podczas osobistego widzenia się z Waszą Ekscelencją dowiedziałem się, że sprawa powyższa nie była jeszcze referowana Waszej Ekscelencji. Nie mogłem jednakże uważać tej okoliczności za powód wstrzymania dalszych prac przygotowawczych do zwołania Soboru i Sw. Synod powziął w tej materji szereg uchwał, które zakomunikowałem Waszej Ekscelencji w piśmie z dn. 21 grudnia r.b. Jak zaznaczyłem powyżej czynności te nie wykraczają poza kompetencję Władz Duchownych, a samo zwołanie Soboru, termin którego został upatrzony na dzień 12 lutego, nastąpi jedynie w razie uzyskania na to zgody Waszej Ekscelencji, co zresztą podkreśla odpowiedni komunikat urzędowy Kancelarji Sw. Synodu wskazując, że termin, na który mają przybyć do Warszawy członkowie Soboru będzie im zakomunikowany dodatkowo. Tak więc, skład Soboru ustalony na mocy uchwał Sw. Synodu, zbierze się i przystąpi do obrad jedynie za zgodą Waszej Ekscelencji.

Mniemając, iż powyższe wyjaśnienia istotę zarządzeń Zwierzchniej Władzy Kościoła Prawosławnego w Polsce w sprawie zwołania Soboru tego Kościoła, nie dających podstaw do podnoszenia sprawy stopnia mojej lojalności względem Państwa Polskiego, upraszam uprzejmie Waszą Ekscelencję o zakomunikowanie mi swej decyzji co do zwołania Soboru Prowincjonalnego Kościoła Prawosławnego w Polsce na zasadach, ustalonych przez Sw. Synod tego Kościoła uchwałami jego z dn. 12 grudnia r.b.

/-/ Djonizy Metropolita

ПОМѢСТНЫЙ СОБОРЪ

Святой Автокефальной Православной Церкви въ Польшѣ.

Отъ Канцеляріи Священнаго Синода.

По благословенію Его Блаженства,

Канцелярія Священнаго Синода симъ извѣщаетъ, что опредѣленіемъ Св. Синода, отъ 12 декабря с. г. за № 189, постановлено созвать въ Варшавѣ на 12-е февраля 1930 года Помѣстный Соборъ Святой Автокефальной Православной Церкви въ Польшѣ. Созывъ Помѣстнаго Собора на столь сравнительно близкое время вызывается неотложною необходимостью Соборнаго разрѣшенія въ ближайшее время нѣкоторыхъ вопросовъ жизненнаго для нашей Церкви и существеннаго значенія. Особенно къ этому побуждаетъ та угроза, которая повисла надъ положеніемъ и состояніемъ Православной Церкви въ Польшѣ въ связи съ предъявленіемъ римо-католическимъ клиромъ въ 6 судахъ исковъ объ отобраніи свыше 600 храмовъ и монастырей и съ усиленіемъ миссіонерской дѣятельности высшей римо-католической духовной власти, объявившей Польшу „миссіонерской территоріей“.

Согласно тому же опредѣленію Св. Синода, выборы членовъ Помѣстнаго Собора будутъ произведены на паритетныхъ началахъ, т. е. число избранныхъ на Соборъ клириковъ — священниковъ, діаконовъ и посвященныхъ въ чтецы псаломщиковъ — будетъ равно числу избранныхъ на Соборъ мірянъ. Сроки выборовъ назначены Св. Синодомъ въ слѣдующіе дни: на Приходскихъ Собраніяхъ — въ воскресенье 12 января 1930 г.; на Благочинническихъ Собраніяхъ — во вторникъ 21 января 1930 г.; на Уѣздныхъ Собраніяхъ — во вторникъ 28 января 1930 г., и на Епархіальныхъ Собраніяхъ — во вторникъ 4 февраля 1930 г.

О времени прибытія въ Варшаву и мѣстѣ пребыванія Членовъ Помѣстнаго Собора въ столицѣ будетъ въ свое время особое извѣщеніе отъ Канцеляріи Св. Синода.

Выборы членовъ Помѣстнаго Собора должны быть произведены по правиламъ „Положенія“ о Соборѣ, одобреннаго тѣмъ же опредѣленіемъ Св. Синода отъ 12 сего декабря. Вмѣстѣ съ „Положеніемъ“ одобрены: „Уставъ“ Собора и его „Программа“.

Въ основу сихъ — Положенія, Устава и Программы были приняты матеріалы работы Особой Комиссіи Митрополитальнаго Совѣта, засѣдавшей съ 14 по 17 сентября 1928 года, съ нѣкоторыми небольшими измѣненіями, примѣнительно къ современнымъ обстоятельствамъ церковной жизни, и съ нѣкоторымъ небольшимъ сокращеніемъ „Программы“ Собора, сообразно съ неотложной необходимостью скорѣйшаго созыва Собора, а также по соображеніямъ облегченія созыва Собора и благоуспѣшности соборной работы.

Одобренные Св. Синодомъ — Положеніе, Уставъ и Программа Собора вслѣдъ за симъ Синодальною Канцелярією объявляются нынѣ ко всеобщему свѣдѣнію духовенства Митрополіи и вѣрныхъ чадъ Ея. Варшава, 16 декабря 1929 года.

ПОЛОЖЕНІЕ

О ПОМѢСТНОМЪ СОБОРѢ СВ. АВТОКЕФАЛЬНОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ ВЪ ПОЛЬШѢ.

А. Общія правила.

1. Соборъ состоитъ изъ Епископовъ, клириковъ и мірянъ и созывается по постановленію Св. Синода Митрополитомъ съ согласія Правительства въ лицѣ Министра Исповѣданій.
2. Епархіальные и Викарные Епископы состоятъ членами Собора по положенію.
3. Въ составъ Собора входятъ члены по выборамъ отъ клира и мірянъ на паритетныхъ началахъ.
4. Никто не можетъ имѣть на выборахъ болѣе одного голоса и каждый можетъ участвовать въ выборахъ только въ одномъ Приходскомъ Собраніи.
5. При равенствѣ голосовъ вопросъ рѣшается жребіемъ.
6. Въ голосованіи каждый участвуетъ лично. Передача голосовъ кому бы то ни было недопустима.
7. Выборы производятся клиромъ и мірянами раздѣльно съ правомъ за свой счетъ избирать желательныхъ лицъ изъ другой куріи.
8. Протоіереи, священники, діаконы и псаломщики, посвященные въ чтецы, считаются клириками.
9. Избирательныя Собранія происходятъ въ особо установленные Св. Синодомъ сроки.

Б. Выборы въ Приходскомъ Избирательномъ Собраніи.

10. По обнародованіи Св. Синодомъ времени созыва Собора и сроковъ Избирательныхъ Собраній, настоятель прихода извѣщаетъ прихожанъ о времени и мѣстѣ Собранія для избранія столькихъ выборщиковъ отъ мірянъ, сколько есть членовъ клира въ приходѣ, на благочинническое Избирательное Собраніе.
11. Собраніе происходитъ въ храмѣ послѣ нарочитаго молебна и приличнаго слова настоятеля.
12. Въ Собраніи принимаютъ участіе на равныхъ правахъ лица обоего пола православнаго исповѣданія, достигшія 21-лѣтняго возраста.
13. Въ Собраніи предсѣдательствуетъ настоятель, который оглашаетъ распоряженіе Св. Синода о Соборѣ, подлежащія статьи Положенія о Соборѣ и руководитъ Собраніемъ.
14. Избранными отъ мірянъ могутъ быть лица православнаго исповѣданія мужескаго пола не моложе 25 лѣтъ, проживающія въ данномъ приходѣ, отбывшія въ немъ послѣднюю великопостную исповѣдь и извѣстныя приходу христіанскимъ благочестіемъ и преданностью Святой Православной Церкви.
15. Не могутъ быть избранными: 1) Уклоняющіеся отъ исполненія христіанскаго долга Исповѣди и Св. Причастія. 2) Лица, осужденныя за кражу, мошенничество, присвоеніе ввѣреннаго имущества, укрывательство похищеннаго, покупку и принятіе въ закладъ завѣдомо краденаго или полученнаго черезъ обмѣнъ имущества и ростовщичество. 3) Лица, состоящія въ открытомъ сожителствѣ безъ церковнаго брака. 4) Отлученные отъ Св. Причастія и лишенныя (по суду или добровольному желанію) священнаго сана.
- Вышеупомянутыя лица не только не могутъ быть избраны сами, но не могутъ принимать участія и въ избраніи другихъ членовъ Собора.
16. Избранными признаются лица, получившія на Собраніи наибольшее количество голосовъ по способу, установленному самимъ Собраніемъ, т. е. открытымъ или тайнымъ голосованіемъ.
17. О выборахъ составляется актъ съ приложеніемъ церковной печати за подписью предсѣдателя и всѣхъ желающихъ изъ членовъ Собранія.
18. Актъ о выборахъ представляется благочинному ко дню Благочинническаго Избирательнаго Собранія.
19. Избранные приходомъ выборщики получаютъ удостовѣренія о своемъ избраніи, за подписью предсѣдателя Собранія и съ приложеніемъ церковной печати и представляютъ таковыя на Благочинническомъ Избирательномъ Собраніи.

В. Выборы въ Благочинническомъ Избирательномъ Собраніи.

20. Собрание бываетъ въ установленный Св. Синодомъ срокъ.
21. Послѣ молебна въ храмѣ мѣстный благочинный, какъ предсѣдатель, открываетъ въ храмѣ же Собрание, провѣряетъ списокъ выборщиковъ и оглашаетъ подлежащія статьи „Положенія о Соборѣ“.
22. Собрание избираетъ закрытымъ голосованіемъ выборщиковъ на Уѣздное Избирательное Собрание: клирики — 2 клириковъ, а міряне — 2 мірянъ.
23. Кандидаты намѣчаются записками изъ состава членовъ даннаго Избирательнаго Собранія.
24. Для подсчета голосовъ предсѣдатель приглашаетъ нѣсколько лицъ изъ состава клира и мірянъ.
25. Опросомъ намѣченныхъ кандидатовъ выясняются лица, согласныя подвергнуться голосованію. Отъ отсутствующихъ кандидатовъ требуется письменное согласіе.
26. Избранными признаются лица, получившія больше половины голосовъ изъ наличнаго состава Собранія.
27. Если число лицъ, получившихъ больше половины голосовъ, превосходитъ требуемое количество, то избранными признаются лица, получившія наибольшее, изъ превышающихъ половину, количество голосовъ.
28. Если послѣ перваго голосованія число избранныхъ окажется менѣе требуемаго количества, то производится вторичное голосованіе кандидатовъ.
29. Если и второе голосованіе не дастъ требуемаго результата, то происходитъ третье и послѣднее голосованіе кандидатовъ. Избранными въ этомъ случаѣ считаются лица, получившія наибольшее количество голосовъ, хотя бы оно было и менѣе половины участвовавшаго въ голосованіи состава избирателей.
30. О выборахъ составляется актъ съ приложеніемъ благочиннической печати за подписью предсѣдателя и всѣхъ желающихъ изъ числа членовъ Собранія. Актъ этотъ представляется немедленно благочиннымъ протоіерею уѣзднаго города.

ПРИМѢЧАНІЕ: Въ Варшавско-Холмской епархіи и въ тѣхъ благочиніяхъ Виленской и Гродненской епархій, границы коихъ совпадаютъ съ уѣздами, таковыя акты пересылаются благочинными непосредственно Епархіальному Архіерею.

31. Избранныя Собраніемъ лица получаютъ отъ благочиннаго удостовѣренія о своемъ избраніи за подписью благочиннаго и приложеніемъ его печати и съ этимъ удостовѣреніемъ являются на Уѣздныя Избирательныя Собранія.

ПРИМѢЧАНІЕ: Въ Варшавско-Холмской епархіи и въ тѣхъ благочиніяхъ Виленской и Гродненской епархій, границы коихъ совпадаютъ съ уѣздами, въ виду малаго количества приходовъ, Уѣздныя Избирательныя Собранія не созываются, а выборщики являются прямо на Епархіальное Избирательное Собрание.

Г. Выборы въ Уѣздномъ Избирательномъ Собраніи.

32. Собрание бываетъ въ установленный Св. Синодомъ срокъ.
33. Собрание происходитъ подъ предсѣдательствомъ настоятеля городского собора въ соборномъ храмѣ уѣзднаго города, съ соблюденіемъ всѣхъ правилъ, какія указаны при выборахъ въ Благочинническихъ Избирательныхъ Собраніяхъ.
34. Уѣздное Собрание избираетъ закрытымъ голосованіемъ выборщиковъ на Епархіальное Избирательное Собрание въ количествѣ 3-хъ клириковъ и 3-хъ мірянъ.
35. О выборахъ составляется актъ съ приложеніемъ церковной печати за подписью предсѣдателя и всѣхъ желающихъ изъ числа членовъ Собранія. Актъ этотъ немедленно представляется предсѣдателемъ Епархіальному Архіерею.
36. Избранныя Уѣзднымъ Собраніемъ лица получаютъ отъ настоятеля городского собора удостовѣреніе о своемъ избраніи за подписью предсѣдателя и приложеніемъ церковной печати и съ этимъ удостовѣреніемъ являются на Епархіальное Избирательное Собрание.

Д. Выборы въ Епархіальномъ Избирательномъ Собраніи.

37. Собрание должно состояться въ установленный Св. Синодомъ срокъ послѣ торжественнаго богослуженія въ каедральномъ соборѣ, подъ предсѣдательствомъ Епархіальнаго Архіерея.
38. При невозможности для Епархіальнаго Архіерея присутствовать въ Собраніи его замѣщаетъ лицо въ священномъ санѣ по его назначенію.

39. Собрание избирает товарища председателя, секретаря и несколько лиц для проверки списка выборщиков.

40. Собрание избирает закрытым голосованием членов Собора: по Варшавско-Холмской епархии 4-х клириков и 4-х мирян; по Волынской епархии 12 клириков и 12 мирян; по Виленской епархии 4-х клириков и 4-х мирян; по Гродненской епархии 4-х клириков и 4-х мирян, по Полесской епархии 6 клириков и 6 мирян.

41. Кандидаты намечаются записками примѣнительно къ § 25 настоящего Положения.

42. Для подсчета голосов, полученных каждым кандидатом, председатель Собрания приглашает несколько лиц из состава клира и мирян.

43. Закрытому голосованию подвергаются все кандидаты, изъявившие на то свое согласие.

44. Избранными признаются лица, получившие больше половины голосов из наличного состава Собрания.

45. Если число лиц, получивших больше половины голосов, превосходит требуемое количество, то избранными признаются получившие наибольшее из превышающих половину количество голосов.

46. Если послѣ первого голосованія число избранных окажется менѣе требуемого, то производится вторичное голосование кандидатов.

47. Если и второе голосование не даетъ требуемого результата, то производится третье и послѣднее голосование кандидатов.

Избранными признаются лица, получившие наибольшее количество голосов, хотя бы оно и было менѣе половины участвовавшего въ голосованіи состава избирателей.

48. Объ избраніи составляется актъ, съ приложеніемъ Архіерейской печати, за подписью председателя, его товарища и секретаря Собрания. Актъ о выборахъ Епархіальный Архіерей отсылаетъ Митрополиту.

49. Избранные членами Собора получаютъ отъ Епархіального [Архіерея] удостовѣреніе о своемъ избраніи за подписью и печатью Архіерея и съ этимъ удостовѣреніемъ являются на Соборъ.

Е. Особые Правила.

50. Мужские и женские монастыри представляются на Соборъ благочиннымъ монастырей по каждой епархии.

51. Почевская Успенская Лавра представляется на Соборъ Намѣстникомъ Лавры и однимъ лаврскимъ инокомъ по выбору лаврской монашеской братіи.

52. Все Епархіальные Миссіонеры являются членами Собора.

53. Военное духовенство представляется на Соборъ Протопресвитеромъ военного духовенства.

54. Кременецкая и Виленская Духовныя Семинаріи представляются на Соборъ Ректорами ихъ, а Православный Богословскій Отдѣлъ Варшавскаго Университета двумя Профессорами по выбору профессорской коллегіи.

55. Въ составъ Собора, на правахъ полноправныхъ членовъ, входятъ Секретарь Св. Синода и Завѣдывающій Юридической Частью Св. Синода.

56. Все могущія возникнуть недоумѣнія и неправильности по выборамъ до Епархіального Собрания разрѣшаетъ Президіумъ этого Собрания, а недоумѣнія и неправильности по выборамъ въ Епархіальномъ Собраніи разрѣшаетъ Соборная Комиссія по проверкѣ полномочій членовъ Собора.

У с т а в ъ

ПОМѢСТНАГО СОБОРА СВ. АВТОКЕФАЛЬНОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ ВЪ ПОЛЬШѢ.

І. Общія положенія.

1. Созываетъ и возглавляетъ Помѣстный Соборъ Митрополитъ Варшавскій и всея Польши, согласно церковнымъ канонамъ.

2. Соборъ Епископовъ въ Польшѣ во главѣ съ Митрополитомъ даетъ каноническую санкцію постановленіямъ Помѣстнаго Собора, согласно церковнымъ канонамъ.

3. Постановленія Помѣстнаго Собора безъ согласія на нихъ Митрополита съ Соборомъ Епископовъ не дѣйствительны.

4. Никакія личныя обращенія и ходатайства, а также жалобы и прошенія на Помѣстный Соборъ не допускаются.

5. Помѣстный Соборъ составляетъ свои опредѣленія и постановленія на основаніи слова Божія, догматовъ, священныхъ канонѣвъ и преданій Св. Православной Церкви.

6. Соборъ имѣетъ свою особую печать.

II. Открытіе и закрытіе Собора.

7. Открытіе Собора совершается Митрополитомъ Варшавскимъ и всея Польши въ Варшавѣ.

8. Соборъ закрывается или на основаніи опредѣленія самаго Собора, или по постановленію Собора Епископовъ.

III. О членахъ Собора.

9. Члены Собора обязаны участвовать въ засѣданіяхъ Собора; отсутствіе допускается только по уважительнымъ причинамъ.

IV. Должностныя лица Собора.

10. Предсѣдателемъ Помѣстнаго Собора состоитъ по должности Митрополитъ Варшавскій и всея Польши; замѣстителемъ же его одинъ изъ Архіереевъ по указанію Митрополита и согласію всѣхъ Епископовъ.

11. Соборъ изъ своей среды избираетъ тайнымъ голосованіемъ двухъ Товарищей Предсѣдателя (одного отъ клириковъ, а другого отъ мірянъ), Секретаря и трехъ помощниковъ его, съ соблюденіемъ тѣхъ же правилъ, что и на Епархіальныхъ Собраніяхъ.

12. Предсѣдатель поддерживаетъ порядокъ въ общихъ засѣданіяхъ Собора и руководитъ преніями и голосованіемъ, а товарищи Предсѣдателя раздѣляютъ трудъ его.

13. Секретарь Собора и его помощники ведутъ все дѣлопроизводство Собора.

V. Соборъ Епископовъ.

14. Всѣ участвующіе на Помѣстномъ Соборѣ Епископы составляютъ, подъ предсѣдательствомъ Митрополита, Соборъ Епископовъ, одинъ изъ коихъ исполняетъ обязанности секретаря Епископскаго Собора.

15. Соборъ Епископовъ обсуждаетъ каждое принятое общимъ собраніемъ членовъ Собора постановленіе съ точки зрѣнія соотвѣтствія его слову Божію, канонамъ и преданію Церкви.

16. Если постановленіе Собора будетъ отвергнуто Соборомъ Епископовъ, съ приведеніемъ къ тому основаній, то такое постановленіе снова вносится въ общее собраніе Помѣстнаго Собора. Если и послѣ вторичнаго его принятія на общемъ засѣданіи Собора оно не будетъ принято Соборомъ Епископовъ, то такое постановленіе является недействительнымъ и можетъ быть внесено на разсмотрѣніе слѣдующей сессіи Помѣстнаго Собора.

VI. Комиссіи Собора.

17. Для провѣрки полномочій членовъ Помѣстнаго Собора избирается Комиссія изъ 5-ти членовъ, которая принимаетъ и разбираетъ и жалобы о выборахъ на Соборъ.

18. Для предварительной разработки подлежащихъ разсмотрѣнію Собора дѣлъ на Соборѣ же образуются, по предложенію Предсѣдателя, Комиссіи, въ которыя члены Собора записываются по собственному желанію.

19. Во главѣ каждой Комиссіи стоитъ, въ качествѣ предсѣдателя, Епископъ или одинъ изъ протоіереевъ по избранію членовъ Комиссіи, если Епископа для возглавленія ея не окажется.

20. Изъ среды Комиссіи избираются: товарищъ предсѣдателя, секретарь и докладчикъ. Послѣдній даетъ на общихъ засѣданіяхъ Собора объясненія при обсужденіи вопросовъ, разсматривавшихся въ Комиссіи.

21. Комиссія представляетъ Собору по каждому дѣлу письменный докладъ, причемъ заключеніе Комиссіи излагается въ немъ въ видѣ проекта постановленія Собора; къ докладу присоединяются также отдѣльныя мнѣнія членовъ Комиссіи.

22. Докладъ подписывается предсѣдателемъ Комиссіи, членомъ докладчикомъ и секретаремъ.

23. О засѣданіяхъ Комиссіи ведутся протоколы.

VII. Поступленіе дѣлъ на разсмотрѣніе Собора.

24. Дѣла вносятся на разсмотрѣніе Собора:

- 1) Соборомъ Епископовъ черезъ Предсѣдателя Собора,
- 2) Комиссіями и
- 3) Членами Собора.

25. Члены Собора вносятъ свои предложенія о нуждахъ и пользахъ Церкви въ письменномъ видѣ за подписью не менѣе 10 лицъ въ Президіумъ Собора, который (Президіумъ) передаетъ эти предложенія со своимъ заключеніемъ на разсмотрѣніе Собора, или въ Комиссію, — или признаетъ ихъ не подлежащими вѣдѣнію Собора.

26. Каждое предложеніе, которое вносится на обсужденіе и разрѣшеніе Собора, должно быть сдѣлано не иначе, какъ въ письменномъ видѣ.

VIII. Порядокъ засѣданій Собора.

27. Всякое засѣданіе Собора предваряется и заключается общей молитвой.

28. Время очередныхъ засѣданій общаго собранія устанавливается Соборомъ по предложенію Предсѣдателя.

29. Допущеніе на засѣданія Собора представителей печати зависитъ отъ усмотрѣнія Президіума Собора.

30. Каждое засѣданіе возглавляется и руководится предсѣдателемъ Собора или его замѣстителемъ согласно § 10 сего устава.

31. Для законности состава Собора требуется присутствіе въ засѣданіи не менѣе 2/3 всего числа членовъ его.

32. Назначеніе перерывовъ засѣданія зависитъ отъ Предсѣдателя.

33. Рѣчи съ мѣстъ не произносятся.

34. Рукоплесканія и другія шумныя выраженія одобренія или порицанія въ засѣданіяхъ Собора не допускаются.

35. Предсѣдатель приглашаетъ оратора вернуться къ вопросу, если тотъ отъ него уклоняется.

36. Въ случаѣ неподчиненія указаніямъ Предсѣдателя ораторъ можетъ быть призванъ къ порядку, лишенъ слова и даже удаленъ по постановленію Собора открытымъ голосованіемъ, изъ засѣданій.

37. Если въ засѣданіи возникаетъ шумъ или безпорядокъ, препятствующій ходу занятій, и Предсѣдатель лишенъ возможности возстановить порядокъ, то онъ оставляетъ свое мѣсто и объявляетъ перерывъ.

38. Никто не можетъ говорить въ засѣданіи Собора, не испросивъ у Предсѣдателя слова и не получивъ его.

39. Никакихъ возраженій по поводу распоряженій и разъясненій Предсѣдателя не допускается.

40. Письменные протесты на дѣйствія Предсѣдателя не оглашаются, но прилагаются къ журналу засѣданія.

41. Ни одно дѣло не можетъ быть рѣшено Соборомъ безъ обсужденія въ общемъ собраніи.

42. Порядокъ разсмотрѣнія дѣлъ на Соборѣ, пренія и голосованія происходятъ по принятымъ во всѣхъ собраніяхъ правиламъ, причемъ тайное голосованіе происходитъ по предложенію не менѣе 10 членовъ Собора.

IX. Дѣлопроизводство Собора.

43. По каждому засѣданію Собора составляется протоколъ, въ коемъ означаются:

- 1) день, мѣсто и время засѣданія,
- 2) лицо, предсѣдательствовавшее въ засѣданіи,
- 3) лица, принимавшія участіе въ сужденіяхъ,
- 4) предметы, обсуждавшіеся въ засѣданіи, и
- 5) постановленія Собора въ дословномъ изложеніи.

44. Протоколъ по каждому засѣданію готовится къ слѣдующему засѣданію и на послѣднемъ оглашается.

45. Заявленія по поводу изложенія протокола предъявляются Предсѣдателю, который и разрѣшаетъ окончательно всѣ возникающія сомнѣнія. Если до закрытія засѣданія не послѣдовало заявленія по протоколу предшествующаго засѣданія, то онъ считается утвержденнымъ.

46. Утвержденный протоколъ подписывается Предсѣдателемъ и Секретаремъ.
47. Разрѣшеніе сомнѣній, вызванныхъ веденіемъ записей и исправленіемъ ихъ, принадлежитъ Предсѣдателю Собора.
48. Сношенія по дѣламъ Собора подписываются Предсѣдателемъ и секретаремъ.

Программа

ПОМѢСТНАГО СОБОРА СВ. АВТОКЕФАЛЬНОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ ВЪ ПОЛЬШѢ.

I. Вѣрность православныхъ Христіанъ Польши Святой Православной Восточной Каѳолической Церкви:

- а) Единеніе между іерархіей и вѣрующими;
- б) Укрѣпленіе внутренней церковной дисциплины;
- в) Противодѣйствіе уніатской пропагандѣ и сектантамъ;
- г) Вопросъ о судебныхъ искахъ и мѣропріятіяхъ, связанныхъ съ ними;
- д) Сохраненіе существующихъ приходовъ, возстановленіе закрытыхъ и открытіе новыхъ по требованіямъ церковной жизни.

II. Правовое положеніе Православной Церкви въ Польшѣ:

- а) Юридическія основанія современнаго положенія Православной Церкви въ Польшѣ;
- б) Фактическое положеніе, создавшееся на почвѣ практики;
- в) Имущественное положеніе Православной Церкви въ Польшѣ.

III. Церковное просвѣщеніе и законоучительство:

- а) Духовное образованіе;
- б) Законоучительство;
- в) Просвѣтительная дѣятельность духовенства;
- г) Православная миссія.

IV. Церковное благочестіе и благотвореніе:

- а) Церковныя Братства;
- б) Церковныя Попечительства;
- в) Монастыри и монашество;
- г) Приходская жизнь.

V. Православное духовенство въ Польшѣ, его матеріальное и правовое положеніе.

Милостивый Государь

Всеподданнейший Императору

Группа Православныхъ лицъ будучи озабочена предстоящими выборами членовъ помѣстнаго Собора отъ православнаго населенія гор. Варшавы проситъ Васъ не отказать пожаловать на частное совѣщаніе по сему предмету въ четвергъ 9 сего января въ 8 час. вечера въ помѣщеніи "Русскаго Дома" /Маршалковская 68 кв.4/.

Приходскія собранія для избранія выборщиковъ назначены на 12 сего января.

Совѣщаніе это имѣетъ цѣлью какъ ознакомленіе съ техникой выборовъ на предстоящихъ приходскихъ собраніяхъ, такъ и предварительное выясненіе возможныхъ кандидатовъ въ выборщики, которые въ послѣдствіи должны будутъ выбирать членовъ Собора.

Гор. Варшава Января 7 дня 1930 года.

Съ совершеннымъ почтеніемъ

Верный

M E M O R J A Ł

W SPRAWIE ZWOŁANIA SOBORU GENERALNEGO AUTOCEFALICZNEGO

KOŚCIOŁA PRAWOSŁAWNEGO W POLSCE.

Najdostojniejszy Panie Prezydencie.

Powaga sytuacji, w której znalazł się w obecnej chwili Kościół Prawosławny w Polsce, nakazuje mi zwrócić się do waszej Dostojności, przedkładając następującą sprawę:

Od pierwszych chwil prawidłowego funkcjonowania organizacji Kościoła Prawosławnego w Odrezonej Państwie Polskim, zgodnie z tradycją i swoistymi cechami ustroju Wschodniego Kościoła Prawosławnego, w którym kler i wierni zawsze brali udział w kierowaniu sprawami kościelnymi, dawała się odczuć potrzeba wysłuchania głosu i wypowiedzenia się społeczeństwa prawosławnego na Soborze Prowincjonalnym tego Kościoła.

Dzięki temu już w Przepisach Tymczasowych o stosunku Rządu do Kościoła Prawosławnego w Polsce, wydanych w styczniu 1922 r. został umieszczony punkt, przewidujący możliwość zwołania Soboru Generalnego tego Kościoła. W roku 1923 zapadła uchwała Św. Synodu o zwołaniu takowego Soboru, lecz niestety, tragiczny zgon ś.p. Metropolity Jerzego, który nastąpił w kilka dni po powzięciu rzeczzonej uchwały, i wynikła na skutek tego konieczność pilnego uregulowania niektórych zagadnień życia kościelnego, przeszkodziły wówczas realizacji tego projektu. Gdy zaś następnie, a mianowicie przed 5-ma laty, Władza Zwierzchnia Kościoła Prawosławnego wyraziła życzenie zwołania Soboru Prowincjonalnego, ówczesny rząd sprzeciwił się realizacji tego projektu z zasadniczych względów swej polityki wyznaniowej.

Odczuwając potrzebę odwołania się do opinii społeczeństwa kościelnego, po pewnym czasie, a mianowicie w styczniu 1927 r., zwołałem zebranie przedstawicieli kleru i wiernych powołanych przez miejscowe Władze Biecezjalne z pośród kleru parafialnego i starostów cerkiewnych. To Zebranie Metropolitalne ~~istotnie~~ wyraźnie zaznaczyło w swych uchwałach, że Sobór Prowincjonalny jest najwyższą instancją Władzy Duchownej w Kościele Prawosławnym w Polsce. Nadmieniam przytem, że na początku 1928 r. Ministerstwo W.R. i O.P. w osobie p. Ministra Bobruckiego wypowiedziało się na rzecz powołania przedstawicieli kleru i wiernych do współudziału w uregulowaniu niektórych spraw wewnętrznych Kościoła i zażegnaniu tarć narodowo-ciowych w jego łonie. Wspomniane Zebranie wyłoniło stały wydział wykonawczy, przy którego współudziale w sierpniu 1928 r. zwołałem posiedzenie rozszerzonej Rady Metropolitalnej, która poczyniła szereg kroków celem zwołania Soboru Prowincjonalnego, ustalając jego termin na styczeń 1929 r. W międzyczasie nastąpiła wszakże zmiana na stanowisku p. Ministra W.R. i O.P.

Ówczesny Minister W.R. i O.P. p. K. Switalski sprzeciwił się realizacji tego zamierzenia, mniemając, że uprzednio, w drodze bezpośredniego porozumienia pomiędzy Rządem a Władzą Kościelną, winno nastąpić uregulowanie niektórych wewnętrznych spraw kościelnych oraz stosunku Kościoła do Państwa. Jednakże, przez cały ubiegły czas prawie nic nie zostało uczynione w tym kierunku, a tymczasem na gruncie nieustalonej i niepewnej sytuacji prawnej Kościoła Prawosławnego w Polsce wytworzyły się okoliczności, które poważnie zakłóciły normalną egzystencję Kościoła Prawosławnego w Polsce. Mianowicie, wzmożona agresywna działalność misyjna Kościoła Rzymsko-Katolickiego, narażająca Kościół Prawosławny na ciągłe zaburzenia i niepokoję, uwieńczona wreszcie zgłoszeniem ostatnio około 700 powództw sądowych, zagrażających utratą znacznej części świątyń i majątku kościelnego, wytworzyła sytuację, w której obrona słusznych praw Kościoła Prawosławnego była znacznie utrudniona wobec nieustalonych warunków jego życia zewnętrznego i stosunku jego do Państwa.

Wówczas, wśród duchowieństwa i wiernych Kościoła Prawosławnego ponownie odezwały się liczne głosy na rzecz zwołania Soboru Prowincjonalnego, który miałby rozpatrzyć szereg najżywotniejszych spraw, dotyczących wewnętrznego i zewnętrznego życia tego Kościoła. Uważając postulat ten za słuszny i racjonalny, zwróciłem się do p. Ministra W.R. i O.P. pismem z dn. 22 listopada 1929 r. za N-7018 /załącznik 1/, przedkładając konieczność zwołania Soboru Prowincjonalnego oraz, w myśl art. 14 Tymczasowych Przepisów, prosząc p. Ministra o wyrażenie zgody na zwołanie takowego. Następnie pragnąłem osobiście przedłożyć p. Ministrowi bardziej szczegółowo motywły takowego wniosku, lecz w ciągu 2-tych tygodni nie mogłem uzyskać audjencji u p. Ministra, zaś pismo moje przez cały ten czas pozostawało bez odpowiedzi, czego nie mogę uznać za normalne, gdy chodzi o zapytanie skierowane przez Głowę Kościoła w tak poważnej sprawie.

Wreszcie otrzymałem możliwość osobistego widzenia się z p. Ministrem i w czasie rozmowy ustaliłem, że do dnia 11 grudnia 1929 r. p. Minister nie zapoznał się jeszcze z treścią mojego pisma, które nie zostało mu w ciągu tego czasu zreferowane przez podwładnych urzędników. W rozmowie z p. Ministrem ustaliłem również, że w zasadzie aprobuje On projekt zwołania Soboru, i że przed wydaniem ostatecznej decyzji pragnie zapoznać się ze Statutem Soboru, jego Regulaminem i Programem jego prac.

Wówczas odbywała się właśnie kolejna sesja Sw. Synodu Kościoła Prawosławnego w Polsce, która, między innymi, miała za zadanie rozpatrzenie odnośnych projektów. Takowe zostały uchwalone, a zarazem Sw. Synod ustalił terminy wyborcze oraz zarządził sterog czynności przygotowawczych do zwołania Soboru o charakterze ściśle wewnętrznokościelnym. Wszystkie te uchwały Synodu zakomuniowałem p. Ministrowi W.R. i O.P. pismem z dn. 21 grudnia 1929 r. za N-7682 /załącznik 2/, a jednocześnie zostały one podane do wiadomości publicznej, przyczem odnośny komunikat Kancelarii Sw. Synodu zaznaczał, że termin zwołania Soboru, zaprojektowany na dzień 12 lutego 1930 r., będzie ostatecznie określony w przyszłości, t.j. po uzyskaniu zgody p. Ministra W.R. i O.P. na zwołanie Soboru.

Jeszcze przed otrzymaniem tego ostatniego mojego pisma p. Minister W.R. i O.P. pismem z dn. 21 grudnia 1929 r. za N-VI.N.K. 6801/29 /załącznik 3/ w nader ostrej formie i wychodząc z założeń, których słuszności nie mogłem uznać, zawiadomił mnie, iż zakazuje wykonywania wszystkich przygotowawczych czynności do zwołania Soboru, a w szczególności - odbywania parafialnych zgromadzeń wyborczych.

Na pismo to udzieliłem p. Ministrowi wyczerpujących wyjaśnień pismem z dn. 31 grudnia 1929 r. za N-7835 /załącznik 4/, w którym oświadczyłem, że, jak ustalają to Tymczasowe Przepisy, Sobór Generalny Kościoła Prawosławnego w Polsce może być zwołany i zostanie zwołany jedynie za zgodą p. Ministra W.R. i O.P., że jednakże w myśl tychże Przepisów skład Soboru określa Sw. Synod, a przeto wszystkie funkcje przygotowawcze do zwołania Soboru należą do spraw wewnętrznych Kościoła Prawosławnego, które, w myśl przepisów Ustawy Konstytucyjnej nie podlegają kompetencji p. Ministra W.R. i O.P.

Zaznaczam, że i nadal uznaję, iż do czasu zachowania mocy obowiązującej Przepisów Tymczasowych zwołanie Soboru może nastąpić jedynie za zgodą p. Ministra W.R. i O.P.. Jednakże p. Minister, jak się dowiaduję, wydał już zarządzenie miejscowym władzom administracyjnym, polecając wzbronić dokonywania parafialnych zgromadzeń wyborczych, co zostało również nakazane mnie i czego nie mogę uznać za prawidłowe, gdyż jako Głowa Kościoła nie jestem podwładnym p. Ministra W.R. i O.P., a poza to nie mogę wykonywać nakazów nie opartych na obowiązujących przepisach prawnych. Natomiast p. Minister dotychczas nie udzielił mi odpowiedzi co do meritum podniesionej przeze mnie sprawy.

Podobny stosunek, ujawniony w tym wypadku przez Ministerstwo W.R. i O.P. a niestety stale praktykowany przez Departament Wyznań Religijnych tego Ministerstwa nawet w sprawach największej wagi dla Kościoła Prawosławnego, nie może być uznany za słuszny przez Zwierzchnią Władzę Kościoła Prawosławnego. Władza ta stale i celowo wychowuje swych wiernych w duchu przywiązania do Państwa Polskiego i najbardziej lojalnego stosunku do państwowości polskiej i, jak miemam, Waszej Dostojskości znane są również starania i wysiłki duchowieństwa prawosławnego, przedsięwzięte na tem polu. I w tym wypadku nie miałem na celu niczego innego i nie zarządzałem żadnych kro-

ków, które mogły by być zrozumiane jako nieprzychylne lub szkodliwe dla Rzeczypospolitej. Jak zawsze dotychczas, tak i tym razem przyjmuję na siebie odpowiedzialność za postępowanie w zakresie spraw kościelnych podwładnego mi duchowieństwa i wiernych, zarówno obecnie, jak i na zamierzonym Soborze.

Zważywszy, że jak wynika z powyższego, stosunek Ministerstwa W.R. i O.P. do Kościoła Prawosławnego wykroczył poza ramy normalnej działalności administracyjnej, widzę się zmuszonym prosić Waszą Dostojność, aby mocą swego autorytetu raczył On współdziałać umożliwieniu realizacji tej palącej potrzeby Kościoła Prawosławnego, t.j. pobudzić p. Ministra W.R. i O.P. do udzielenia zgody na zwołanie Soboru oraz do niewkraczania w dziedzinę wewnętrznego życia kościelnego, a w szczególności - do niestawiania przeszkód czynnościom przygotowawczym do zwołania Soboru.

Wierzę, że przychylne potraktowanie mojej prośby przez Waszą Dostojność wzbudzi wśród ludności prawosławnej nową wiarę w poszanowanie jej praw i troskliwy stosunek do jej potrzeb ze strony Najwyższych Władz Rzeczypospolitej. Natomiast dyskredytowanie mnie i mojej władzy za pomocą zarządzeń czynników administracyjnych nie może być korzystne i dla interesów państwowych.

Wiem, że Wasza Dostojność niejednokrotnie już ujawnił, jak gorąco pragnie, aby potrzeby wszystkich obywateli bez różnicy wyznania były traktowane bezstronnie i sprawiedliwie. Pozwalam więc sobie wyrazić nadzieję, że i tym razem zechce Wasza Dostojność okazać poparcie słusznej sprawie, w której odwołuję się obecnie do Jego autorytetu i w której gorąco proszę o interwencję.

/-/ Dyonizy Metropolita

10/V. 1930.

Minister
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

Warszawa
dn. 3 lutego 1930 r.
N-VI.N.K. 237/30

Do Jego Ekscelencji Ks. Metropolity
Kościoła Prawosławnego w Polsce.

Sobór Prowincjonalny.

W a r s z a w a

Praga, Zygmuntowska 13.

Nawiązując do pisma Waszej Ekscelencji z dnia 21.XII.1929 r.
Nr. 7682 i z dnia 31.XII.1929 r. Nr. 7835 stwierdzam, co następuje:

Na posłuchaniu u mnie w dn. 11.XII.1929 r. oświadczyłem Waszej
Ekscelencji, iż zasadniczo nie jestem przeciwny zwołaniu projektowa-
nego przez Sw. Synod Soboru Prowincjonalnego i że ostateczną zgodę
na jego zwołanie wyrażę po uprzednim przedstawieniu mi terminu,
składu i programu obrad Soboru.

Uzgodniwszy w ten sposób sprawę projektowanego zwołania Soboru,
ze zdziwieniem dowiedziałem się z podanego do prasy już w dn. 18.XII.
1929 r. oficjalnego komunikatu kancelarii metropolitalnej w Warsza-
wie, iż Sw. Synod decyzją z dnia 12. XII.1929 r. za Nr. 189 uchwalił
i wyznaczył następujące terminy wyborów: dnia 12.1.1930 r. na zgro-
madzeniach parafjalnych, dn. 21.1.1930 na zgromadzeniach dekanalnych,
dn. 28.1.1930 na zgromadzeniach powiatowych i dn. 4. II. 1930 na zgro-
madzeniach djecezjalnych oraz zaprojektował zwołanie Soboru w War-
szawie na dzień 12. II. 1930 r.

Upatrując w tem postępowaniu chęć postawienia Rządu wobec fak-
tu dokonanego i sprowadzenia przewidzianej obowiązującymi przepi-
sami mojej zgody na zwołanie Soboru do nic nueznaczającej tylko formal-
nej akceptacji, zmuszony byłem pismem z dnia 21.XII.1929 r. Nr. VI.N.
K. 6801/29 zakazać czynienia przedwczesnych przygotowań do zwołania
Soboru przed uzyskaniem na to mojej ostatecznej zgody stosownie do
postanowień art. 14 "Tymczasowych Przepisów" z dnia 30.1.1922 r.

Pismem z dnia 21.XII.1929 r. N-7682, które wpłynęło do Mini-
sterstwa dn. 24.XII.1929 r., a więc już po ogłoszeniu w prasie ofi-
cjalnego komunikatu o projektowanym zwołaniu Soboru w Warszawie na

dzień 12.II.1930 i prawie równocześnie z ogłoszeniem terminów wyborczych, statutu, regulaminu i programu obrad w dodatku do N.51 "Woskresnawo Cztienja" z dnia 22 grudnia 1929, nadesłał mi Wasza Ekscelencja przyobiecać w dn. 11.XII.1929 r. materiały, prosząc jednocześnie o wyrażenie mojej zgody na zwołanie Soboru w tymże 12.II.1930 r.

Następnie pismem z dnia 31.XII.1929 r. N-7835, wystosowanym do mnie w odpowiedzi na pismo moje z dn. 21.XII.1929 Nr.VI.N.K.6801/29, Wasza Ekscelencja usiłuje usprawiedliwić i uzasadnić postępowanie w sprawie wyznaczenia terminu wyborów do Soboru oraz umotywiać wydanie w tejże sprawie zarządzeń. Motywów tych nie mogę jednak uznać za słuszne i uzasadnione, ponieważ są one oparte na dowolnej interpretacji obowiązujących postanowień art. 14 "Tymczasowych Przepisów" jeżeli chodzi o wyznaczenie terminów wyborów, które są już przesądzeniem mej decyzji w sprawie zwołania Soboru. Moja zaś decyzja merytorycznie musiała być uzależniona od mego uprzedniego zaznajomienia się z treścią i duchem przyjętych przez Sw. Synod statutu, regulaminu i programu obrad.

Jeżeli natomiast chodzi o uprawnienia Sw. Synodu, wynikające z postanowień art. 14 powołanych Przepisów, to uprawnień tych nie kwestionowałem. Z postanowień tych nie wynika jednak, że, jak to rozumie Wasza Ekscelencja, Sw. Synod ma samowolnie ustalać terminy wyborów i system wyborczy oraz zarządzać czynności wyborcze przed uprzednim uzyskaniem zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na samo zwołanie Soboru. Ewentualne niewyrażenie bowiem tej zgody z tych, czy innych względów lub odroczenie terminu zwołania Soboru, czyni przedtem zarządzone przez władze duchowne wybory do Soboru zupełnie bezcelowymi lub przedwczesnymi. Nieistotnem i niekonsekwentnem jest zatem mniemanie, że wyznaczenie terminu i czynności wyborczych do Soboru może być uważane za akt samoistny, odrębny i nie mający ścisłego związku z samem zwołaniem Soboru, na które wymagana jest moja uprzednia zgoda. Postępowanie, jakie Wasza Ekscelencja obrał, wprowadza tylko zamęt i służy pretekstem do agitacji czynników wrogich jednocześnie dla Państwa i Kościoła.

Równocześnie odpowiadając na pismo z dnia 21.XII.1929 r. Nr.7682 oraz nawiązując do ustnej rozmowy z Waszą Ekscelencją i Ks. Arcybiskupem

77

pem Aleksym, która miała miejsce w dn. 23.I.r.b. oznajmiam, iż po szczegółowym zaznajomieniu się z przedstawionym mi statutem, regulaminem i programem obrad, nie mogę wyrazić swej zgody na zwołanie w dn.12.II. r.b. Soboru Prowincjonalnego na przyjętych przez Sw.Synod zasadach, zawartych w przedstawionym mi statucie, regulaminie i programie obrad. Zaprojektowany bowiem przez Sw. Synod Sobór Prowincjonalny o nadanym mu charakterze nie mógłby zadowolić społeczeństwa prawosławnego w Polsce, a ponadto skonstruowany został w sposób mało odpowiadający zadaniom Wysokiego Zgromadzenia, które, zgodnie z kanonami i odwieczną tradycją Kościoła Prawosławnego, powołane byłoby do wypowiedzenia się w całym szeregu spraw, mających bardzo doniosłe i zasadnicze znaczenie dla przyszłego życia i wewnętrznego ustroju Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce.

Minister /-/ Sł. Czerwiński.

Во имя Отца и Сына и Святого Духа.

Дорогіе православные естество и братья во Христа!

Великое дѣло ожидаетъ нашу родную святую православную Церковь въ Толчѣхъ — созвать Всеповскаго Поместнаго Собора! Уже много разъ становился дорогой нашъ Батюшка, настоятель и отецъ духовный обязывать всѣмъ намъ цѣль и необходимость ~~его~~ созыва.

Я знаю, что многіе изъ васъ уже хорошо усвоили себѣ и поняли причины, ради которыхъ явилась такая важная потребность, какъ созвать такой Поместный Соборъ.

Но я хотѣлъ-бы еще къ нѣсколькимъ простымъ и понятнымъ словамъ подлиниться съ вами, какъ такой же обыкновенный прихожанинъ и мирянинъ, какъ и вы все, тѣмъ, какъ и себѣ представляю этотъ Соборъ и въ необходимость.

"Соборъ" — это свѣтлое слово, но въ данномъ случаѣ не означаетъ оно намъ никакого каменнаго храма, а подразумевается здѣсь подъ этимъ словомъ — Собрание или, если можно такъ выразиться, Церковный парламентъ, который созывается отецъ и отецъ ртучо и состоитъ изъ людей духовныхъ и мирянъ — прихожанъ. Духовенство все изъ своей среды само избираетъ своихъ представителей, а все православные миряне — своихъ. Уже въ нашемъ Государствѣ представляется такой Соборъ является Его Блаженство Блаженнѣйшій Владыко Митрополитъ Донскій.

Соборъ созывается тогда, когда нужно обсудить такіе важные церковные вопросы, которые ни само духовенство, ни сами миряне отъродко не въ состояніи ихъ разрешить, а только могутъ они быть разрешены общими силами всего православнаго духовенства и всего православнаго мирянъ.

А есть ли у насъ такіе важные вопросы для разрешенія? Ну, да конечно! ^{есть} Посмотрите на все другія религіи въ нашемъ Государствѣ. Все они за это время успѣли устроиться, успѣли построить себѣ прочные фундаменты для своего существованія и

только одна наша Божья Православная Церковь - остается этой
неустроенной и доброй печальной почвой. Ну разве не должны мы
все православные, общими нашими усилиями помочь постройке дна
нашей дорогой Рвзтой и Православной Церкви, прочный, крепкий
фундамент, такой, на котором-то Она могла спокойно стоять
и давать свое светлое дно и чтобы никакие бурлящие ветры
или пролетающие над ее головой черные тучи, - никак-то не могли
устрашить ее.

И именно, никогда не было такой ^{прямой} необходимости созвать
такого Поместного Собора, как в наше темное время. Поместный
не может обезумевший антихрист замыслил закрыть не только
все православные храмы Божьи, но вообще все костелы, синагоги,
мечети, вообще - все дома, которые ему напоминают о Боге.

Но он забывает, что он может все храмы закрыть и
разрушить, но самое главное и самое прочное храмы, Храмы
в душе христианина, Храмы в сердце христианском, они не в силах
его разрушить и не в силах его и закрыть.

Тогда же спокойно смотреть вперед не столько будущности и
будет поступать так, как учат нас наша Рвзтая Православная
Церковь - будет молиться за врагов ее и за врагов наших, потому что
они не видят, что творят, а всемогущий Бог наш Иисус
Христос, сам разрушит и, если надо, сам накажет виновных.
План вот, наша повиние о уныи и необходимости созвать
Поместного Собора, будем теперь в ежедневных молитвах
наших усиленно просить Вседержителя о успешном начале
и окончании предстоящего Собора и ...

„... пусть же теперь в это время утреннее,
полное тихим небзродом,
вотра ^{свечей} горящих, звездами прекрасная
звезда блестящая в зените вод!“

Аминь.

I L: 1/Pr...12.1. 1930. Do... dziekana Horochowskiego.

Zawiadamiam, że urządzenie zebrań parafialnych pod gołem
niebem lub w domach prywatnych, czy w lokalach publicznych,
jako też w cerkwiach, o ile na tych zebraniach miałyby być
omawiane sprawy zwołania Soboru, lub przeprowadzanie wybory
delegatów bez zgody i wiedzy Starostwa jest bezwarunkowo,
do czasu wydania w tym kierunku zarządzeń, pod rygorem nie-
przyjemnych następstw wzbronione. Starosta Powiatowy w/z.
Fr. Markulis.

Odpis.

Do

Wszystkich Proboszczów i administratorów parafji prawosławnych
powiatu Krzemienieckiego.

II

Ławiam, iż na zebrania parafjalne pod gołym niebem, lub
w domach prywatnych też w lokalach publicznych, gdzieby miały być
omawiane sprawy Soboru, lub przeprowadzane wybory delegatów, nie
zezwalam, przyczem zaznaczam, że gdyby tego rodzaju zebrania odby-
wały się wewnątrz w cerkwiach, administratorze tych parafji, będą
pociągani do surowej odpowiedzialności za używanie cerkwi do zebrań
przeprowadzania wyborów i t.d. - Równocześnie uprzedzam, że zebrania
dekanalne mogą się odbywać po uprzednim powiadomieniu mnie o tem.

W/ z. Starosta Powiatowy

P. Chmicki.

W ostatnich dniach zaistniał zatarg między Metropolita prawosławnym a Rządem na tle zwołania soboru cerkwi prawosławnej. Historia tego zatargu jest następująca. Metropolita prawosławny pismem z dnia 22. listopada 1929 r. L. 7018 prosił p. Ministra o pozwolenie na odbycie soboru. Następnie w dniu 11. grudnia podczas osobistej rozmowy z p. Ministrem Metropolita dowiedział się, że p. Minister zasadniczo zgadza się na zwołanie soboru z tem jednak, że powyższe ostateczną decyzję po przedstawieniu mu ordynacji wyborczej do Soboru, jego statutu i programu pracy. Powyższe akta Metropolita przesłał w dniu 21. grudnia. Jednocześnie wspomniane postanowienia synodu były podane do wiadomości publicznej wierzych oraz zostało wydane rozporządzenie o przeprowadzeniu wyborów, przytem było zaznaczone, że o terminie zebrania się wybranych członków soboru będą oddzielnie zawiadomieni, oraz że w razie nie odbycia się soboru odbędzie się narada metropolitalnej rady z udziałem wybranych. Między tem jeszcze przed zapoznaniem się ze statutem soboru, programem jego pracy i ordynacją wyborczą p. Minister pismem z dnia 21. grudnia zawiadomił Metropolitę, że zabrania przeprowadzenia wyborów do Soboru. Na owe zarządzenie p. Ministra Metropolita odpowiedział pismem z dnia 31. grudnia w którym zaznacza, że wyższa władza cerkiewna jest wolna w czynnościach, dotyczących czysto wewnętrznych spraw cerkwi, do jakich to czynności należą również wybory do Soboru. Przytem jeszcze raz prosi o zezwolenie na zwołanie soboru. Odpowiedzi nie otrzymano. Taka jest historia zatargu.

I Metropolita i Pan Minister jednakowo powołują się na art. 14 tymczasowych przepisów o stosunku cerkwi prawosławnej do państwa.

Wobec tego uważam za stosowne naprowadzić dosłownie brzmienie tego artykułu 14. "Zjazdy dekanalne, mówi ten art. 14. odbywać się mogą, za uprzedzeniem zawiadomieniem właściwego starosty. Zjazdy diecezjalne za uprzednim zawiadomieniem właściwego ~~zastępcy~~ wojewody. Sobory generalne złożone z kleru i świeckich, zwołuje ekzarcha za każdorazową uprzednią zgodą Ministra W.R. i O.P. w składzie przez Sobór Biskupów zatwierdzony." Z brzmienia art. 14 wynika zatem, że skład Soboru zatwierdza Sobór Biskupów, a więc ordynacja wyborcza i przeprowadzenie na jej podstawie samych wyborów należą do czynności czysto wewnętrznych w życiu cerkwi, bo w jaki sposób może powstać ten czy inny skład Soboru, jeżeli nie będzie uchwalona ordynacja wyborcza i nie zostaną przeprowadzone same wybory. Oczywiście, przeprowadzenie wyborów do Soboru nie jest równoznaczne ze zwołaniem Soboru, które to zwołanie potrzebuje

jeszcze zgody Ministra. To też Metropolita i w swych publikacjach do wiernych i w pismach do Ministra zaznacza, że termin zebrania się wybranych członków Soboru będzie później podany do wiadomości publicznej, oczywiście po otrzymaniu zgody Pana Ministra. Interpretacja art.14, której trzyma się Metropolita, słuszną jest jeszcze z tego względu, że przecież art.14. wyraźnie mówi o tem, że dekanalne oraz diecezjalne zjazdy w jakimkolwiek celu nie byłyby one zwoływane nie potrzebują zezwolenia władzy, lecz tylko zawiadomienia. Co się zaś tyczy zebrań parafjalnych, to znowuż w jakimkolwiek bądź celu nie byłyby one zwoływane, nie wymagają oni nie tylko zezwolenia, lecz nawet i zawiadomienia władzy administracyjnej, a więc wybory do Soboru mogą być przeprowadzone zupełnie legalnie i na parafjalnych i na dekanalnych i na diecezjalnych zebraniach. A takim razie przeprowadzenie wyborów trzeba zaliczyć do czysto wewnętrznych spraw cerkwi. A contrario, gdyby stanąć na przeciwnem stanowisku, że wybory do Soboru nie mogą być traktowane jako czynności wewnętrzne w życiu cerkwi, to z koniecznością logiczną przyjdzie się do wniosku, że władze administracyjne mogą nie pozwolić na odbycie i parafjalnych i dekanalnych i diecezjalnych zebrań. A taki zakaz parafjalnych, dekanalnych i diecezjalnych zebrań jawnie sprzeczny jest z brzmieniem artykułu 14.. To też na skutek zarządzenia Pana Ministra doszło do jawnego pogwałcenia prawa przez panów wojewodów i starostów. Naprz. pan wojewoda polski pisze, że "wydał podległym mu starostom powiatowym zarządzenie nie udzielania zezwoleń na odbywanie prawosławnych zebrań parafjalnych." Starosta gorochowski mówi: "zawiadamiam, że urządzenie zebrań parafjalnych w cerkwiach, o ile na tych zebraniach miały być omawiane sprawy zwołania soboru, lub przeprowadzanie wyboru delegatów bez zgody i wiedzy starostwa, jest bezwarunkowo do czasu wydania w tym kierunku zarządzeń pod rygorem nieprzyjemnych następstw - wzbronione". Starosta krzemieniecki poucza: "że gdyby zebrania parafjalne odbywały się wewnątrz w cerkwiach, administratorzy tych parafji będą pociągani do surowej odpowiedzialności, za używanie cerkwi do zebrań przeprowadzenia wyborów" i td. Podobne zarządzenia wydało starostwo w Brześciu, starosta Zamojski i wojewoda wileński.

Pragnę podkreślić jeszcze inny moment w tej sprawie, a mianowicie. Sobór według kanonicznego prawa Cerkwi Prawosławnej jest najwyższym organem Cerkwi, bez którego to organu życie jej nie może się normalnie rozwijać. To też sam przepis art.14, wymagający zezwolenia władzy świeckiej na odbycie Soboru, jest antykanonicznym. Tymczasowe przepisy, w tem i art.14., sprzeczne są również i z konstytucją, naruszają bowiem art.115. konstytucji, mówiący o wolności

wewnętrznej związków religijnych; oraz art. 111. w którym zawarta jest zasada o wolności sumienia. Wobec tego tymczasowe przepisy, jako sprzeczne z konstytucją, właściwie nie mają mocy prawnej. Będąc poza tem opublikowane tylko w Monitorze dn. 16. lutego 1922 r. nie są oni formalnie żadną ustawą, a tym bardziej nie mogą być uważane za ustawę wykonawczą do art. 115. konstytucji. Tak słaby i chwiejny jest grunt prawny, na który opiera się Pan minister.

A teraz moment polityczny. Wybory do Soboru ogłoszono, wieść o wyborach dotarła do najszerszych warstw ludności prawosławnej. W większości i parafji zostały one już dokonane w dniu 12. I. br. Soboru swej cerkwi ludność prawosławna z utęsknieniem od szeregu lat oczekiwała, za nakaz sumienia swego religijnego uważając domaganie się zwołanie tego soboru. I naraz przychodzi zakaz, w pogróżki zaopatrzony, że nawet w cerkwiach nie wolno się wiernym zbierać w celu wyborów do Soboru. Do przygnębienia, jakie panuje wśród ludności prawosławnej ludności wiejskiej z powodu rozpaczliwego kryzysu gospodarczego, dołącza się obecnie goręcz poczucie ucisku w tak drażliwej i delikatnej dziedzinie, jak sprawa sumienia religijnego.

Na zakończenie jeszcze jedną okoliczność. W całym świecie odbywają się protesty przeciw prześladowaniu religji w sąsiednich z Polską Sowietach. I w takim momencie, władze państwa polskiego wywołują zupełnie niepotrzebnie tą przykrą i bolesną dla prawosławnych sprawę ze zwołaniem Soboru.

Proszę o uchwalenie naszego wniosku.

Przemówienie p. Chruckiego w Komisji Budżetowej przy budżecie
Ministerstwa W.R. i O.P. z dnia 17. stycznia 1930 r.

85

W budżecie Ministerstwa W.R. i O.P. wyznanie prawosławne potraktowane jak zwykle po macoszemu. Nadal pogwałcona jest w tym budżecie idea równouprawnienia wszystkich związków religijnych zawarta w Konstytucji. Gdyby kościół rzymsko-katolicki i cerkiew prawosławna były narównie traktowane, to stosownie do liczebnego stanu obu kościołów, który mniej więcej wyraża się, jak 1 : 3 na cerkiew prawosławną musiałaby być preliminowana kwota 7.600.043 zł., a nie 2.117.980, jak obecnie. Widzimy więc, iż na cerkiew prawosławną preliminowano na 360% mniej niż należałoby się. Lecz i owa preliminowana kwota dwóch milionów nie będzie oddana do rozporządzenia samej cerkwi, lecz jak w latach ubiegłych budżet wyznania prawosławnego, rozporządzać się będzie całkowicie Departament Wyznań. Departament ten według swojego swobodnego uznania wydatkuje przeznaczone na cerkiew prawosławną sumy, nie licząc się zupełnie z opinią władz cerkiewnych i najzupełniej dowolnie uwzględniając stawiane w tej sprawie wnioski. W poprzednich latach Departament Wyznań robił znaczne oszczędności na budżecie wyznania prawosławnego. W ubiegłym zaś budżetowym roku budżetu tego wydatkowano około 400.000 zł. na budowę internatu dla studentów teologów prawosławnych w Warszawie. Pieniądze były wzięte, powtarzam z budżetu wyznania prawosławnego, internat jest zbudowany dla studentów teologów prawosławnych. Zdawało by się, że gmach internatu stanowi własność kościoła prawosławnego i powinien być zarządzany przez władze kościelne. Tymczasem Departament Wyznań uznał, że zarówno gmach, jak i internat należy do Państwa i sam objął je w posiadanie i w zarząd. Jeśli w tym rozumowaniu jest choć odrobina logiki i słuszności, to należy przyznać, że garnitur p. dyrektora Potockiego, o ile był kupiony za jego pensję dyrektorską, stanowi nie jego prywatną, lecz państwową własność i może być w każdej chwili z rozporządzenia pana Ministra odebrany od p. dyrektora Potockiego i oddany, któremuś innemu urzędnikowi, lub też przekazany innemu Ministerstwu, jak własność państwowa. Nic podobnego nie widzimy w stosunku do kościoła rzymsko-katolickiego, bo cała kwota 20. milionów złotych preliminowana na ten kościół oddaje się do wyłącznej dyspozycji samego kościoła. Wspomniałem, że zarząd internatu teologów znajduje się w rękach Rządu. Obejmując zarząd Ministerstwo miało niby to przeprowadzić sensację gospodarki w tym osławionym internacie, lecz senacja polegała głównie na tem, że liczne stanowiska obsadzono protegowanymi rozmaitych

urzędników Ministerstwa przyczem w internacie dla przyszłych księży prawosławnych jest prawie połowa personelu wyznania rzymsko-katolickiego. Czy coś podobnego może się ~~zdarzyć~~ zdarzyć w internacie teologów rzymsko-katolickich? To samo dzieje się w t.zw. seminarjach duchownych prawosławnych, zarząd których całkowicie spoczywa w rękach władz szkolnych, i które stały się jakby gimnazjami drugiego rzędu, co zresztą znalazło swój wyraz i w budżecie, bo seminarja duchowne prawosławne figurują w dziale 5. szkolnictwo średnie ogólno-kształcące. Tego znowuż nie widzimy w stosunku do seminarjów duchownych katolickich. W dwóch seminarjach prawosławnych władze szkolne dążą do tego, aby największą liczbę stanowisk obsadzić katolikami. Jeśli wobec protestu władz duchownych nie udaje się ich mianować na stanowiska etatowe, to powierza się im tymczasowe pełnienie funkcji pedagogicznych, to wychodzi na jedno i to samo. Są to jednakże wszystko tylko szczegóły, doskonale obrazujące ogólną politykę Departamentu Wyznań w stosunku do Kościoła Prawosławnego i charakterystyczne dla tej polityki. Polega ona w zasadzie na tem, aby poddać Kościół Prawosławny całkowitej władzy Ministerstwa, aby żaden krok ani Władz Kościelnych, ani wierzących nie mógł być dokonany bez zgody Ministerstwa. Ponieważ zaś to ostatnie w istocie nie posiada żadnego planu ani programu polityki wyznaniowej, więc faktycznie, w zastosowaniu do Kościoła Prawosławnego, polityka ta polega jedynie na żądaniu ślepego posłuszeństwa ze strony wszystkich organów Kościoła Prawosławnego, które ma być zapewnione zgóry bez względu na to, jaka może być treść konkretnych wymagań Ministerstwa. Nie ma właściwie takiej rzeczy, której by administracja państwowa uważała za niedozwoloną w zastosowaniu swej polityki względem Kościoła Prawosławnego. Jak wskazują przykłady, np. Żabca i innych bardzo licznych miejscowości na Chełmszczyźnie, władze administracyjne całkiem poważnie mniemają, iż posiadają prawo każdą świątynię prawosławną odebrać cerkwi prawosławnej i przekazać ją innemu wyznaniu, rozebrać, sprzedać i t.d. O tych masowych rozbiórkach cerkwi prawosławnej, mówi nasz wniosek nagły, oraz przemówienie z powodu tego wniosku kolegi mego p. Strutyńskiego na onegdajszym posiedzeniu Sejmu. W tej sprawie zabrał głos również jeden z posłów Klubu BB. Właściwie bez względu na osobę przemawiającego nie powinien byłbym jemu odpowiadać. Ponieważ jednak przypuszczam, że treść jego przemówienia była wyrazem poglądu, jeżeli nie rządu, to sfer miarodajnych, przeto tylko zmuszony jestem odpowiedzieć na niektóre ustępy tego niesłychanego przemówienia. ~~Przemówienie~~ P. Bogusławski przytoczył w tem przemówieniu statystykę, która stwierdza, że przed wojną cerkwi było

416, zburzonych w czasie wojny 35, wyświęcono na kościoły rzymskokatolickie na podstawie zezwoleń władz okupacyjnych 164, czynnych obecnie jest 76, zamkniętych obecnie 80 cerkwi. Chociaż statystyka ta daleka jest od ścisłości, jednak sam p. Bogusławski stwierdza, iż przed wojną było na Chełmszczyźnie 416 cerkwi, obecnie zaś jest 76. Samo to zestawienie tych cyfr jest wymowne i potwierdza słuszność naszego twierdzenia o masowym niszczeniu cerkwi na Chełmszczyźnie. Oprócz tego uderza tendencja przerzucenia winy na okupantów zato, co jest niemal wyłącznym dziełem rządu i społeczeństwa polskiego. Nie okupanci, lecz władze polskie dały zezwolenie na wyświęcenie 164 cerkwi. Czego, panowie, nie macie odwagi wziąć odpowiedzialność za swoje czyny. Tą samą tendencję przerzucenia winy na kogoś innego widzimy również w ustępie przemówienia p. Bogusławskiego, w którym on twierdzi, że jeżeli cerkiew prawosławna nie ma dotychczas statutu, to ~~nie~~ nie jest to winą rządu. Okazuje się więc, że sama cerkiew prawosławna skrupowana w czynnościach, ponieważ, wyjęta z prawa, nie chce statutu. To dla mnie wielkie odkrycie, lecz jest w tej sprawie i innych moment, mianowicie. Premier Bartel oświadczył, że statut cerkwi prawosławnej jest na ukończeniu i stanowi podstawę do dalszych pertraktacji, które zostaną pomyślnie zakończone, o ile wewnętrzne stosunki w kościele prawosławnym osiągną niezbędny stopień stabilizacji.

Z tego oświadczenia wynika, że nie prędko doczekamy się statutu, bo rząd nadal będzie wygrywał, no i podtrzymywał walkę wewnętrzną w cerkwi prawosławnej między garstką rosyjów i ukraińskim żywiołem, lub posługując się usługami takich panów, jak p. Pewny, Filipczuk, Bogusławski i Schejda będzie wytwarzać tarcia będzie wytwarzać starcia wewnętrzne w cerkwi i na tej podstawie z braku stabilizacji wewnętrznych stosunków w cerkwi prawosławnej będzie dalej przewlekał ze sprawą statutu. Rzec jednak najważniejszą, co to ma znaczyć frazes o stabilizacji wewnętrznych stosunków w cerkwi prawosławnej. Przecież statut cerkwi prawosławnej zupełnie nie powinien dotyczyć sprawy wewnętrznej struktury i ~~xx~~ ustroju cerkwi prawosławnej. To jest nasza sprawa wewnętrzna i zastrzegam się przed ingerencją rządu do tej sprawy. Dziękujemy za opiekę rządu nad naszymi stosunkami w wewnętrznym życiu cerkwi. Wewnętrzny ustroj naszej cerkwi dostatecznie załatwiony jest prawami kanonicznymi samej cerkwi. Statut cerkwi prawosławnej nie powinien poruszać tej kwestji, a on ma zadaniem tylko uporządkowanie z zewnętrznego prawa

i materialnego położenia cerkwi prawosławnej w państwie. /Bogusławski z BB: pan to mówi nieszczerze/ P. Chrucki: Ja z panem nie rozmawiam, na skutek wystąpienia onegdajszego w Sejmie. Dziwi się panom z Klubu BB, a więc obozu, który tyczy się walka o niepodległość z caratem rosyjskim że nie obawia się, czy nie płami swych sztandarów przez udział pewnych ludzi. Polakiewicz: Niech się pan o nas nie troszczy. P. Chrucki: Na placu Dąbrowskiego w Warszawie stał Zielony Poniż, zbudowany przez rząd rosyjski dla tych generałów polaków, którzy w 1831 r. walczyli po stronie Rosji. Przypomnik mi się ten Zielony Poniż na onegdajszym posiedzeniu/Sejmu/.

Nakoniec muszę w bodaj kilku słowach poruszyć sprawę zwołania Soboru. P. Minister w swoim oświadczeniu uprosił sprawę, nie mówiąc o tem, że właściwie spór między nim a Metropolitą idzie właściwie o interpretację art. 14. tymczasowych przepisów o stosunku cerkwi prawosławnej do państwa. Cały zatarg między nim a Metropolitą polega na tem, że Metropolita uważa, iż przeprowadzenie wyborów jest sprawą czysto wewnętrzną kościoła prawosławnego. Pan Minister zaś stoi na stanowisku, że skoro Sobór jest niedozwolony, to również niedozwolone są i wybory. Z brzmienia art. 14. wynika, że parafjalne zebrania w jakimkolwiek celu nie byłyby one zwoływane nie potrzebują ani zezwolenia, ani zawiadomienia władzy świeckiej. Dekanalne zaś zebrania oraz dycezyjne wymagają jedynie tylko zawiadomienia bez względu na to, w jakim celu są one zwoływane. Na skutek interpretacji pana Ministra musimy dojść do wniosku, że panowie wojewodowie i starostowie mogą nie pozwolić na odbycia zarówno zebrań parafjalnych, jak dekanalnych i dycezyjnych. Co też miało miejsce, przytaczając zarządzenia panów wojewodów i starostów, zabraniające zebrań parafjalnych w tym samym sejmowym przemówieniu. Tu przytoczę tylko fakt, o którym dowiedziałem się w Metropolji, a mianowicie, we wsi Gnojno, pow. Włodzisławski po nabożeństwie proboszcz miejscowy prawosławny przystąpił do przeprowadzenia wyborów, lecz pasterunkowy p. Kubiak nie dopuścił do wyborów tudzież w cerkwi. Do takiego wypadku musiało się dojść, skoro pan Minister nie zezwolił na przeprowadzenie wyborów. Podkreślam, iż ani Metropolita, ani my nie negujemy prawa pana Ministra na co do zezwolenia lub niedozwolenia samego zwołania Soboru, lecz uważamy, że zwołanie Soboru nie jest równoznaczne z przeprowadzeniem samych wyborów. Szerzej nie będę rozwodzić się nad tą sprawą, bo mówiłem o tej rzeczy na plenum sejmu, pozwolę sobie doręczyć panu Ministrowi oraz panu

Dyrektorowi Departamentu Wyznań tekst owego przemówienia, kończąc, powiem, dziś, gdy sprawy religijne z powodu praktyki rządów sowieckich zwracają na siebie uwagę całego świata, nie powinno się w Polsce robić tego, chociaż by w daleko mniejszym stopniu, co robią komuniści w państwie ościen-
nym.

В.П. посилає Круцькому
адв. П. Косомовському.

Володимир Вен. 29/1 30р. 90

Високочасний Пане Косе

Згадую мені відомо що Ви іменем Україн-
ської Парламентарної Репрезентації берете участю
в Митрополії в справі Церковного Собору
і держите з Митрополією єдиний фронт.
Не знаю, чи це звичайно з єдиним-судом компетен-
савши з боку Митрополії гід Українців, як
це повинно було-б бути. (справи)

Наразі зберігаю до Вас у свідомості. Мене вибра-
но на державні вибори від Володимир Вен.
21/1 б.р. на це з гідав посвідку від Благоді-
ного О. Горинкевича. Дави мене також вибрано 28/1
на повітові вибори, але на цей раз О. Горинке-
вич відмовився відати мені посвідку і погрожував
туди що з ним-то був на нараді з м. Довгачем
А. Рибинським, але як він має на це докази,
не сказав.

Завжди О. Горинкевич відмовився мені відати пос-
відку іменем йому, що від митрополії
самого повіту прохати всі три українці.
Не розумію, як це породило з такою єдиним
фронтом і як таким чином Митрополією і

Дяк. Парт. Генерал-майор.
Зі шчою бачу звергаю, що постановили О. Горш-
кавча отерже аба гімни на пам'ятках, що жада-
ної парадн з Д-ром ми було, і що все це пово-
дифь від злоби — що від П.Н.О. не прийшов по
Володимирський ані один денегар.
Прому Вас нехайно інформувати у Митропо-
літа в цій справі, бо сами розуміє, що це спра-
ва важна для українців і побідожити мене про
наслідки.
Завтра зодізна О. Горшків, як це я знаю, має
бути у Митрополіта. Для справки додам що в
постанові Св. Синоду про анафему Н. Д-ра Річинсь-
кого („Воскресное Чтеніє“ 1929. № 17) митрополітам заборо-
нено „реаліційное общеніє“ з ним, а духовенству
также і „частное“. Ожиде О. Горшків ми має
відстав до оскарженія!

З поважанієм

Комаревскій Анатолій

генерал від Володимирського полку на Церковний

содер.

отдѣлен
„Владимир Вол.“

ул. Сокальська № 6 Комаревскій Анатолій.

Дяк. Тарх. Генерал-майор.
Зі свого боку звергаю, що постановили О. Горин-
кавич отримав від Гітлера на підписках, що жод-
ної наради з Д-ром не було, і що все це пово-
дило від Гітлера — що від Г.Н.О. не прийшов по-
владомирський ані один делегат.
Проти Вас негайно інформувати у Митропо-
літа в цій справі, бо самі розумієте, що це спра-
ва важка для українців і потрібна мені про
наслідки.

Завтра 30 січня О. Горинкавич, як це я знаю, має
бути у Митрополіта. Для справки додам що в
постанові Св. Синоду про анафему Н. Д-ра Річмен-
ска (Воскресное "Геніє" 1929). М.Г. Смирнов заборо-
нено "реалістичне обличчя" з ним, а духовенству
тако-ж і "частіше". Оскільки О. Горинкавич не має
інформації до "оскарження".

З поважанням

Комаревич Анатолій

делегат від Володимирського повіту на Церковний
суд
отримав
"Wladimir Wol."
ul. Soralska 16 Komarowicz Anatol.

Промова п. посла С.Хруцького підчас дискусії над
бюджетом Міністерства Освіти і Визнань Релігійних
дн.7.лютого 1930 р.

Ny wyznanie prawosławne preliminowano na 360% mniej, niż to należałoby się, gdyby zasada równego traktowania kościołów, w konstytucji zawarta, była do budżetu zastosowana. Co więcej, kwotą tą dysponuje nie cerkiew, lecz departament Wyznań Religijnych, a on potrafi zrobić oszczędności do 50%. Na usprawiedliwienie tego mówi się: niema statutu cerkwi prawosławnej. Czyż to wina, jak nie Rządu? Czyż by cerkiew prawosławna, ponieważ łona, wyjęta z pod prawa, nie życzyła sobie statutu? Pozatym, urbi ot orbi było ogłoszono o autokefalji cerkwi prawosławnej. A przecież ogłoszenie autokefalji musiało iść w parze z uchwaleniem statutu. Tego nie zrobiono, - Metropolitę więc oszukano, a z pojęcia autokefalji zrobiono termin, w jaki się nie wkłada żadnej treści i który nie ma żadnego praktycznego znaczenia. Nareszcie, co ma wspólnego z zasadą równego traktowania cerkwi prawosławnej i kościoła katolickiego istnienie, lub nieistnienie statutu cerkwi prawosławnej. Lecz budżet tylko fragment ogólnej polityki względem cerkwi prawosławnej. Za rządów pomajowych nastąpiło znaczne pogorszenie w tej polityce. 6 lat temu Sejm na wniosek Klubu Ukraińskiego powziął uchwałę, wstrzymającą przekazywanie cerkwi prawosławnej kościołowi katolickiemu, a tembardziej rozbiór zamkniętych świątyni. Obecnie rozebrano kilkanaście cerkwi na jednej Chełmszczyźnie. Jest to jaskrawe bezprawie, bo primo - cerkiew prawosławna nie pozbawiona prawa własności.

Sekundo. Tymczasowy zarząd mieniem cerkiewnem nie uprawnia rządu do niszczenia samej substancji majątkowej.

Tertio. Dekret z 1918 r. o Tymczasowym Zarządzie stracił moc prawną, jak sprzeczny z konstytucją. Dziwi mnie z jakim czołem występuje obecnie w obronie zagrożonej przez rewindykację cerkwi prawosławnych ten pan, który niedawno z tej trybuny bronił praktyk Rządów obecnych w dziele niszczenia masowego cerkwi prawosławnych na Chełmszczyźnie. Dla charakterystyki postępowania Rządu względem świątyni prawosławnych przytoczę dwa tylko fakty.

W m. Komarowie, pow. Tomaszów, lub za czasów rosyjskich był zbudowany wspaniały kościół katolicki, za czasów polskich murowaną cerkiew wyswięcono dla potrzeb ludności katolickiej. Drugą, zaś drewnianą, za czasów prawosławia zbudowaną, zamknięto. Obecnie obydwie rozebrano.

Drugi kwiatuszek. We wsi Biszcz, pow. Biłgoraj, przed wojną ludność prawosławna zbudowała przepiękną cerkiew, po wojnie za pomocą policji i wojska polskiego wskutek oporu wiernych cerkiew ta na kościół wyświęcono. Wówczas ludność prawosławna urządziła sobie dom modlitwy w stodole włościańskiej, ściany i sufit płótnem obijając, oraz kwiatami i obrazami je zdobiąc. I oto prawosławni zauważyli, że dach słomiany zaciekać zaczyna, przeto nowymi snopkami go pokryli. Naraz przychodzi rozkaz - zerwać nowy dach, później miłościwie zezwolono pokryć go dawnymi starymi snopkami.

Przechodzę do innych kwestji. Sprawa odprawiania modłów w miejscach publicznych. Ostatnio w r. 1923. głównie na Chełmszczyźnie wpotykalismy się z zakazem procesji religijnych i odprawiania modłów na cmentarzach i obok cerkwi zamkniętych. Obecnie ponowiono te stare praktyki i to wszędzie. Oto dla przykładu dwa fakty z liczby mnogich:

Na Chełmszczyźnie w dniu 15. sierpnia 1929 r. z cerkwi w Łaszczowie, pow. Tomaszów, wyruszyła procesja do sąsiedniej wsi; policja procesję z drogi zawróciła. Na Wołyniu, w słynnym Żabczu za każdorazowe odprawianie nabożeństwa na cmentarzu karano księdza grzywną 100-złotową, a włościanom wytaczano sprawy sądowe za urządzenie "bezprawnych zbiegowisk", tak bowiem kwalifikowano odprawianie służby Bożej. Mimo amnestji, przez Pana Prezydenta obywatelom Żabcza udzielonej, oskarżonych włościan ukarano grzywną po 150-złotych każdego. Ostatnimi czasy podczas wyborów parafjalnych na Sobór w kilku wypadkach policja wkroczyła do cerkwi i wybory udaremniła. A teraz sprawa prawnego stosunku cerkwi prawosławnej do Państwa. Stosunek ten regulują Tymczasowe Przepisy z 1922 r. Chociaż tylko minimalne prawa dla cerkwi prawosławnej w tych przepisach zastrzeżone, jednak obecnie i te nosi się, a mianowicie: według przepisów tych przenoszenie proboszczy odbywało się tylko za uwiadomieniem władzy świeckiej. Obecnie rząd twierdzi, że potrzebne na to zezwolenie. Gdy zapytano o prawną podstawę takiego zarządzenia, odpowiedziano: "Tak rząd interpretuje Przepisy Tymczasowe". Przypomina to stołypinowskie "rozjaśnienia". Na skutek tejże dowolnej interpretacji zostały zakazane również wybory do Soboru. Przechodzę do rzeczy najistotniejszej. W ostatecznej swej decyzji, zakazującej zwołanie Soboru, p. Minister uzurpuje sobie prawo, przysługujące jedynie Soborowi, wzgl. Świętobliwemu Synodowi cerkwi prawosławnej: - prawo ustalania ordynacji wyborczej, statutu organizacyjnego i programu prac Soboru. P. Minister troszczy się o to, ażeby Sobór miał więcej wybieralnych członków; również jest zdania, iż w statucie organizacyjnym Soboru winien być zniesiony Synod biskupów, jako

organ kontrolujący z punktu widzenia kanonicznego uchwały Soboru. Nie wchodzi w to, słuszne czy niesłuszne z punktu widzenia myśli prawosławnej żądania Pana Ministra, ale na miły Bóg, my nie możemy żadną miarą przyznać, czy to p. Ministrowi Czerwińskiemu, protestantowi, czy też p. dyrektorowi Potockiemu, wychowankowi ojców jezuitów, prawa tworzyć dla nas normy kanoniczne.

Charakterystyczne, że co do programu prac Soboru, p. Minister wyraźnie podkreślił, że program ten powinien obejmować sprawy wewnętrznego życia cerkwi prawosławnej. Zasmakował widać p. Minister w radośnej twórczości kanonicznej. Podkreślam, że nie chce p. Minister, ażeby Sobór uchwalił statut, normujący prawne i materialne położenie Cerkwi prawosławnej. Wiadomo bowiem, że Ministerstwo spiesźnie opracowuje swój projekt statutu, i rzecz jasna: łatwiej zmusić do przyjęcia elaboratu rządowego jednostkę, niż Sobór. Czy nie tu leży istotny powód, dlaczego nie zezwolono na zwołanie Soboru. Zdaje się tu również trzeba dopatrywać się przyczyny wydania tajnego okólnika do panów wojewodów przez wiceministra Pierackiego w dniu 11. I. Fama głosi, że okólnik ten mówi: "zwołanie Soboru nie jest dla Rządu porządkiem. Poleca się przeto panom Starostom, ażeby nie zakazując odbycia wyborów parafialnych starali się jednak w dniu wyborów odwiec z terenu proboszczów, a ludność mawiali nie brać udziału w wyborach. Na skutek wykonania tego planu powstał samowolny cerkiewny komitet białoruski, w osobach ukłaskawionych gromadzców, i ten komitet nawołuje do bojkotu wyborów do Soboru. Uderza, że motywacja tego bojkotu jest identyczna prawie z oświadczeniem pana Ministra. Wśród ukraińskiego społeczeństwa podobną rolę odgrywa "Ukraińska Nywa", organ p. Łózewskiego. Czy nie w tym planie strategicznym tkwi źródło twórczości kanonicznej p. Ministra? Zastrzegamy się przeciw takiej demagogii w polityce względem cerkwi prawosławnej, ostrzegamy również społeczeństwo ukraińskie, ażeby w swych taktycznych posunięciach, zresztą prodyktowanych najlepszymi intencjami, nie łamało kardynalnej zasady, a ta zasada brzmi: "nie wolno wtrącać władzy świeckiej do czysto wewnętrznych spraw cerkwi, nie wolno walczyć o lepszy skład i organizację Soboru za pomocą Rządu, bo podobna taktyka jest zaprzeczeniem samej idei soborności Cerkwi. A teraz kwestje o których mówił p. Radziwił. Słuszna jest zasada, że nauczanie powinno odbywać się w języku macierzystym. P. Radziwił oburzał się, że dziatwa polska na Wołyniu zmuszona w pierwszym roku nauczania i tylko w powszechnych szkołach do pobierania nauki w języku ukraińskim. Nazwał to skandalem. Dla oświecenia oburzenia p. Radziwiła kilka cyfr ze statystyki oficjalnej. W języku macierzystym pobierają naukę 98% wszystkich dzieci polskich i tylko 1,6% istotnie

w pierwszym tylko roku nauczania pobiera naukę w języku ukraińskim. A 94
teraz inny obraz. Z diatwy ukraińskiej 52% nie pobiera wcale żadnej
nauki; z uczęszczających zaś do szkół w języku ojczystym uczy się tylko
0,4%, w szkołach utrakwistycznych uczy się 41%, a jedynie w języku pol-
skim pobiera naukę 58% ukraińskiej diatwy. Państwowej średniej szkoły
ukraińskiej lub zawodowej na Wołyniu niema ani jednej, a wyższej uczelni
ukraińskiej lub zawodowej na Wołyniu niema ani jednej, a wyższej uczelni
ukraińskiej - niema w całej Polsce. O tych rzeczach p. pos. wołyński, magnat
na Ołyce, na fortunę którego lub ukraiński wieki pracował, nie raczył i
pół słowa powiedzieć.

Wreszcie sprawa rewindykacji. W latach 1918, 1919 i 1920 gwałtem
odebrano od prawosławnych ponad 600 cerkwi. Z tych 600 odebranych cerkwi,
zaledwie kilka ongiś były łacińskimi kościołami, kilkadziesiąt powstały
już jak świątyni prawosławne, reszta zaś w dalekiej przeszłości były
świątyniami prawosławnymi, później stały cerkwiami unickimi, a ostatnio
z powrotem wróciły do prawosławia. Obecnie idzie nowa fala gwałtu. Wyto-
czono proces o rewindykacji 724 cerkwi. O tej olbrzymiej liczbie prasa
polska zdołała doszukać się tylko 6-ciu kościołów ongiś łacińskich;
reszta była przed 100 laty unickimi cerkwiami. Jest to więc zamach na
cudzą własność. Jest to nowy gwałt nad duszą wierzącej ludności prawo-
sławnej. Jako na rzekomy powód tego drugiego za okres 10 letniego ist-
nienia Państwa Polskiego gwałtu nad ludnością prawosławną powołuje się
na gwałt carskiej Rosji nad ludnością unicką. Świadomie przemilcza się
przy tem fakt, że był to gwałt nad ludnością ukraińską. Stanowczo p rote-
stujemy przeciwko makiawelistycznym tendencjom niektórych czynników pol-
skich, które męczennictwo byłych unitów, a więc gwałt nad ludnością
ukraińską jeszcze raz to z naciskiem podkreślam, usiłują obecnie przed-
stawić jako gwałt nad ludnością polską, a co więcej pragną z męczennictwa
ojców naszych ukuć oręż przeciw nam skierowany. Natomiast z zadowoleniem
głębokim, my, ~~XXXX~~ prawosławni, witamy oświadczenie głowy cerkwi grecko-
katolickiej ks. Metropolity Szeptyckiego, który, miłością chrześcijańską
i skusnością historyczną powodowany, wystąpił w obronie wiary ojców
naszych i, pomny dawnych cierpień ludności ukraińskiej, chciał by za-
oszczędzić jej nowego gwałtu w obawie, by ona razem ze świątyniami
swymi nie straciła samej wiary Chrystusowej.

Секретарієм

Вісник

Укр. Ісусіон. Рес. Об'єд.

ч. 9.

10 лютого 1934р.

м. Дубно, Стр. маш. 15.

Висхід виборів до Союзу
Православної Церкви - на дубенщині.

25-го січня с.р. з 16 парадій дубенського повіту
узяли участь 34 делегати - широкі вибори в дубен-
ській міській громаді. На зборах було дві партії україн-
ська і московська.

Від москалів надідали: Толубовський, відомий - пош-
ротро в дубні" дістав 4 голоси, Петров - 13 гол. і Родченків
/бувний російський офіцер/-2 гол. всі три з дубна і зрештою
з с. Заторець селянські українці по поголому.

Від українців Ф. Назарчук - 24 гол. і Г. Кулик - 23 гол.,
таким чином українці від українців, що москалів
дуже врадио і вбурило до такого вислідку вони
зовсім не сподівалися.

Від київської виборчої с. Ф. Шумовський з с. Миротини
і дієкон-дек з с. Рачина Коритковський.

28-го січня други вибори - новітні - в благочинії, прибуло
12 київців і 11 широкі /одна не прибув/.

Вибрані від київ: св. Улюх - с. Жадорини, св. Ф. Шумовський
с. Миротини і св. Іванов - с. Славце.

Провалили біг квізу таких "зубрів" як о. М. Шми-
нов з Шминова і о. Борисовий з с. Дранки - відомий по
своїй "діяльності" на Кривомузичені, брат знаменитого
Борисового.

Біг шарами відбувся абсолютно білим стіно;
Ф. Назарчук - с. Покитавий, Ів. Кулик през. Сурми, і
В. Маркотославський з Рагубинова. Не обійшлося звичайно
як завжди без "родимої" роботи і з боку наших селян,
бо такій Проще ходив по селах аґітувати за волю-
бовського і коопатива. Пробували ми виступити
під московськими праторами обидва кандидати з
Вербівсько-Покитавського району і з Назарчук з с. Шми-
на і Петуриков з с. Шмина, але разом не провали-
лись рятуючи московський припис.

Надсудно згадати передіс виборів згідно обіцянки
Назарчука.

З шминою

Мариню

Telegram

240

6/27

Nr

409

96

Przewód Nr

klub ukraiński poseł
chrucki warszawa sejm =

222

Przyjęto dn. *11* 192

godz. *15.25* min.

z *cent*

podpis *Buś*

Urząd *Warszawa-Sejm*

Uwagi służbowe:

z *zamosc 1 283 18 11 11 55* = słów dn. / godz. min.

Zarząd Telegrafów nie przyjmuje odpowiedzialności za straty, wynikłe z późnego przesłania lub doręczenia telegramów.

Jestem chory proszę posiedzenie cerkiewnej komisji odłożyć na przyszły tydzień przyjadę = roczniak "

Druk. Rolnicza, Warszawa, Złot

M. P. i T. 1010 (XII.927) 10.500.000 w zł. A 100.

Reklamę na blankietach telegraficznych załatwia „Parerbis” w Poznaniu.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia

Załącznik II. II Zor.

Хр., Кор, Серв, Творд., Комарев.

Голова відкриття депешу п. Рокхрда, що не єможе притягнути
/ притягнути короди / просить відмовити на севд. підпис.
Голова інформувати про доменер. відомості Комарев;
резерв аудиторії у митрополита ~~прод~~ виступи-
ків на епарх. зібранні від Комар-Возни Епарх.
Відкриття наші порушити, подати митрополита

Косовицький виступ на те, що згодом сиренів і сиренів
до розділу Епископату і. прав. уолов.
(Виходи)

Голова інформувати про заходи в сиренів ~~сиренів~~ ана-
реми под Річечиним, через зручність митро-
полита і п. Круцьким при того аудиторії уолов.
делегатів.

Сиренів.

Митро. спец. до митрополита і митрополита.
Згодом митрополита не митрополита укр., а уолов митрополита
і митрополита ~~митрополита~~ митрополита, що митрополита, відкриття.
Волов і своїх факт церк. епарх. не виступати

Завжди утримує цурку. справа велич. воли, і
садять в свої руки господаря, а не Гербаста.
До сабору не допускають. Будуть вилучати
на Демиса, заміняють його. Не мають кандидата
на місце Демиса. Ордин. вибори виходять з
Ротмистром; він тепер розгарає поведінкою Демиса.
са. Треба робити понад мірою, потім
формування масових. Рішительний з'являється.
Групи раз не йде. Необхідно було б мажоритного
гасету на Вільні. Треба нагадати, щоб мікроп.
печатно скликав епарх. збори. Дати йому
певний срок, а потім розкрити перед народом.
Та не потрібно було в скликанні з'їзд виборців.
Тим більше, тим справа ускладнюється. Треба діла-
ти. Якнайшвидше встановити на ауд. до мікропона
нам. Комісії і карьер. передавати деякі відомості.

~~Голова:~~ на повинні стати вирішити.

1) день ~~суботній~~

Богданович: Запитую, чи підчас аудієнц. Мажор. і Ніко-
лаєв робили вразливі серйозність

Голова відповідає твердо. Мікропона уряд не рушить,
бо не знайде для себе кращого, а по дурі не
має права. Всі кращі люди об'єднуються
для боротьби за віру.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia

пропонує установаи тежати: слідуючих зборів
і аудієнцій у муніципалітета. Може приймати
схвалення повноважень з'їзду. В комунікації вра-
хати про рішення доповідати вибори до
книги.

Камарел. Тут свідком розмови Річч. з Серендою. Річ.
Відома це має пропарувати; він не поїрає. Муні-
ципалітета, але сфери до схвал. Собору, Муні-
ципалітета, потім свідку на з'їзді цього
церк. з'їздах - Церк. орган урета видавати
в Варшаві, бо на Волинні його скончат-
кується. Муніципаліт повинен упер оперувати
на урядовенстві.

Рішено: 1) випустити комунікат про неодк. даліших
виборів.
2) слідуюче застатку виснаження на ~~середу~~ ^{Середу} Річч. ^{многого}
3) пускати в пресі комунікат про видавання церковної
газети.

1898р.

наказ. зруб. церкви соборув. діакон Сергій Шведко в мансаруванні ^{Тарас} ~~Тарас~~
в с. Діакохоло; підписав, а його зовсім одиць вступив церкву.
(під тої імені його зм. Ахтінко)

позначене приїз в Калми і Чудинські

не конитан а мобітр (свідують втракни)

перевели на посаду в псаломщ. в Каджон, а в 1928р. посади. сана

періодич

Врахови в умію; вважували; працював казав.

11. VII. 28 - працює до музгон. в сирії (покорити)
посилюючи

Жан Шукко

жур-мелод. 1921р. існує Косовичини (зінисина не передсказувати)

а 28 мая в Чини. (в. ^{Врахови} ~~Врахови~~) при Калми. церкви.

пале. поет. Чини. парем. (забо сабо. Аргентон - жак зовсім шукко)

познач. Коник (в 1924р. документи одиць вупорядок. з Румини)

князь Релінов. на сфери, а віді Релінов. і сфери.

1925 р. 20. III. позначу сфери Коник про історію Шукко, до сирії
в позначу сфери, позначу позначу в сирії, до не може вупорядок.

8. VIII. 1925 перевел. позначу. в Сирії.

1925 р. 7. XII. позначу. нова документи.

1918р. зруб. Косовичини. писарем Інтендан. позначу при штати VI Аргентон

1921р. позначу. Сирії на умію Релінов

1927р. 26. I.

Сирії. сана

1926р. позначу Шукко, що сфери перевозу по умію. (не передсказувати)
позначу сфери Шукко в Сирії

преступ. изгнаний?

в упр. 1925 г. (Кичин)

итм. само март 1926, Анастасий;

1927 г. 5. VI в правосудии на его
нова в упр.

28 р. 17. I — 3 Косухинский проханий про
принят в правосудии,
(реш. Д. И. М. М. М.)

28 р. 10. II — просит под названием.

28 р. 15. VI проханий нова

Warszawa, dnia 192 r.

			Kadencja.	Bojownicy.	Ławice.
$6 \times 2 = 12$ mpsu					
$6 \times 2 = 12$ gysob.	mpsue	12	2 (4?)	6	
Bojownicy.	2	gysob.	12	2 (4?)	6
	2				
Ławice.	6				
	6				

Вх. зн.	-	4	-	4
Воспит.	-	12	-	12
Воспит.	-	4		4
Учено	-	4		4
Написан	-	6		6
		<u>30</u>		<u>30</u>

Всего 82 ч.

Муром. и смех.	-	5	
по лапкам. моч.	-	5	
Короб. лапша	1+1		вс.
Энерг. моча.	5		
пропорств. виче.	1		
рех. дух. Селми.	2		
+ Варш. мескот.			вс. 2
Секретар сир.	1		
Корископсуд	1		
		<u>22</u>	

22

Ученств. Копия 1878

Орден науки

Программ Совету

Конкордат.

Никольский

Вуховар

... Всего Кост. по

В. П. Павловский

Proba,

29p.

Розуикетамин? Перро (Кислород)

М. Кошкин

Речка

~~Kassap~~

15
Тюбисович

(Российский)

S. K. Kanungo

Subno

Книжечки (Рисованіяхъ)
Външняя обложка

Р. В. Бунин. Близость кочевий в степях СССР.

+ Мавленко, Евгений (Мужч. Банк Укр.)

Земля на камне

6 бағна

Германский Ковалевский Луцк-Ванк

Chas. W. Deane

1) Kovalchuk

Клибух (Бухарин) Крижовский

— Dimezzione

Судья
А.И.С.

— *Simoffron* *Cooper*
H. p. p. *Apr 1892*

~~Wright taken under 300 at Quays~~
N

Петровский Луток

Isoulet

урачено,

Лисья берега..

Лич. Грына кривоу. Повер

of course

Всего 1000000. - Упрямую Комму.

Сын Юлии Кравос, Царя

Ans der 70er 70er Jahre

Billen ~~entire~~ still ad hoc.

Am. Anthropology 20

Мам. Висен про розотра черв.

решено ввести меноры

Брасурка.

Служба по делам Сирот: 810, Арт. 20, Кар. Сир.

Богато парата ^{до 1500} не даєть. Кажуться треба
скикажи епарх. с'їзду Келм - Луцк - Ковель; поїзду
муражи і далі вказівки, кою відіграє. Завдання -
відіграє нацтов. с'їзду. людей. Проси ми люб. і Речам
скикажи в Комісії с'їзду, а Кругом на Волинці Конте

~~Серветник~~

Серветник. Умався, особливо зайнятою не поїзду.
і рибленям епарх. парад. населення мука
авторизує церковного. Сворення с'їзду Луцк
мамо би власне який авторизує. Там
відіграє виконавчий комітет. РНО не др
м'є.

Косов

(3.3)

(6.6)

(3.3)

Р. 6

Хружок: пропонує намітити Елени в Луцк
парад і далі її скикажи. Пропонує

29 XII або 1. I. 30.

Указ. Комісії: Головою Хружок

Приймається ^{як Серветник} 29 XII в Луцк

Парад. Церк. Комісії має ще сановити Ваа
на ~~на~~ парад в справі ^{в справі} ~~в справі~~ до виборів ~~на~~

на Церк. Собор. Парад відбудеться 29 XII.

в Луцк в ~~домі~~ помешк. "просвіта"

проси п. Голову Комісії поїхати негайно

до Луцка в справі помешкання

проси Митроп., щоб скикав пар. правників в присутності

Присутні: Сел. Богдан, Круцький, Сервезь, Любо
Косонаць, Цивил, ~~Б~~ Васильчук

Голова ^{називається} Круцький.

Голова намагає підняти дискусію ^{називається} Комісії; пер-
шим завантажив скликання широкої карав-
и в Луцьку. Комісія мусить висловити
постанову: ірешає найскорше на-
ряду з представ. духовен. і мурш.

2/Сьогодні як мусимо висловити терити скли-
кання Комісії для подаль. праць.

Косонаць докладає про собор, його програма, орди-
націю виборів. Доводить, що ~~праця~~ ^{внутріш-}
ня вибори. Над програмою і орд. від.
не ~~має~~ ^{має} тріти, бо це вже закон.

Круцький говорить про терити скликання на-
ряду. Пропонує зібрання Комісії 26. XII

Сервезький підтримує проп. Круцького і говорить
про велику загрозу. наслідки, які
зберуться до великої черк. К-ти. Вислов.
і боюдаючи, але їм не відновляти;
мають православі. не друкувати доповідей
газет. на місцях засновників пер-
шод. Комісії, діючи в ім'я РНО. Вто-
раж Комісія висловлює відмову
сфатю.

Богданович говорить, що на його погляд нічого з духови-

" E C C L E S I A "

Bulletin hebdomadaire d'information religieuse

- Abonnement trimestriel : 20 frs or (4 %) -

Editeur: Evhen Lutchinsky, _____ Genève (Suisse) 10, rue des Pitons-
 N° 6-7 _____ Genève, le 11 février 1930

POIGNON DE L'EGLISE ORTHODOXE AUTOCEPHALE UKRAINIENNE.

Nous sommes en mesure de communiquer quelques renseignements sur les récents événements ecclésiastiques en Ukraine.

En Avril 1929, pendant le conflit avec la Chine, le G.P.U. arrêta un groupe d'autocéphalistes, laïques et clergés ayant à sa tête l'archevêque de Berdytchev, le prêtre Stephan Orlik. En novembre dernier, par suite d'imprudence involontaire mais criminelle d'un savant-maniaque, l'académicien S. B...v de Kiev, la Tcheka arrêta, avec d'autres intellectuels ukrainiens, le professeur V. Tchekhnivsky, ancien président du IIIe Concile de l'Eglise d'octobre 1927 et avec lui quelques dizaines de prêtres de différentes provinces accusés maintenant d'un prétendu complot contre la sécurité de l'Etat et de menées anticomunistes. Le vieil ex-métropolite Vassyl Lipkivsky qui vit retiré hors de toute activité même ecclésiastique et avec lui quelques évêques et prêtres de Kiev sont également accusés de propagande nationaliste, séparatiste, contre-révolutionnaire. L'Union des "Sans Dieu" militants, des syndicats ouvriers et les autorités locales dès lors dirigent une campagne acharnée contre l'Eglise Ukrainienne la plus influente dans le pays. La surveillance et la terreur contre les croyants augmente: on supprime la revue "Eglise et la Vie", on ferme des églises en masse, on organise des démonstrations violentes contre l'Eglise et le clergé en mobilisant dans ce but même les enfants, enfin on interdit l'usage des postes, télégraphes, téléphones, radios dans le but religieux, etc., etc.

Enfin, de Moscou arrive l'ordre d'en finir avec l'Eglise Auto-céphale Ukrainienne comme étant trop nationaliste (malgré qu'elle ne s'occupe jamais que des visées spirituelles!) et dangereuse pour la marche du communisme intégral. Le gouvernement de Kharkiv décrète servilement cette Eglise comme l'ennemie de l'Etat et n'attend qu'un prétexte favorable pour la supprimer sans trop de bruit ni complications. Mais dans les sphères dirigeantes on a décidé depuis longtemps déjà la fermeture complète des sanctuaires dans toute l'Ukraine et la suppression définitive de trois Eglises Orthodoxes existantes. En même temps la Tcheka se prépare en attendant le moment propice, par ses méthodes habituelles de terreur et de provocation.

Mais le Conseil Suprême Ecclésiastique espère encore sauver la situation par son loyalisme et son opportunité envers l'Etat et pour faire face aux événements convoque pour le 2 février courant, avec la trop aimable autorisation du gouvernement, le Concile Extraordinaire de l'Eglise. Pendant que les délégués discutent sous l'oeil indifférent d'un commissaire, les tchékistes font leurs œuvres auprès des membres en exigeant la pleine soumission à ses ordres sous la menace d'être envoyé immédiatement en exil. Finalement on laisse entrer en scène une pauvre créature terrorisée, le prêtre Mark Grouchevsky, ancien évêque de Tarashtcha, secrétaire par intérim du Conseil Suprême depuis mars 1928, un vieillard de 61 ans, presque sans volonté propre, qui déclare la nécessité de supprimer sa propre Eglise! Le Concile consterné, refuse d'abord, mais sous la menace décide de licencier le Conseil Suprême comme organe dirigeant de l'Eglise et blâme les personnes arrêtées ou accusées. Dorénavant le travail de christianisation et d'évangélisation communistes, dans la mesure du possible, passera exclusivement dans les paroisses (chiffre officiel 1520) et d'évêchés (32) comme des communautés autonomes.

Ainsi le gouvernement est arrivé à ses funestes buts en mettant toute responsabilité aux yeux du peuple sur la décision "libre" du Concile. L'évêque Grouchevsky abandonne la prêtrise et appuie cette décision par la scandaleuse déclaration suivant les modèles préparés dans le G.P.U. En même temps, les autorités ferment les 14 paroisses de l'Eglise Ukrainienne à Kiev et une grande partie des 152 paroisses bien actives dans le district. On s'attend sous peu à la fermeture dans la capitale des 3 paroisses appartenant à l'Eglise Slavonne ("tykhonienné") et les 5 Synodales ("Obnovlentsheska"). On est à la veille de la suppression de toutes ces Eglises orthodoxes et la fermeture de leurs paroisses dans les villes et les bourgs, ensuite dans les villages.

Devant cette presque inévitable conjecture tous les croyants orthodoxes en Ukraine depuis déjà certain temps commencent l'oeuvre de la solidarisation et le clergé dans ces trois Eglises ne manquera de s'entr'aider mutuellement et de partager les devoirs spirituels devant tous les fidèles sans distinction.

Les cas d'apostasie parmi le clergé sont en ce moment très nombreux. Les croyants sont dans l'angoisse et presque tous cachent au plus profond de son être ses convictions religieuses. L'hypocrisie morale prend une extension extraordinaire.

L'Eglise Orthodoxe Ukrainienne, la première, commence la nouvelle phase de son existence: Elle entre dans les catacombes. Elle a reçu la première la plus terrible blessure, mais Elle n'est pas morte, mais vivante et comme son Chef, le Christ, après tant de souffrances, Elle ressuscitera encore plus vivante et plus puissante.

CONCILE ORTHODOXE DE POLOGNE

D'après un communiqué du Synode Orthodoxe à Varsovie, en date du 24 janvier dernier, la convocation du Concile est ajournée par décision du Ministre des Cultes et de l'Instructions publique.

Le gouvernement polonais estime autant qu'on peut voir dans sa réponse du 5 février que le règlement des élections pour le Concile élaboré par la Chancellerie Métropolitaine n'a pas suffisamment garanti les droits et les intérêts de la majorité orthodoxe de la république et que les éléments laïques de l'Eglise sont désavantagés au profit du clergé. De plus, le Concile, suivant l'opinion du Ministre des Cultes, ne doit s'occuper que des affaires strictement internes ecclésiastiques et laisser à côté toutes autres questions par exemple celles concernant le concordat de l'Eglise Orthodoxe avec l'Etat ainsi que les revendications de la curie catholique-romaine polonaise.

Une commission parlementaire composée des députés et des sénateurs de la religion orthodoxe ayant à sa tête M. S. Chrucki, député, s'occupera désormais en collaboration avec le Synode de l'élaboration d'un nouveau règlement et de la convocation du Concile avec autorisation préalable du gouvernement. Ce Concile aura lieu probablement pendant les fêtes de Pâques. (Ecclesia)

EGLISE CATHOLIQUE-GRECQUE CONTRE LA REVENDICATION DES SANCTUAIRES ORTHODOXES EN POLOGNE.

Mgr André, comte Szeptycki, Métropolitaine de l'Eglise Uniate de Galicie, a déclaré le 3 février 1930 au représentant de l'Agence "W.U." de Varsovie que jusqu'à présent il n'a autorisé personne dans la curie catholique-romaine polonaise à revendiquer les sanctuaires orthodoxes-slaves malgré qu'une partie de ces biens ecclésiastiques appartenait autrefois à son Eglise. De plus, devant le danger commun (athéisme et sectarisme) à ses frères ukrainiens orthodoxes en Volhynie, au pays de Cholm et ailleurs, l'Eglise Uniate désire aspirer à l'union des Eglises par des moyens autres que la violence. Par conséquent, les sphères dirigeantes de l'Eglise catholique-grecque et lui-même n'ont aucune participation dans toute cette affaire de revendications. Le Métropolitaine espère en outre que l'épiscopat catholique-romain en revendiquant les édifices orthodoxes impose tout simplement une démonstration juridique de ses "droits" plutôt que le véritable désir de s'approprier des biens ecclésiastiques orthodoxes. (Ecclesia)

UNE EGLISE DANS LES CATACOMBES

Une lettre reçue de X. nous apprend l'arrestation d'une centaine de croyants orthodoxes Ruthènes-Blancs à qui on reproche d'avoir assister à la messe chantée par leur prêtre Ivan Séduschkine dans une chapelle aménagée clandestinement dans une ancienne tranchée restée après la guerre en forêt près du village Rabotnikhi, district Borissov, province de Minsk. Saisie d'une dénonciation, la Tcheka envoya un détachement qui cerna le lieu espérant trouver là une réunion des insurgés et grande fut son étonnement de découvrir des fidèles priant à genoux en attendant la communion. Néanmoins, leur identité vérifiée tous furent conduits à la proche prison d'où quelque temps après 45 personnes dont le prêtre furent envoyées au bagne à Mourman. La chapelle fut détruite par l'explosion d'une mine.

(Ecclesia)

106

Мэморыял, зложаны праз Т-ва „Прасьвета“ Яго Блажэнству Высокапрасьвячонаму Дыанісію, Мітрапалі- ту Варшаўскаму.

Да

Яго Блажэнства Прасьвячонага Дыанісія Мітрапаліта Варшаў-
скага і Усёе Польшчы

М Э М О Р Ы Я Л.

Хрысьціянства з яго доктрынамі высокай маралі і Вышай Ісьціны паканала цёмны паганскі сьвет і дала чалавецтву новую эру Хрысьціянскую, якая азнаменавалася правядзеньнем у жыцьцё заповядзяў Хрыста. Жыцьцё народаў пачало будавацца на падставах хрысьціянскіх дактрынаў. Культура, права, мараль, сямейныя пачаткі, само дзяржаўнае жыцьцё пранікаліся духам хрысьціянства, якое стала падставай духоўнага жыцьця народаў.

У сучасны мамэнт, калі з Усходу коціцца хваля бязбожжа, калі на нашых вачох падрываюцца асновы, на якіх народы будавалі сваё жыцьцё, мы павінны кінуць усе свае высылкі на захаваньне сваіх рэлігійных пачаткаў, бо адзіная толькі рэлігія можа стаць нашай броняй у барацьбе з усходняй заразай, якая нясе за сабою разруху сацыяльных падставаў жыцьця, сям'і і маралі.

На нашыя беларускія землі хрысьціянства прыйшло у постаці праваслаўнай веры, праз Бізантыйскіх місыянэраў, і Праваслаўная Царква на гэтых землях стала філіяй Патрыярхату Канстантынопальскага.

З мамэнту пераходу Беларусі пад панаваньне Літвы пачынаецца барацьба за самастойнае існаваньне Праваслаўнае Царквы ў Вялікім Князьстве Літоўскім. Гэтыя дамаганьні найшлі свой выраз у аўтакэфаліі — за часоў В. Кн. Літоўскага Вітальда — агалошанай на царкоўна-нацыянальным Саборы ў 1414 годзе. Постулаты гэтага Сабору былі зрэалізаваны шляхам выбару свайго вышшага дастойніка Царквы — Грыгора Цамбляка, які і быў пасьвячаны на мітрапаліта ў 1415 годзе. Сваю аўтакэфалію нашая Царква страціла толькі ў канцы XVII веку і прызнала сваю залежнасьць ад Маскоўскага Патрыярха.

Гэты пэрыёд трэба лічыць самым сьветлым пэрыёдам у гісторыі Праваслаўнай Царквы.

Перажываючы моцны ўціск з боку каталіцкага духавенства і сьвецкай улады, Праваслаўная Царква, захоўваючы Апостальскія Саборныя заповедзі, змагла аб'яднаць у адзінае цэлае духавенства і верны ёй народ праваслаўны. Духавенства, якое было роднае народу і па мове і па крыві, зьлілося з народам і народ бараніў як сваю веру, так і сваіх духоўных пастыраў. Вера праваслаўная стала нацыянальнай верай беларускага народу. З мамэнту адходу зямель літоўска-беларускіх да Расейскай Імпэрыі мяняецца сымы характар устрою Праваслаўнай Царквы на Літве і Беларусі.

У 1720 годзе Пётра Вялікі, імператар Расейскі зрэфармаваў Расейскую Царкву, зьмяніўшы папярэдні ейны ўстрой Саборнай царквы з Патрыярхам на чале на ўстрой вурадніка-Сынадальна-Кансысторскі. Падставай гэтага ўстрою зьяўляецца чыстая аўтакратыя, пры якой сьвецкі элемент ужо ня мае ніякага уплыву на кіраваньне Царквой. Царква становіцца інстытуцыяй, якая паддаецца уплывам ня толькі дзяржавы, але нават паасобных адміністрацыйных уладаў. І нашая беларуская царква, якая ўвайшла ў склад Праваслаўнай Царквы ў Расейскай імперыі, прыняла лад застасаваны ў імперыі. Расейская улада, заінтэрасаваная ў русыфікацыі нашага краю, выбрала для гэтай мэты праваслаўнае духавенства, якое ў той час карысталася яшчэ вялікім уплывам на насельніцтва.

Праваслаўе стала вызнаньнем дзяржаўным і упрывілеяваным у параўнаньні з каталіцызмам.

Вышшыя духоўныя становішчы пачалі заступацца або расейцамі, або угадоўцамі, якія за гонар і грошы сталі вернымі слугамі Расейскага ўраду. Русыфікацыя нізшага духавенства пайшла хуткімі крокамі, бо вышшыя духоўныя ўстановы і духоўныя сэмінарыі сталі расейскімі. Палажэньне матэрыяльнае сьвяшчэньніка на Беларусі было лепшае, чым нават у Велікарсі.

І праваслаўнае духавенства выдзялілася ў асобную духоўную касту, якая за ўсялякую цану старалася захаваць упрывілеяваньне становішчы, зьвязаныя з пэўнымі матэрыяльнымі карысьцямі. На беларускі народ пачалі глядзець, як на цёмную масу, і лічыліся з ім толькі як з крыніцаю

свайго матэрыяльнага дабрабыту. Праваслаўнае духавенства стала адзінаю з асноваў самай чорнай рэакцыі расейскага імперыялізму на нашых землях.

З царкоўнай амбаны, у школах і у прыватных зносінах стараліся умушчаць, што праваслаўны беларус — гэта „ісконі русскій человек“.

Да мовы беларускай, як да мовы прастай, мужыцкай, адносіліся з пагардай і карысталіся выключна мовай расейскай.

Упала Расейская імперыя пад націскам вялікай расейскай рэвалюцыі. Народы, якія ўваходзілі у склад імперыі, заварушыліся, пачалі дамагацца сваёй волі, сваіх нацыянальных правоў. Падняўся і беларускі народ.

Але духавенства праваслаўнае з народам не пайшло і засталася верным традыцыям Расеі: Адзінай і недзялімай!

Паўстала і Польская Дзяржава, у склад якой увайшлі і беларускія землі. Здаецца ўжо, што у гэты момэнт духавенства павінна было адмовіцца ад сваіх русафільскіх тэндэнцыяў і пайсьці з народам, павінна было стаць духоўным пастырам беларускага народу, які, скінуўшы кайданы царскай няволі, пачаў шукаць сваёй долі у складзе вольнай незалежнай Польскай Дзяржавы.

У паўстаўшай Польшчы праваслаўнае духавенства засталася верным сваім традыцыям і лічыла сябе залежным ад высшай духоўнай улады у Расеі. Калі-ж паўстала аўтакэфалія Праваслаўнай Царквы у Польшчы, дык гэта выклікала забурэньне і нават давяло да забойства праваслаўным архімандрытам Смарагдам першага мітрапаліта аўтакэфальнай Царквы сьв. памяці Юрыя.

Беларускі праваслаўны народ спадзяваўся, што з аўтакэфаліяй зьменіцца традыцыйны русафільскі кірунак, што духавенства нарэшце пазнае, што яно пазвана вясьці сваю духоўную працу сярод беларускага народу і для беларускага народу.

Але усё асталося па старому.

І цяпер, як за гады царскага ўраду, праваслаўнае духавенства лічыць беларускі народ рускі, да яго мовы адносіцца з пагардай, як да мовы прастай, някультурнай, у сваіх зносінах як з народам, так і паміж сабою і ў сваіх афіцыйных зносінах карыстаюцца выключна мовай расейскай, лічучы яе сваёй мовай афіцыйнай.

Вышшыя духоўныя установы, як напрыклад кансысторыя, ня толькі не падтрымліваюць гэтых русафільскіх тэндэнцыяў, а нават прапагуюць іх.

Так што праваслаўную царкву у нас на Беларусі трэба разглядаць, як асяродак маскоўшчыны.

Такое становішча стварыла ненармальныя варункі рацыё-стану у Праваслаўнай Царкве на Беларусі. Вышэйсказаным мы не хацелі падкрэсьліць пэўны палітычны момэнт, мы толькі хочам падкрэсьліць, што варункі, якія стварыліся, вядуць да упадку праваслаўнай веры сярод беларускага народу і праваслаўя наагул.

Упадак веры праваслаўнай вядзе за сабою упадак веры у Бога, даючы ўсе магчымасьці для разьвіцьця бязьвер'я і бязбожніцтва.

Гэтым бурацца тыя маральныя асновы, на якіх будзецца духоўнае жыцьцё народу і падрыхтоўваецца падатны грунт для дэмаралізацыі; бязбожніцтва, бязьвер'е падрываюць сямейныя пачаткі якія становяць галоўную апору дзяржавы, і пракладаюць шырокую дарогу да праніканьня у шырокія народныя масы бунтарскіх ідэяў.

Гэта мы бачым у Савецкай Расеі, якая, каб узмацніць камуністычны лад, кладзе ўсе свае высілкі на барацьбу з верай у Бога і нават з самаю ідэяй Бога. Каб не дапусьціць сярод шырокіх масаў бязьвер'я і бязбожніцтва духоўны пастыр павінен блізка стаяць да сваіх пасомых, павінен быць бліжэй да свайго нвроду, павінен уздаваць яго душу у прынцыпах эвангельскіх ісьцінаў маралі, а ня быць чужаком сярод сваіх духоўных чадаў.

Але факту упадку сярод народу веры ў Бога, упадку праваслаўя мы абыйсьці ня можам.

І праваслаўны народ, які яшчэ астаўся верным сваёй сьвятой праваслаўнай веры, з вялікім жалем глядзіць на зьявішча упадку сваёй веры і моліць Бога паставіць на шлях ісьціны тых, хто пазваны быць духоўным правадыром народу.

Другія, больш маладушныя, адходзяць ад Праваслаўя і засіляюць розныя сэкты, што ўносіць яшчэ больш забурэньня у нашу Царкву.

Гэткае ненармальна становішча Праваслаўнай Царквы зьвярнула у рэшце увагу і самых прадстаўнікоў гэтай Царквы. Пачалі шукаць выхаду у скліканьні Усяпольскага праваслаўнага Сабору. Але да гэтай пастановы падыйшлі ня шчыра. Замест таго, каб пазваць на гэты Сабор прадстаўнікоў ад беларускага народу і тых пастыраў, якім народ яшчэ хоць трохі давярае, стварылі выбарчую ардынацыю, якая гэтых магчымасьцяў не давала. Скліканы на гэтых падставах Сабор ніякай карысьці прынясьці ня мог, бо ён ня змог-бы залячыць балячак Праваслаўнай Царквы і ня меў-бы ніякай павягі сярод праваслаўнага насельніцтва нашай зямлі.

Сьмела можна сказаць, што такі Сабор толькі пагоршыў-бы палажэньне і выкапаў-бы яшчэ большую яму паміж народам і яго духоўнымі пастырамі.

Да скліканьня Праваслаўнага Сабору павінны быць праведзены карэнныя рэформы, якія аздаравілі-бы нашу Царкву. Перадусім, Праваслаўная Царква павінна стаць нацыянальна блізкай да свайго народу і павінна адмовіцца раз назаўсёды ад сваіх русафікатарскіх і русафільскіх тэндэнцыяў, якія цяпер пануюць сярод царкоўнай гіэрахіі.

1) У першую чаргу рэформа павінна датычыцца духоўнай кансысторыі. Як мы раней падкрэслілі, мы цяпер маем як перажытак Расейскі Уклад Царкоўны, з яе вурадніцка-Сынадальна-Кансысторскімі пачаткамі. Кансысторыя кіруе ўсім жыццём эпархіі і у той самы час зьяўляецца асяродкам русафільства і русафікатарства. Са складу Кансысторыі бязумоўна павінен быць выдалены расейскі элемент і заменены беларускім, у паразуменьні з прадстаўнікамі беларускага праваслаўнага грамадзянства.

Рэформа Кансысторыі дасць магчымасць уплыву на вясковае духавенства і выдаленне з яго ліку бязумоўна шкадлівых шавіністычна настроеных русафільскіх элементаў.

2) Другім, ня меншым фактарам аздараўленьня жыцця праваслаўнай Царквы, павінна быць беларусізацыя духоўнай сэмінарыі і рэформа яе у сэнсе надання ёй цэхаў духоўнай школы.

У сучасны момэнт духоўная сэмінарыя зьяўляецца звычайнай сярэдняй школай, а яна мае на мэце падгатаўляць будучага духоўнага пастыра для праваслаўнага беларускага народу.

Духоўны пастыр павінен стаяць блізка да свайго духоўнага стада, быць уцяшыцелем у яго жалях, вясці яго да пазнаньня Бога. Павінен выходзіць сваіх прыхаджан у прыцыпах эвангельскай маралі—гэта першы друг і дарадчык сваіх пасомых.

Пастыр павінен быць блізім народу па духу, а гэта магчыма, калі ён будзе любіць свой народ, паважаць яго нацыю, ня будзе стыдацца і чурацца яго мовы.

Быць такім ён можа толькі тады, калі будзе выходзіць у роднай духоўнай школе.

3) Павінна быць уведзена беларуская мова як абавязкавая ува ўсіх адміністрацыйных зносінах: карэспандэнцыя, вядзеньне кнігаў ува ўсіх царкоўных установах павінна адбывацца у мове беларускай або ў мове дзяржаўнай, дзе гэта вымагаецца.

4) Казаньні ў царквах, пры зносінах сьвяшчэньніка з сваімі прыхаджанамі павінна адбывацца выключна у мове беларускай.

Сьвяшчэньнік у сваіх казаньнях вучыць народ праваслаўнай веры, вучыць яго жыцьцю па заповедзях Хрыста—і павінен звяртацца да народу ў яго мове, каб ён зразумеў і прыняў вучэньне свайго пастыра да сэрца і душы.

5) Беларускі народ і так ужо абяздолены, што ня мае сваёй роднай школы і дзеці яго змушаны вучыцца у школе польскай. А тут яшчэ Закон Божы, першыя пачаткі веры праваслаўнай беларускае дзіцё павінна вучыць у незразумелай яму расейскай мове.

Як дзіцё можа усвоіць асновы хрысьціянства, як можа усвоіць вялікія ідэалы веры Хрыстовай, калі яно не разумее нават свайго вучыцеля?

Закон Божы павінен выкладацца выключна у мове матчынай, на нашай вёсцы—у мове беларускай. Мы лічым немагчымым навучаць дзіцё верыць у Бога, разумець Бога і любіць Яго у незразумелай для дзіцяці мове.

6) Казаньні у войску павінны рабіцца у мове беларускай, так сама лічым немагчымым прысутнасьць у войску сьвяшчэньнікаў нацыянальнасьці расейскай.

7) Утварэньне пры прыходах—прыходзкіх рад, якія-бы памагалі настаяцелю прыхода у кіраваньні духоўным жыццём прыходу.

8) Дамагаемся скліканьня прадсаборных эпархіяльных сабраньняў з прадстаўнікоў ад прыходаў як сьвецкіх, так і духоўных, а так сама праваслаўных прадстаўнікоў ад культурных і асьвятовых інстытуцыяў беларускіх. На гэтых сабраньнях павінны быць падгатоўлены матэрыялы для будучага Усяпольскага Праваслаўнага Сабору.

9) Дамагаемся скліканьня Усяпольскага Праваслаўнага Сабору з прадстаўнікоў як ад духавенства так і ад прыхаджан, выбраных на падставе дэмакратычнай выбарчай ардынацыі, які павінен быў-бы зацьвердзіць унутранае ўстройства праваслаўнай Царквы у Польшчы і які-бы аб'яднаў праваслаўных людзей у Польшчы у Адзіную Сьвятую Саборную Апостальскую Праваслаўную Царкву у Польшчы.

Ад імя Беларускага Культурна-Прасьветнага Т-ва
„ПРАСЬВЕТА“

ПАДПІСАЛІ:

Прэзэс Акружнай Рады (—) **Тодар Вяльнікоўскі**

Закладчык Т-ва „Прасьвета“ (—) **У. Більдзюкевіч**

Дня 12 Лютаго, 1930 г.
Вільня, Завальная 6—5

DRUKI

Warszawa

Państwowy Poselski
Klub

Sejm

Teodor Wiernikowski

Wilno, Zawalna 6/

Umilowani ~~nie~~ ojcowie i bracia.

Wielki i znamieny dzień nastąpił dziś w życiu naszej Świętej Cerkwi. Spełniło się to, co było celem myśli i marzenia licznych pobożnych. Dziś zostało otwarte Zebranie Przedсобorowe, a więc, z pomocą Bożą, odbędzie się i nasz Sobór Generalny. I jakże radośnie powinno być dziś w sercach naszych, że w tej chwili jest z nami i nasz Rząd, że początek naszych prac niczem nie został zakłócony, że, przy poparciu i przychylności naszych Władz Państwowych, możemy pracować spokojnie i owocnie.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej w reskrypcie na moje imię wskazuje nam wszystkim, że prace nasze winny być oparte na Słowie Bożem i na Kanonach i tradycjach Sw. Cerkwi Prawosławnej. A więc i ja, otwierając obecnie Zebranie Przedсобorowe, przede wszystkim wzywam wszystkich członków tego Zebrania aby pracowali w pełnej zgodzie ze Słowem Bożem i świętymi Kanonami, aby prace nasze były pożyteczne Cerkwi Bożej i Ojczyźnie naszej.

Starożytny teolog prawosławny Wincenty Lirynski, współczesny III Soborowi Powszechnemu, rozmyślając o soborowości cerkiewnej, pouczył nas świętą myślą, że soborowem można nazwać to, w co wszędzie zawsze i wszyscy wierzą - "quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est". Jeśli i my będziemy się opierać na takiej prawdziwej soborowości, zawartej w Słowie Bożem i Sw. Kanonach, - to nie zgzeszemy i umocnimy jedność naszej Sw. Cerkwi, tak ważną dla samej Cerkwi i dla Państwa naszego. Przecież Sobory właśnie były zwoływane wszędzie i zawsze w celu umocnienia jedności w wierze, pobożności i dyscyplinie cerkiewnej.

Zwracaliśmy naszą uwagę na to, co pisano w prasie z powodu Soboru i soborowości. Przyznajemy, że to co pisano nie zadowoliło nas. Przecież jedni myśleli o powierzchownej stronie soborowości - o reformach, a drudzy wypowiadali obawy co do wyników Soboru, myśląc: najwidoczniej tylko o dorywczych rezultatach soborowości. Tymczasem zaś istota soborowości tak ściśle i wyraźnie, jak widzieliśmy, została wypowiedziana w starożytności przez zachodnio-prawosławnego teologa: kto zachowuje Sw. Kanony, t.j. to, co zawsze i wszędzie i wszyscy uznawali, ten może się nie obawiać i reform, ten może być pewien i pomyślnych rezultatów uchwał soborowych.

Często w prasie odzywają się głosy, że Zwierzchnia Władza Cerkiewna w Polsce nie życzy sobie soborowości i hamuje sprawę zwołania Soboru. Jakże niesłuszny pogląd! Po pierwsze Władza ta dążyła do Soboru od pierwszych dni swego istnienia, o czym świadczy cała seria uchwał i decyzji Sw. Synodu; a po drugie, Zwierzchnia Władza Cerkiewna doskonale pojmuje całą konieczność soborowości w życiu Cerkwi Prawosławnej w Polsce. Przecież jeśli gdziekolwiekbyś w innym miejscu można się obecnie obejść bez soborowości, to w Polsce jest to absolutnie niemożliwe. Nie napróżno jedną z najważniejszych tradycji historycznych naszej Cerkwi w Państwie Polskim jest soborowość. Przecież jeszcze praojcowie nasi pojmowali jak skomplikowane są warunki istnienia Prawosławia w Państwie, gdzie wyznaniem panującym jest inna religia, i strzeżenie skarbów Prawosławia powierzyli nie tylko hierarchom, lecz i całemu klerowi i ludowi.

Obecnie nastały czasy szczególnie skomplikowane i niezwykle skomplikowane są warunki istnienia Cerkwi Prawosławnej w naszym Państwie. Należy nam i wiarą naszą Świętą zachować, i utrzymać dobre stosunki z wyznaniem panującym, i wznieść się, w imię prawdy Bożej, ponad interesy narodowe, i jedność Cerkwi naszej umocnić, i ustalić takie stosunki z Państwem, aby być mu pewną podporą i pomocą. Komplikacje naszego istnienia zwiększają się jeszcze przez to, że należy doprowadzić do końca i sprawę kanonicznego uporządkowania naszej Cerkwi w Państwie Polskim, a takie zakończenie może dać tylko Sobór Generalny, jako trwały dach nad budowlą Świętej Cerkwi Autokefalnej.

Czy można całą tę pracę i ciężar współczesnych warunków wkładać na ramiona samej tylko hierarchji. Rozumie się, że nie można - i hierarchja pierwsza cieszy się i raduje dzisiaj, albowiem jest on wstępem do naszego Soboru Generalnego. Lecz cieszyć się hierarchja lepiej dostrzega niebezpieczeństwa i pokusy naszych czasów i przejęta potrzebami Cerkwi,

pragnęła by uniknąć tych niebezpieczeństw, tych skał podwodnych, grożących statkowi naszej Cerkwi, i wskazuje, w mojej osobie, wszystkim wam na Słowo Boże i Sww. Kanony, te jasne latarnie w morzu życia, po którym płynie nasz Święty statek cerkiewny. Jeśli wpatrzymy się w te latarnie, to możemy się nie obawiać i reform, nie będziemy się bali i wyników soborowości. Słowo Boże i Sww. Kanony zjednoczą nas i pomogą nam zachować jedność oraz zbawczy autorytet naszej Sw. Cerkwi w Polsce.

Nawet na chwilę nie wątpię, że widzę przed sobą ludzi głęboko religijnych, miłujących swoją Cerkiew i dbających o Jej autorytet, a przeto proszę was i nalegam, abyście przede wszystkim mieli na oku dobro Cerkwi i Jej jedność. Pracujcie tak, aby wszyscy widzieli, że życie religijne dla ludności prawosławnej Polski ma największe znaczenie, że wyrasta ono przed wszystkie zagadnienia polityczne i narodowe. Użyjmy to, aby nasze Zgromadzenia były Zgromadzeniami miłości i przychylności względem wszystkich, Zebraniem ludzi obowiązku chrześcijańskiego i nastrojów religijnych, przepojonych prawdziwą troską o pożytek Cerkwi, lojalnych względem Państwa, skłonnych do obywatelskiego współżycia z współobywatelami innych wyznań. I wierzymy, że wówczas będą zapewnione Cerkwi Prawosławnej normalne warunki Jej rozwoju, albowiem w takim razie nasza praca w Zebraniu Przedsoborowym i następnie na Soborze wywoła powszechne uczucie szacunku względem wzorowych stosunków wewnętrznych w łonie Sw. Cerkwi Prawosławnej, uczucie szacunku dla naszych Świętych zwyczajów, a być może, również uczucie miłości i ufności względem ludności prawosławnej w Polsce.

Obecność pośród nas przedstawicieli Rządu wyraźnie wskazuje nam, że losy Cerkwi Prawosławnej nie są obce Państwu, a ludność prawosławna jest mu droga. A więc przysłuchujmy się bacznie do ich zdań i opinii, aby prędzej, z ich pomocą, ustała bezprawna sytuacja naszej Cerkwi i aby uzyskała ona swój Statut, być może nawet jeszcze przed zwołaniem Soboru. Inaczej nawet być nie może, albowiem z reskryptu Pana Prezydenta Rzeczypospolitej upatrujemy, że myśl państwowa Polski wymaga, aby Cerkiew Prawosławna w Polsce była organizowana prawidłowo, aby była ona otoczona ze strony Państwa opieką i szacunkiem i aby korzystała ona z autorytetu i zaufania pośród wszystkich narodów prawosławnych.

Dążąc do Soboru i witając nasze Zabranie Przedsoborowe nie możemy nie odczuwać, że, być może nie zupełnie przygotowaliśmy się do niego. Wiemy również, że w prasie odzywały się głosy niezadowolenia wskutek pewnego braku wyraźnych wskazówek kierowniczych z racji zwołania naszego Zebrania Przedsoborowego. Prosimy wspaniałomyślnie wybaczyć te braki i wziąć pod uwagę, iż były one spowodowane nowością pracy oraz tem, że musieliśmy wziąć udział w Komisji na Świętej Górze Athos, przygotowującej zwołanie nie miejscowego, lecz Powszechnego Soboru.

Z takimi myślami serdecznie witam nasze Zebranie Przedsoborowe i z całej duszy wzywam błogosławieństwa Bożego na wspólne prace nasze. Amen.

Regulamin Przedsoborowego Zebrania

1. Przepisy ogólne.

1. Przedsoborowe Zebranie zostaje powołane uchwałą Sw.Synodu Biskupów, wydaną na podstawie aktu Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Terminy zwołania, otwarcia, odroczenia i zamknięcia Przedsoborowego Zebrania będą wyznaczane przez J.E.ks.Metropolitę za zgodą Ministra W.R.i O.P., lub z jego inicjatywy.
3. Przedsoborowemu Zebraniu przewodniczy z urzędu J.E.ks.Metropolita. Wrazie niemożności przewodniczenia zastępcą Jego jest jeden z biskupów, biorących udział w Przedsoborowym Zebraniu, wskazany przez Metropolitę.
4. Zadaniem Przedsoborowego Zebrania jest opracowanie i przygotowanie spraw, mających być przedmiotem obrad Soboru Generalnego, a przedłożonych przez Sw.Synod na podstawie programu uzgodnionego z Ministrem W.R.i O.P.
5. W skład Przedsoborowego Zebrania wchodzi z głosem decydującym:
 - a/ J.E.ks.Metropolita, jako Przewodniczący
 - b/ dwóch biskupów, wyznaczonych przez Sw.Synod
 - c/ 10-ciu /dziesięciu/ duchownych i 15-u /piętnastu/ świeckich, wyznania prawosławnego, powołanych przez Sw.Synod za zgodą Ministra W.R.i O.P.
 - d/ dwaj profesorowie Studium Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Warszawskiego, wybrani przez Kolegium wykładowców, na skutek zarządzenia J.E.ks.Metropolity.
6. W skład Przedsoborowego Zebrania wchodzi przedstawiciele Rządu, którzy mają prawo zabierać głos poza kolejnością mówców i składać oświadczenia oraz wnioski.
7. W posiedzeniach Przedsoborowego Zebrania biorą udział sekretarz i radca prawny kancelarii synodalnej z głosem doradczym.
8. Przedsoborowe Zebranie posiada własną pieczęć okrągłą o średnicy 39 mm. z wyobrażeniem ośmioramiennego krzyża pośrodku i napisem w otoku: "Przedsoborowe Zebranie Sw.Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce".
9. Odpisy uchwał, referatów, prac, opinii i zestawień statystycznych Przewodniczący Przedsoborowego Zebrania przesyła w 2-ch egzemplarzach

Ministrowi W.R.i O.P. a także udziela Mu możności wejrzenia we wszystkie, posiadane przez Przedsoborowe Zebranie, materjały.

II. Członkowie Przedsoborowego Zebrania.

10. Członkowie Przedsoborowego Zebrania obowiązani są regularnie uczęszczać na posiedzenia i brać czynny udział w pracach. Członek, który nie usprawiedliwi wobec Przewodniczącego swej nieobecności na dwóch posiedzeniach następujących posiedzeniach Przedsoborowego Zebrania lub jego Komisyj, może być skreślony z listy członków Przedsoborowego Zebrania, decyzją Metropolity powziętą, w porozumieniu z Ministrem W.R.i O.P., powołanie jego zastępcy odbędzie się w trybie przewidzianym w punkcie 5 lit. c/.
11. Członkowie Przedsoborowego Zebrania zachowujący się niewłaściwie lub powodujący zamieszanie i w ten sposób przeszkadzający normalnej pracy, po dwukrotnem upomnieniu ze strony Przewodniczącego, mogą być wykluczeni z liczby członków Przedsoborowego Zebrania na skutek uchwały przynajmniej 2/3 liczby wszystkich członków Przedsoborowego Zebrania. Metropolita w porozumieniu z Ministrem W.R.i O.P. powołuje na miejsce wykluczonego członka jego zastępcę, w sposób przewidziany w punkcie 10.

III. Prezydium Przedsoborowego Zebrania.

12. Oprócz wymienionych w pkt. 3 niniejszego Regulaminu Prezydium Przedsoborowego Zebrania stanowią: dwaj vice-przewodniczący /jeden duchowny i jeden świecki/, wybrani w tajnym głosowaniu przez Przedsoborowe Zebranie oraz dwaj sekretarze, z których jeden jest sekretarzem generalnym, a drugi - jego zastępcą, wybrani przez Przedsoborowe Zebranie w głosowaniu tajnym z pośród członków świeckich.
13. Przewodniczący Przedsoborowego Zebrania prowadzi posiedzenia, kieruje obradami i głosowaniem. Od jego zarządzeń niema odwołania; pisemne protesty dołącza się do protokołu.
14. Sekretarz generalny wraz ze swym zastępcą prowadzi protokoły posiedzeń i sprawują nadzór nad czynnością kancelarji Przedsoborowego Zebrania.

IV. Komisje Przedsoborowego Zebrania.

15. Przedsoborowe Zebranie tworzy komisje, którym przekazuje się do szczegółowego opracowania sprawy, mające być przedmiotem uchwał plenarnego posiedzenia.
16. Wskład każdej Komisji wchodzi z wyboru członkowie Przedsoborowego

Zebrania w liczbie do pięciu osób.

17. Komisja wybiera z pośród swych członków przewodniczącego, referenta i sekretarza.
18. Pismenne uchwały i referaty oraz ściśle sformułowane pismenne opinie i wnioski, opracowane przez Komisje oraz zebrane i opracowane materiały Przewodniczący Komisji składają na ręce Przewodniczącego Przedсоборового Zebrania.
19. Obrady Komisji są protokołowane w języku państwowym.

V. Posiedzenia plenarne Przedсоборового Zebrania.

20. Przedmiotem obrad i uchwał posiedzeń plenarnych Przedсоборового Zebrania mogą być wnioski przedłożone przez:
 - a/ Sw. Synod
 - b/ Przedstawicieli Rządu oraz
 - c/ członków przedсоборового Zebrania zgodnie z punktem 22.
21. Sprawy przedkładane do rozpatrzenia Przedсоборовemu Zebraniu są wnoszone na piśmie.
22. Wnioski członków Przedсоборового Zebrania winny być opatrzone podpisami nie mniej niż siedmiu osób oraz składane Prezydjum Przedсоборового Zebrania, które przekazuje je pod rozpoznanie na posiedzenie plenarne, albo uznaje je zaniemadające się do rozpatrzenia przez Przedсоборове Zebranie.
23. Obrady Przedсоборового Zebrania są prowadzone i protokołowane w języku państwowym. Członkowie Przedсоборового Zebrania mogą przemawiać nad to w językach: ukraińskim, białoruskim i rosyjskim.
24. Protokoły posiedzeń plenarnych Przedсоборового Zebrania podpisuje Przewodniczący i sekretarz generalny.

VI. Porządek Obrad Przedсоборового Zebrania.

25. Każde posiedzenie plenarne Przedсоборового Zebrania poprzedza i zakończy wspólna modlitwa.
26. Posiedzenia plenarne i komisyjne wyznacza Prezydjum Przedсоборового Zebrania.
27. Z plenarnych posiedzeń Przedсоборового Zebrania, Prezydjum wydaje Komunikaty prasowe.
28. Żadna sprawa nie może być rozpatrywana przez Przedсоборове Zebranie bez uprzedniego postawienia jej na porządku dziennym plenarnego posiedzenia.
29. Dla ważności obrad Przedсоборового Zebrania potrzebna jest obecność

przynajmniej 2/3 ogółu jego członków.

30. Uchwały Przedsoborowego Zebrania zapadają zwykłą większością głosów obecnych członków i wymagają aprobaty Sw.Synodu. Tajne głosowanie odbywa się na żądanie co najmniej siedmiu członków Przedsoborowego Zebrania.
31. Wszelkie nieporozumienia wynikłe na tle wykładni przepisów niniejszego regulaminu wyjaśnia i rozstrzyga ostatecznie Przewodniczący Przedsoborowego Zebrania.

VII. Kancelaria Przedsoborowego Zebrania.

32. Przedsoborowe Zebranie posiada swoją kancelarię, składającą się z naczelnika kancelarii i potrzebnych funkcjonariuszy.
33. Personel kancelaryjny przyjmuje na czas trwania Przedsoborowego Zebrania Przewodniczący tegoż Zebrania za zgodą Ministra W.R.i O.P.
34. Do obowiązków naczelnika kancelarii należy:
- a/ kierownictwo kancelarią Przedsoborowego Zebrania,
 - b/ prowadzenie ewidencji i przechowywanie wszelkich zgromadzonych przez Przedsoborowe Zebranie materiałów, referatów, uchwał, opinii wniosków oraz protokółów posiedzeń Przedsoborowego Zebrania, oraz jego Komisji, tudzież aktów i spraw, dotyczących Przedsoborowego zebrania,
 - c/ prowadzenie ewidencji personalnej członków Przedsoborowego Zebrania oraz obecności na posiedzeniach.
 - d/ wypłacanie diet członkom przedsoborowego Zebrania,

VIII. Przepisy końcowe.

35. Protokoły plenarnych ~~posiedzeń Przedsoborowego~~ Zebrania i Komisji są sporządzane po posiedzeniu przez sekretarzy i odczytywane na początku każdego następnego posiedzenia.
36. Wszelkie wątpliwości co do treści protokółów rozstrzyga właściwy Przewodniczący.
37. Pisma w sprawach Przedsoborowego Zebrania podpisują Przewodniczący i sekretarz generalny.
38. Po zamknięciu Przedsoborowego Zebrania Prezydium jego przekazuje akta protokółami Sw.Synodowi.
39. Niniejszy regulamin zostaje wydany przez Sw.Synod w porozumieniu i za zgodą Ministra W.R.i O.P.

Z a s a d y O g ó l n e

Pierwszego Soboru Generalnego Sw. Autokefalicznego Kościoła
Prawosławnego w Polsce.

1. Sobór Sw. Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce jest zgromadzeniem Episkopatu oraz przedstawicieli kleru i wiernych, zwołanem celem zachowania, wzmocnienia i rozwoju Sw. Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce w pojęciu dogmatycznym, kanonicznym, liturgicznym i w sposobie życia religijnego zgodnie ze Słowem Bożem, przepisami: Apokryfami, Soborów Ekumenicznych i Prowincjonalnych oraz Świętych Ojców i Tradycją Kościoła, a w zgodzie z prawami Państwa.
 2. Sobór Generalny opiera swe uchwały i rezolucje na podstawie Słowa Bożego, dogmatów, św. kanonów i tradycji św. Powszechnego Kościoła Prawosławnego.
 3. Sobór Biskupów w Polsce z Metropolitą na czele udziela w myśl kanonów kościelnych /2 i 6 kan. VII-ego Soboru Powszech. /sankcji kanonicznej uchwałą Soboru Generalnego.
Uchwały Soboru Generalnego bez aprobaty ich przez Metropolitę łącznie z Soborem Biskupów są nieważne. Uchwały nie mogą stać w sprzeczności z prawami państwa.
 4. Sobór Generalny zbiera się na podstawie aktu Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Metropolita na mocy uchwały Sw. Synodu zwołuje, otwiera, odracza i zamyka Sobór za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego lub z jego inicjatywy.
 5. Ordynację wyborczą, regulamin i program prac Soboru Generalnego w myśl niniejszych zasad ogólnych uchwała Sw. Synod, zatwierdza zaś Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.
-

Ordynacja wyborcza i skład
Pierwszego Soboru Generalnego Sw.Autokefalicznego Kościoła
Prawosławnego w Polsce.

I. Przepisy Ogólne.

1. Metropolita Sw.Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce, Biskupi djecezjalni /eparchjalni/ i wikariusze są członkami Soboru z urzędu.
2. W skład Soboru wchodzi z wyborów przedstawiciele kleru i wiernych w stosunku 2 do 3 tj. na dwóch duchownych trzech wiernych.
3. Nikt nie może mieć w wyborach więcej niż jeden głos i każdy może brać udział tylko w jednym zgromadzeniu parafjalnem.
4. W głosowaniu każdy bierze udział osobiście. Przekazywanie głosów jest niedopuszczalne.
5. Na zgromadzeniach dekanalnych i djecezjalnych /eparchjalnych/ członkowie kleru i wierni wybierają w oddzielnych kurjach.
6. Do kurji duchownej oprócz protojerei i księży należą również diakoni i psalmiści.
7. Wybory są trzystopniowe i odbywają się w zgromadzeniach parafjalnych, dekanalnych i djecezjalnych /eparchjalnych/.
8. Zgromadzenia wyborcze odbywają się w terminach, ustalonych przez Sw. Synod w porozumieniu i za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

II. Wybory w parafjalnem zgromadzeniu wyborczem.

9. Po ogłoszeniu przez Metropolitę terminów zgromadzeń wyborczych, proboszcz zawiadmia parafjan o czasie i miejscu zgromadzenia dla dokonania wyboru prawyborców do dekanalnego zgromadzenia wyborczego w stosunku trzech osób świeckich na każde dwie osoby z miejscowego stałego parafjalnego kleru. Parafja wysyłająca na zgromadzenie dekanatu jednego członka kleru wybiera tylko jednego przedstawiciela wiernych.

Członkowie kleru parafjalnego nie wybierają w zgromadzeniach parafjalnych, a biorą udział bezpośrednio w zgromadzeniach dekanalnych.

10. Proboszcz każdej parafji sporządza listę wyborców uprawnionych do głosowania w parafjalnem zgromadzeniu wyborczem i wykłada listę w kancelarji parafjalnej do publicznego wglądu na przeciąg dwóch tygodni, a na cztery tygodnie przed dniem parafjalnego zgromadzenia wyborczego, ogłaszając w świątyniach o wyłożeniu listy.

W ciągu powyższych dwóch tygodni wolno składać na ręce proboszcza żądania wpisania na listę lub skreślenia z listy prawyborców.

Proboszcz rozstrzygnie reklamację w ciągu tygodnia po jej zgłoszeniu. Od tego rozstrzygnięcia służy skarga do zgromadzenia parafjalnego; osoby zainteresowane nie biorą udziału w głosowaniu nad rozstrzygnięciem skargi.
11. Zgromadzenie wyborcze odbywa się w świątyni po specjalnem nabożeństwie i stosownem pouczeniu, wygłoszonem przez proboszcza.
12. W parafjalnem zgromadzeniu wyborczem uczestniczą parafjanie wyznania prawosławnego - obywatele polscy, którzy ukończyli lat 25, bez różnicy płci, zamieszkujący w danej parafji od roku i które odbyły w niej ostatnią spowiedź wielkanocną.
13. Zgromadzeniu przewodniczy proboszcz, który odczytuje akt Prezydenta Rzeczypospolitej, zarządzający zwołanie Soboru, rozporządzenie Sw.Synodu o Soborze i odnośne artykuły ordynacji wyborczej do Soboru oraz kieruje zgromadzeniem. Zgromadzenie wybiera dwóch assesorów oraz jednego sekretarza świeckiego.
14. Prawo wybieralności przysługuje osobom wyznania prawosławnego, obywatelom polskim płci męskiej, mającym nie mniej niż 30 lat, zamieszkującym w danej parafji od roku, które odbyły w niej ostatnią spowiedź wielkanocną i są znane w parafji ze swej pobożności chrześcijańskiej i przywiązania do Sw. Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.
15. Nie mogą wybierać ani być wybieranymi:
 - a/ niewykonujący chrześcijańskiego obowiązku spowiedzi i Komunii Świętej;
 - b/ osoby skazane wyrokiem sądowym za przestępstwa hańbiące i przeciwpaństwowe oraz znajdujące się pod śledztwem sądowym;
 - c/ osoby żyjące w konkubinacie;
 - d/ osoby ekskomunikowane i pozbawione godności duchownej, bądź na mocy wyroku sądowego, bądź wskutek dobrowolnego opuszczenia stanu duchownego.

16. Za wybrane przez Zgromadzenie Parafjalne uważane są osoby, które otrzymały na Zgromadzeniu absolutną większość głosów.

Głosowanie odbywa się tajnie lub jawnie. Głosowanie tajne zarządza się na żądanie przynajmniej 1/3 biorących udział w zgromadzeniu.

W wypadku głosowania tajnego obliczenie głosów odbywa się w myśl przepisów punktu 27.

17. Jeśli po pierwszym głosowaniu nie zostanie wybrana potrzebna liczba wyborców, następuje powtórne głosowanie.

18. W razie, gdyby i powtórne głosowanie nie dało wyników, odbywa się trzecie i ostatnie głosowanie. Za wybrane w takim razie uważane są osoby, które otrzymują największą liczbę głosów, nawet gdyby nie uzyskały one absolutnej większości.

W razie równości głosów decyduje losowanie.

19. O dokonaniu wyborów spisuje się akt w dwóch egzemplarzach, który podpisują przewodniczący i sekretarz, oraz opatrują pieczęcią parafjalną.

Jeden egzemplarz proboszcz składa dziekanowi na osiem dni przed terminem dekanalnego zgromadzenia wyborczego, a drugi pozostaje w kancelarii parafjalnej.

20. Prawyborcy wybrani na parafjalnych zgromadzeniach wyborczych otrzymują zaświadczenie o dokonanym wyborze z podpisem przewodniczącego zgromadzenia i sekretarza, oraz pieczęcią parafjalną celem przedłożenia ich na dekanalnym zgromadzeniu wyborczym.

III. Wybory na dekanalnym zgromadzeniu wyborczym.

21. Po ogłoszeniu przez Metropolitę terminu zgromadzeń wyborczych, dziekan wyznacza na przewidziany dzień wybory dekanalne.

22. Po nabożeństwie w świątyni właściwy dziekan jako przewodniczący otwiera w tejże świątyni zgromadzenie, które wybiera trzech asseŝorów i dwóch sekretarzy, zachowując stosunek następujący: jeden asseŝor duchowny i dwóch świeckich, jeden sekretarz duchowny i jeden - świecki sprawdza listę wyborców i odczytuje odnośne artykuły ordynacji wyborczej do Soboru.

23. Dekanalne zgromadzenie wyborcze wybiera w tajnym głosowaniu do djecezjalnego zgromadzenia wyborczego: członkowie kleru - dwóch członków kleru i wierni - trzech wiernych.